TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TEATMIK

TARTU RIIKLIKKU ÜLIKOOLI
ASTUJAILE

TARTU 1972

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TEATMIK

TARTU RIIKLIKKU ÜLIKOOLI
ASTUJAILE

TARTU 1972

S a a t e k s

Tartu Riiklik Ülikool, meie vabariigi vanim kõrgem õppeasutus, valmistab ette kõrgema haridusega spetsialiste haridus-, kultuuri- ja haldusasutustele, majandusettevõtetele ja -organisatsioonidele ning on ka tähtis teadusliku töö keskus.

Alates 1802.aastast on Tartu ülikoolis saanud kõrgema hariduse tuhanded spetsialistid ja teadlased, kellest silmapaistvamad on arendanud edasi meie kodumaa ja maailma teadust uute leiutuste ja avastustega, rikastanud meie kultuuri, aidanud oma tööga kaasa tootlike jõudude arengule. Paljud ülikooli lõpetanud ja õppejõud on saavutanud maailmakuulsuse. Üksnes XIX sajandil võrsus Tartu ülikooli kasvandike seast ligikaudu 250 akadeemikut ja professorit.

Ülikoolil on tähtis koht ka eesti rahvusliku kultuuri arengus. Siin said kõrgema hariduse esimene eesti luuletaja Kr. J. Peterson, eesti rahvaeepose "Kalevipoeg" loojad Fr.R. Faehlmann ja Fr.R.Kreutzwald ning paljud teised eesti, läti jt. rahvaste silmapaistvad ühiskonna- ja kultuuritegelased.

XIX sajandi lõpul olid üliõpilased, eeskätt vene rahvusest üliõpilased ka aktiivseteks revolutsiooniliste ideede propageerijateks. 1905.-1907. ning 1917.a. revolutsioonides võitlesid progressiivsed üliõpilased koos töölisklassiga.

1916.-1918.a. evakueeriti Tartu ülikool osaliselt Voroneži: selle baasil loodi hiljem Voroneži Riiklik Ülikool.

Kodanliku diktatuuri perioodil pidurdus ülikooli areng kodanluse reaktsioonilise poliitika ja majandusliku kitsikuse tõttu. Sidemed nõukogude teadusega katkesid. Hariduse andmist demokraatlikult meelestatud rahvahulkadele püüti piirata õppemaksu pideva tõstmise teel. Kuid

hoolimata sellest andis rida õppejõude - neurokirurg L. Puusepp, ajaloolased H.Kruus, H.Moora jt. - hinnatava panuse teaduse varasalve ja ülikoolist sirgus rahvuslikku kaadrit, kellest eesrindlikum osa asus pärast nõukogude võimu taaskehtestamist aktiivselt uut elu ehitama.

Nõukogude võimu taaskehtestamine Eestis 1940.a. avas avarad perspektiivid ka Tartu ülikoolile. Kuid hitlerliku Saksamaa kallaletung NSV Liidule 1941.a. juunis katkestas töö ülikoolis. Okupatsioonivõimud tahtsid ülikooli varad Saksamaale vedada ja ülikooli likvideerida. Tänu ülikooli progressiivselt meelestatud töötajate ja õppejõudude aktiivsele vastutegevusele hoiti see ära. Sõjakeerises hävis aga osa ülikooli hooneid ja varandusi, rida õppejõude ja üliõpilasi mõrvati.

Varsti pärast Tartu vabastamist Nõukogude armee poolt - juba 1944.a. novembris - algas ülikoolis jälle õppetöö. Suurt abi osutasid ülikoolile vennasvabariikide ülikoolid õpikute, teadusliku kirjanduse, õppevahendite ja vajaliku sisseseade saatmisega.

Sõjajärgsetel aastatel on ülikool kasvanud silmapaistvaks õppe-ja teadusliku töö keskuseks. 1946.a. rajati ülikooli baasil Eesti NSV Teaduste Akadeemia, 1951.a. Eesti Põllumajanduse Akadeemia. Alates aastast 1945 on Tartu Riikliku Ülikooli lõpetanud üle 12000 spetsialisti. Tartus korraldatud hulk üleliidulise tähtsusega teaduslikke konverentse, nõupidamisi ja suvekoole annab tunnistust ülikooli õppejõudude ja ka üliõpilaste aktiivsest teaduslikust tööst. Seda kinnitab ka kandidaadi-ja doktoridissertatsioonide kaitsjate arvu pidev kasv ülikooli õppejõudude hulgas. Kõrgeks tunnustuseks Tartu Riiklikule Ülikoolile on autasustamine Tööpunalipu ordeniga 1967.a. jaanuaris.

Käesoleval ajal õpib Tartu Riiklikus Ülikoolis statsionaarselt üle 4000 üliõpilase ja kaugõppe teel üle 2200. Ülikooli koosseisu kuulub 8 teaduskonda. Õppejõude on ülikoolis üle 500, neist akadeemikuid, doktoreid ja

professoreid üle 50.

1972.a. võtab ülikool vastu 25 erialal kokku 1360 uut üliõpilast. Neist enamus - 975 - võetakse vastu statsionaarsetesse osakondadesse ja millistele erialadele, sellest lähemalt allpool.

A J A L O O - K E E L E T E A D U S K O N D

Ajaloo-Keeleteaduskonda on koondunud oluline osa rahvuslike distsipliinide õpetamisest ja uurimisest ja peamiselt siin toimub eesti keele, kirjanduse, rahvaluule, ajalooteadlaste, etnograafia ja arheoloogia eriteadlaste, samuti soome-ugri keeleteadlaste ettevalmistamine.

Teaduskond valmistab ette kaadrit Eesti NSV koolidele ja teaduslikkudele ning kultuuriasutustele.

Teaduskonna kõigis statsionaarsetes osakondades kehtib viieaastane (kaugõppes kuueaastane) õppeplaan. Õpingute finaaliks kujuneb kas diplomitöö või riigieksamid või mõnes spetsiaalsuses nii diplomitöö kui ka riigieksamid.

Õpingud kahel esimesel kursusel annavad põhimõisteid õpitavaist aineist: loetakse sissejuhatust kirjandusteadusse, keeleteadusse, rahvaluulesse, etnograafiasse, arheoloogiasse, psühholoogiasse, antiikkirjandusse jm. Paralleelselt loetakse ka üldkursusi: tänapäeva eesti keel, vene filoloogidel vastavalt vene keel, väliskirjandus, üldajalugu, NSV Liidu ajalugu jm. Esimesel ja teisel kursusel süvendatakse võõrkeele tundmist, õpetatakse ladina keelt, eesti filoloogidele ka soome keelt. Vastavalt vajadustele ja soovidele saab õppida vabatahtliku ainena veel mitmesuguseid võõrkeeli, eesti ajalugu, kunstiajalugu jm.

Teaduskonna kõikidele üliõpilastele kohustuslikud üldained on NLKP ajalugu, dialektiline ja ajalooline materialism, filosoofia ajalugu, teaduslik kommunism, poliitiline ökonoomia ja teaduslik ateism.

Ajaloo-osakond.

Ajaloo-osakond valmistab ette Eesti NSV koolidele esmajoones ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajaid, selle kõrval aga ka arheolooge, etnograafe, kunstiajaloolasi ja arhiivinduse alal töötajaid. Õppeaja jooksul õpivad üli-

õpilased NLKP ajalugu, marksistlik-leninlikku filosoofiat, poliitilist ökonoomiat, teadusliku kommunismi aluseid, filosoofia ajalugu, loogikat, psühholoogiat, pedagoogikat, arheoloogiat ning etnograafiat, NSV Liidu ajalugu, üldajalugu, (vana-,kesk-, uus-ja uusim aeg), Eesti NSV ajalugu, Aasia ja Aafrika maade ajalugu, historiograafiat, eriainete õpetamise metoodikat ja mitmeid teisi õppeaineid. Alates III kursusest võivad üliõpilased valida peamiselt kahe põhiaine - NSV Liidu ajaloo või üldajaloo vahel. Vajaduse korral antakse võimalus erialaks võtta NLKP ajalugu, etnograafiat, kunstiajalugu, arhiivindust, museoloogiat või arheoloogiat. Iga eriharu üliõpilane saab vastavalt valitud erialale spetsiaalse ettevalmistuse eriseminarides ja erikursustel. Kursusetööd panevad aluse iseseisvale teaduslikule uurimistööle.

NSV Liidu ajaloo, üldajaloo ja NLKP ajaloo eriharu üliõpilastele õpetatakse põhjalikumalt ühte võõrkeelt, mis võimaldab neil seda hiljem õpetada keskkooli nooremates klassides. Arheoloogia, etnograafia ja kunstiajaloo eriharu üliõpilastel võtab eriala omandamine rohkesti lisaaega, seepärast on võõrkeele õppimine neil ette nähtud väiksemas ulatuses.

I kursusel toimub arheoloogia ja etnograafia praktika, II kursusel pioneeritöö praktika. III kursusel on arhiivinduse praktika, IV ja V kursusel pedagoogiline praktika. Viimasest võtavad täies ulatuses osa NSV Liidu, üldajaloo ja NLKP ajaloo eriharu üliõpilased, teistel läheb teatud osa selle praktika ajast oma eriala praktika tarbeks.

Ülikooli lõpetamine toimub diplomitöö kaitsmisega või õppeplaanis ettenähtud riigieksamitega. Silmas pidades erialast ettevalmistust, võib osa üliõpilasi minna tööle arheoloogidena, etnograafidena, kunstiajaloolastena, arhiivitöötajatena, neil on ajaloo-ja ühiskonnaõpetuse õpetajatena tee koolidesse avatud.

Ajaloo-osakonna üliõpilased võtavad osa tööst ÜTÜ ajalooringis, ekskursioonidest ajaloolistesse paikadesse,

muuseumidesse, võetakse osa üliõpilaste teaduslikest konverentsidest, rahvusvaheliste suhete ringi ja ühiskondlike organisatsioonide tööst.

Eesti keele ja kirjanduse osakond.

Eesti keele ja kirjanduse osakonna peamiseks ülesandeks on ette valmistada oma eriala hästi tundvaid kõrgema haridusega eesti keele ja kirjanduse õpetajaid meie vabariigi keskkoolidele.

Kõik eesti keele ja kirjanduse osakonna üliõpilased - välja arvatud žurnalistika eriharu, kuhu võetakse vastavalt vajadusele 5 üliõpilast - saavad pedagoogilise ja metoodilise ettevalmistuse ühes koolipraktikaga, mis võimaldab neil töötada koolides emakeele ja kirjanduse õpetajatena ning kasvatajatena. Selle kõrval omandavad nad aga ka vastava kitsama eriala, mis annab neile võimaluse töötada korrektoritena, tõlkijatena, töötajatena teaduslikes asutustes, kirjastustes, muuseumides, toimetustes ja mujal, kus on vajalik filoloogiline haridus. Žurnalistika eriharu üliõpilastel on aga pedagoogilise ettevalmistuse asemel žurnalistika teooria ja praktika.

Õppetöö eesti keele ja kirjanduse osakonnas on korraldatud nii, et esimesel ja teisel kursusel on loengud ja seminarid ühised kogu kursusele, alates kolmandast kursusest aga võtavad üliõpilased lisaks üldistele loengutele ja seminaridele osa ka valitud kitsama eriala erikursusest ning -seminaridest. Sellisteks kitsamateks aladeks on eesti keel, soome-ugri keeled, eesti kirjandus, eesti rahvaluule ja žurnalistika. Oma erialasse süvenemiseks ning teadusliku materjali kogumise metoodikaga tutvumiseks võtavad üliõpilased vastavalt erialale osa kas keele-või rahvaluulealastest ekspeditsioonidest või tööst arhiivides ja muuseumides.

Üldkursustel (lisaks kohustuslikele üldainetele) kuulatakse sissejuhatust kirjandusteadusse, keeleteadusse,

rahvaluulesse; üldkeeleteadust; tänapäeva eesti keelt; eesti keele ajalugu; eesti, vene ja väliskirjanduse ajalugu; keele ja kirjanduse õpetamise metoodikat; loogikat, psühholoogiat jm.

Eesti keele ja kirjanduse osakonna lõpetajad saavad filoloogi kvalifikatsiooni ning selle kõrval ühtlasi kas eesti keele ja kirjanduse õpetaja või kirjandusliku kaastöölise (žurnalistika erialal) kvalifikatsiooni.

Vene keele ja kirjanduse osakond.

Vene keele ja kirjanduse osakonna peamiseks ülesandeks on ette valmistada vene keele õpetajaid eesti koolidele.

Õppeaja jooksul pannakse erilist rõhku praktilise keeleoskuse omandamisele. Väljendusoskuse arendamiseks nii kõnes kui ka kirjas on ette nähtud vene keele tunnid foneetikalaboratooriumis.

Põhikursustena kuulatakse kursusi sissejuhatusest keeleteadusse ja üldkeeleteadusest (tutvustavad lingvistika põhiprobleeme) ning keelefilosoofia küsimusi, seejärel keeleajaloolisi distsipliine, mis hõlmavad vanaslaavi keelt, ajaloolist grammatikat ja kirjakeele ajalugu. Rööbiti keeleajalooliste ainetega omandatakse põhjalik ülevaade tänapäeva vene keelest - selle foneetikast, sõnavarast ja grammatikast. Tingimata õpitakse veel üht slaavi keelt (tšehhi või poola keelt) ja tutvutakse slaavi keelte võrdleva grammatika ja vene dialektoloogiaga.

Lisaks loetletule õpitakse ka ladina keelt ja üht võõrkeelt. Peale selle kuulatakse kursusi sissejuhatusest kirjandusteadusse ja kirjandusteooriasse. Kirjanduse loengutel antakse ülevaade vene rahvaluulest ja kogu vene kirjandusest, alates kõige vanemast ajast kuni meie päevini.

Peale vene kirjanduse tutvutakse ka NSV Liidu rahvaste kirjandusega ja väliskirjandusega.

Alates III õppeaastast loetakse erikursusi nii keelest kui kirjandusest. Üliõpilastel on võimalik spetsialiseeruda kas keele või kirjanduse erialal, kuulates vastavaid erikursusi ja võttes osa kas keele- või kirjandusalastest eriseminaridest. Eriseminarides õpitakse bibliograafiat, omandatakse teadmisi keele-ja kirjandusteadusliku kirjanduse läbitöötamiseks, süstematiseerimiseks ja kirjeldamiseks. Töö eriseminaris lõpeb kursusetööga.

Osakonna üliõpilastele loetakse ka põhi-ja erikursusi keele ja kirjanduse õpetamise metoodikast, samuti pedagoogikat, psühholoogiat ja loogikat. Kõige selle tundmine on tulevasele pedagoogile-filoloogile hädavajalik. Ette on nähtud pedagoogiline praktika koolides ja pioneerilaagrites.

Vastava kitsama eriala omandamine annab noortele võimaluse töötada ka teaduslikes asutustes, kirjastustes, muuseumides ja mujal, kus nõutakse filoloogilist haridust.

Osakonna üliõpilastele ja õppejõududele esinevad vahel loengutega Nõukogude Liidu silmapaistvad keele-ja kirjandusteadlased, kes tutvustavad kuulajaid oma eriala uusimate saavutuste ja uurimissuundadega.

Üliõpilaste Teadusliku Ühingu raames tegutsevad vene keele ja vene kirjanduse ringid, kus jooksva töö kõrval korraldatakse konverentse aastase töö tulemuste tutvustamiseks. Konverentsidest võtavad osa ka külalisesinejad.

Vene keele ja kirjanduse osakonna lõpetajad saavad filoloogi ja vene keele ning kirjanduse õpetaja kvalifikatsiooni.

Võõrkeelte osakond.

Võõrkeelte osakond valmistab ette eriteadlasi romaani-germaani keelte ja kirjanduse alal. Lõpetanud suunatakse tööle peamiselt õpetajatena vabariigi keskkoolidesse, üksikud lõpetajad asuvad tööle tõlkidena-tõlkijatena

kirjastustes ja teistes asutustes.

I ja II kursusel õpitakse eeskätt praktilist võõrkeelt ja üldkursusi, nagu NLKP ajalugu, marksistlik-leninlik filosoofia, sissejuhatus keeleteadusse, sissejuhatus kirjandusteadusse, samuti ladina keelt. Alates III kursusest väheneb praktilise keele tundide arv ja algavad vastava võõrkeele teoreetilised kursused. IV kursusel toimub hargnemine keele ja kirjanduse eriharuks, mis avaldub eeskätt spetsialiseeritud loengukursuste (erikursuste) kuulamises ja sellekohase kallakuga kursusetöö kirjutamises. Erialaste ainete (praktiline ja teoreetiline fonEetika, grammatika, keele ja kirjanduse ajalugu, leksikoloogia, stilistika) kõrval õpitakse mitmeid üldfiloloogilisi, ühiskondlik-poliitilisi ja pedagoogilis-metoodilisi aineid. II ja III kursusel kuulatakse psühholoogia, loogika ja pedagoogika ning IV kursusel vastava keele õpetamise metoodika loenguid. Erikursustena kuulatakse loenguid dialektoloogiast, ortograafiast, fraseoloogiast, kirjandusest, samuti programmeerimisest ja statistilistest meetoditest pedagoogilise eksperimendi tulemuste töötlemisel. IV ja V kursusel toimub ka pedagoogiline praktika koolides.

Põhiaineks valitud keelt selle praktiliseks omandamiseks on nooremates kursustel ette nähtud kuni 16 tundi nädalas. Osakonna käsutuses olev keelte kabinet oma rikkaliku fono-ja filmoteegiga aitab muuta keeleõppimist huvitavamaks ja efektiivsemaks.

Osakonna lõpetamine toimub diplomitöö kaitsmisega (võõrkeeles) või õppeplaanis ette nähtud riigieksamitega.

Põhikeele kõrval õpivad II-V kursuse üliõpilased põhjalikult ka teist võõrkeelt (inglise filoloogid saksa keelt ja ümberpöördult). Paljud võõrkeelte osakonna üliõpilased tutvuvad fakultatiivselt veel teiste keeltega, nagu prantsuse, hispaania, rootsi, soome, araabia, hindi, jaapani keel.

Õppetöö kohustuslike vormide kõrval on ülikoolis

võimalik võõrkeeleoskust täiendada praktilise keele ringides, kus saab vestelda ja tegelda isetegevusega õpitavas keeles. Teaduslike huvidega üliõpilased võtavad osa ÜTÜ võõrkeelte ringide tööst.

Defektoloogiaosakond.

Defektoloogiaosakond valmistab ette õpetajaid tööks lastega, kelle füüsiline või psüühiline areng on normist kõrvale kaldunud (kurdid või pimedad, lapsed, kelle kuulmine või nägemine on nõrgalt arenenud, kõnehäiretega või vaimses arengus mahajäänud lapsed).

Defektoloogia on pedagoogika eriharu, on aga samal ajal seotud mitme meditsiinilise distsipliiniga, nagu foniaatria, neuropatoloogia ja psühhiaatria. Väga tähtsal kohal osakonna õppeplaanis on inimese kõne probleemid: kõne normaalne arenemine, kõne füsioloogia ja psühholoogia, kõnepatoloogia ja kõneravi. Erilist tähelepanu pööratakse emakeelele, kuna emakeele abil toimub nii üldhariduse andmine kui ka defektide korrigeerimine.

Suurt rõhku pannakse inimese põhjalikumale tundmisele ning õpitakse anatoomiat, füsioloogiat, patofüsioloogiat, geneetikat, psühholoogiat (kõnepsühholoogia, üld- ja eripsühholoogia, lapse- ja patopsühholoogia).

Olulisel kohal on pedagoogilised distsipliinid: üld- ja eripedagoogika, erikoolides õpetamise metoodika, kõneravi ehk logopeedia. Praktilised tööd toimuvad pioneerilaagrites, koolides ja polikliinikuis.

Defektoloogi ülesanne on välja töötada anomaalsete laste uurimise (diagnostika) metoodika, leida defektide kompensatsiooni kõige efektiivsemad teed ja vahendid, arendada õpetamise ja kasvatamise ühtset süsteemi, mille eesmärgiks on defektiivsete laste lülitamine ühiskonnale kasulikku tegevusse.

Defektoloogiaosakonna lõpetajate põhispetsiaalsus on logopeed - oligofrenopedagoog, s.t. õpetaja, kes oskab töötada lastega, kel on kõne ja vaimse arengu hälbeid.

Vastavalt vajadustele saavad mõned üliõpilased põhispetsiaalsuse kõrval ettevalmistuse kitsamal erialal, koolieelikute rühmade logopeedina või raskete vaimsete defektidega laste (imbetsillide ja idiootide) kasvatajatena. Nõudmise korral moodustatakse rühmad surdopedagoogi (kurtide ja halvasti kuuljate õpetaja) eriala saamiseks. Vastavalt omandatud erialale leiavad lõpetajad rakendamist üldhariduslike koolide logopeedina, tasandus-ja logopeediliste klasside õpetajatena, erikoolide õpetajatena, kasvatajatena ja logopeedidena, koolieelikute rühmade logopeedidena. Töötada tuleb defektoloogidel tihedas koostöös arstidega.

Mittestatsionaarselt on defektoloogiaosakonnas võimalik õppida nendel, kes juba töötavad defektiivsete lastega, kellel aga puudub eriharidus.

Psühholoogiaosakond.

Psühholoogiaosakond valmistab ette pedagoogilise, töö-, sotsiaal-, inseneri-ja meditsiinilise psühholoogia spetsialiste tööks pedagoogilistes, kultuurhariduslikes ja meditsiinilistes asutustes, tööstusettevõtetes, spetsiaalsetes laboratooriumides ja nõuandlates.

Psühholoogia kui ühiskonnateaduslik ja loodusteaduslik distsipliin uurib, kuidas mitmesugused tegelikkuse peegeldamise protsessid võtavad osa ning juhivad inimese tegevusi, kuidas seejuures kujunevad isiksuse vaimsed omadused moodustavad inimese subjektiivse maailma ja väljaspool inimese teadvust eksisteeriva objektiivse maailma peegelduse. Psühholoogiateadus opereerib rangelt kindlaks määratavate objektiivsete andmete ja faktidega, mille saamine on lähedane võtetele ja meetoditele, mida kasutavad eksperimentaalsed teadused, nii et psühholoogia õppimine eeldab häid teadmisi loodus-ja ühiskonnateadustes.

Üldainete kõrval õpitakse psühholoogiaosakonnas kõrgemat matemaatikat, tõenäosusteooriat ja matemaatika ning

statistika aluseid, matemaatilist loogikat, küberneetikat, inimese anatoomiat ja füsioloogiat, kõrgema närvitegevuse füsioloogiat, antropoloogiat, üldist psühholoogiat, psühholoogia ajalugu, eksperimentaalpsühholoogiat, diferentsiaalpsühholoogiat, võrdlevat psühholoogiat, töö-ja inseneripsühholoogiat, pedagoogilist psühholoogiat, sotsiaalpsühholoogiat, patopsühholoogiat, psühhohügieeni, loogikat, töö teadusliku organiseerimise aluseid jm.

Kolmandast kursusest alates spetsialiseerutakse töö-ja inseneripsühholoogia, sotsiaal-ja pedagoogilise psühholoogia ning kliinilise psühholoogia eriharudeks, kus toimuvad loengud ja eriseminarid rakenduspsühholoogia distsipliinides. Eriharudes süvenetakse teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamise seaduspärasustesse seoses õpilaste isiksuse kujunemisega, uuritakse töötingimuste mõju inimpsüühikale, silmas pidades töötajate füüsilist ja vaimset tervist, nende võimeid ja huvisid, uuritakse inimeste ja kollektiivide vahelisi suhteid, informatsiooni soodsaimat vahetust süsteemides "inimene-masin", tegeldakse profülaktika, diagnostika ja teraapiaga jm. Kuivõrd sageli on vaja rakendada küberneetilisi meetodeid mitmesuguste funktsioonide kindlakstegemiseks ja valemikeeles väljendamiseks, siis eeldatakse õppijailt suuremaid loodusteadustikke huvisid ja matemaatilisi võimeid. Vajalikud eeldused tööks psühholoogina on ka tahe ja oskus suhelda inimestega.

Psühholoogiaosakonnas vaheldub teoreetiline töö mitmesuguste harjutuste ja praktikumidega, näiteks tööstuspsühholoogia, füsioloogia jt. laboratooriumides. Süvenemist võimaldab iseseisev töö ÜTÜ psühholoogia ja sotsioloogia ringis.

Mittestatsionaarsesse osakonda (õppeaeg neli aastat) võetakse avalduste alusel vastu ainult kõrgema haridusega inimesi.

ARSTITEADUSKOND

Raviosakond.

Raviosakonna ülesandeks on ette valmistada raviarste.

Esimesel kahel kursusel saavad üliõpilased teoreetilise ettevalmistuse füüsikas, keemias, anatoomias, histoloogias, füsioloogias ja biokeemias, mis on vajalikuks eelduseks järgnevatele meditsiinilistele õppeainetele.

Kolmandal kursusel alustatakse tööd haiglates. Tutvutakse arstiteaduslike uurimismeetoditega, organismis asetleidvate haiguslike protsesside olemusega, sümptomatoloogiaga ja ravi põhiprintsiipidega. Neljandal, viiendal ja kuuendal kursusel omandavad üliõpilased põhjalikud teadmised kõigis kliinilistes ainetes.

Kolmanda kursuse lõpetamise järel toimub suvepraktika meditsiiniõe kohustes. Neljanda ja viienda kursuse üliõpilastel on suviti õppepraktika vabariigi haiglates arsti abilise ülesannetes. Praktiline töö ja kogemuste omandamine toimub eriti kuuendal kursusel, kus üliõpilane töötab arsti abilisena e. subordinaatorina kas teraapia, kirurgia või sünnitusabi ja günekoloogia erialal. Subordinatuuri, s.o. kuuenda kursuse lõpetamise järel sooritatakse riigieksamid arstikutse saamiseks.

Kõik raviosakonna lõpetanud arstid suunatakse pärast riigieksamite sooritamist üheaastasele spetsialiseerumisele e. internatuuri järgmistel erialadel: teraapia, kirurgia, röntgenoloogia, neuropatoloogia, nakkushaigused, psühhiaatria, oftalmoloogia, otorinolarüngoloogia. Internatuur viiakse läbi vabariigi parimates raviasutustes kogenud spetsialistide ja Arstiteaduskonna õppejõudude juhendamisel. Internatuur lõpeb eksamiga vastaval erialal ja seejärel asub noor spetsialist tööle suunamiskomisjoni poolt määratud raviasutuses.

Spordimeditsiini osakond.

Alates 1959.aastast on TRÜ Arstiteaduskonnas spordimeditsiini osakond. 1964.aastast muudeti osakond üleliiduliseks spordiarstide ettevalmistamise keskuseks, mistõttu õppetöö toimub põhiliselt vene keeles. Eesti NSV-st pärinevad üliõpilased sooritavad arvestusi ja eksameid eesti keeles.

Kaasaegne sportlik treening pole mõeldav hästi korraldatud arstliku kontrolli ja sportlaste ravi süsteemita. See nõuab eriharidusega arsti - spordiarsti - rakendamist nii sportlase tervisliku seisundi määramiseks kui ka kliinilis-füsioloogiliste uuringute teostamiseks.

Spordiarstide ettevalmistamisel on aluseks raviosakonna õppeplaan, mistõttu spordiarstil on ülikooli lõpetamisel samad õigused kui raviosakonna lõpetanud arstil.

Stuudiumi vältel õpetatakse spordiarstidele selliseid erikursusi, nagu spordifüsioloogia, spordibiokeemia, spordihügieen, arstlik kontroll, sporditraumatoloogia ja ravikehakultuur. Suvel ja talvel toimuvad Käärikul 10-päevased õppe-treeninglaagrid.

Mida kõrgem on osakonda astuja spordimeisterlikkus, seda kergem on tal omandada spordiarsti eriala. Seetõttu võetakse vastu põhiliselt I ja II järgu sportlasi. Ülikoolis saavad nad jätkata treeninguid oma spordierialal parimate treenerite juhendamisel.

Kuuendal kursusel viibivad spordimeditsiini osakonna üliõpilased subordinatuuris kirurgia erialal. Riigieksamid sooritavad nad ühistel alustel raviosakonna lõpetajatega.

Internatuur spordimeditsiiniosakonna lõpetanutele toimub kirurgia erialal samaaegse töötamisega kehakultuuri dispanserites. Internatuur lõpeb eksamiga erialal. Internatuuri lõpetanud spordiarstid suunatakse tööle kehakultuuri dispanserite ja rajoonihaiglate arstliku kontrolli spetsialistidena ning spordiarstidena spordiühingute juurde.

Pediaatriaosakond.

Tartu Riiklikus Ülikoolis on võimalik omandada ka lastearsti eriala. Kahel esimesel kursusel toimub õppetöö analoogiliselt raviosakonnaga. Spetsialiseerumine algab kolmandal kursusel. Lisaks raviosakonna õppeainetele toimuvad pediaatriaosakonna üliõpilastele loengud laste tervishoiust, lastehaigustest, laste nakkushaigustest, lasteasutuste meditsiinilisest teenindamisest ja lastekirurgiast. Kuuenda kursuse üliõpilaste subordinatuur toimub lastehaiglates. Kuues kursus lõpeb riigieksamitega, kusjuures lõpetaja saab arsti-pediaatri kutse. Arstide-pediaatrite internatuur viiakse läbi vabariigi eeskujulikumates lastehaiglates ja -osakondades vilunud spetsialistide ja ülikooli õppejõudude juhendamisel. Internatuuri lõpul toimuvad vastavad erialaeksamid, mille järel internatuuri lõpetanud asuvad tööle kas jaoskonnapediaatritena, lastehaigla arstidena, lastepäevakodude arstidena või kooliarstidena. Pediaatriaosakonna lõpetanud võivad internatuuri ajal valida vastavalt tervishoiusüsteemi vajadustele ka kitsama eriala, nagu lasteneuroloog, lastepsühhiaater, lasteoftalmoloog jne.

Stomatoloogiaosakond.

Stomatoloogiaosakonna ülesandeks on ette valmistada kõrgema haridusega arste stomatoloogia erialal.

Kahel esimesel aastal toimub õppetegevus üldmeditsiinilistes ainetes koos raviosakonnaga. Alates III kursusest õpitakse üldmeditsiiniliste õppeainete kõrval juba stomatoloogia eriaineid: teräpeutilist, ortopeedilist ja kirurgilist stomatoloogiat. Üliõpilased omandavad põhjalikud teadmised hammaste ja teiste suuõõne-elundite ehituse, talitluse ja haiguste kohta. Paralleelselt teoreetilise õppetööga toimuvad praktikumid stomatoloogiapolikliinikus, kus haigete ravimisel saadakse vajalikud töökogemused.

Kirurgilise stomatoloogia kliinikus õpitakse tundma näolõualuu piirkonna kirurgilisi haigusi. IV ja V kursusel toimub menetluspraktika stomatoloogia raviasutustes, mis süvendab erialaste kogemuste omandamist.

Õppeaeg kestab viis aastat.

Lõpetanud saavad arsti-stomatoloogi kvalifikatsiooni.

Farmaatsiaosakond.

Farmaatsiaosakonna ülesandeks on ette valmistada proviisoreid apteekidele, farmatseutilistele tehastele, laboratooriumidele ja teistele tervishoiu ning teaduslikele asutustele.

Kahel esimesel kursusel õpitakse põhiainete omandamiseks vajalikke keemia-,füüsika- ja bioloogiaalaseid distsipliine. Alates III kursusest õpivad üliõpilased põhiainetena farmakognoosiat, ravimite ja galeeniliste preparaatide tehnoloogiat, biokeemiat, farmatseutilist keemiat, kohtukeemiat, farmakoloogiat ja farmaatsia-ala organisatsiooni.

Teoreetilisi teadmisi kinnistavad laboratoorsed tööd, mille maht ületab märgatavalt loengutundide arvu. Erialase silmaringi tõstmiseks on ette nähtud 29-nädalane menetluspraktika apteekides, farmatseutilistes tehastes,laboratooriumides ning ravimtaimede tundmaõppimiseks katsepõldudel ja vabas looduses.

Õppeaeg kestab neli ja pool aastat.

Lõpetanuile omistatakse proviisori kvalifikatsioon.

B I O L O O G I A-G E O G R A A F I A T E A D U S K O N D

Bioloogiaosakond.

Bioloogiaosakonnas saavad ettevalmistuse tulevased bioloogia-keemiaõpetajad ning mitmete kitsamate bioloogiaerialade spetsialistid.

Kahel esimesel õppeaastal kuulavad osakonna üliõpilased loenguid ja sooritavad laboratoorseid töid üldainetes, nagu botaanika, zooloogia, inimese anatoomia, keemia, füüsika ja matemaatika. Alates kolmandast kursusest jagunevad üliõpilased vastavalt valitud erialale. Põhiainetele (taimefüsioloogia, biokeemia, geneetika, evolutsiooniõpetus jm.) lisanduvad mitmed erikursused.

Bioloogide väljaõppes on olulise tähtsusega suvepraktikad. Kahel esimesel suvel kuuenädalase õppepraktika jooksul õpitakse tundma koduvabariigi loomastikku ja taimestikku, tutvutakse nii botaaniliste kui zooloogiliste välitööde metoodikaga. Pärast kolmandat ja neljandat kursust toimuvatel menetluspraktikatel töötavad üliõpilased vastavalt valitud erialale kas koduvabariigi või teiste liiduvabariikide teaduslikes uurimisasutustes, võtavad osa ekspeditsioonidest kaugematesse piirkondadesse (näiteks Uraali, Koola poolsaarele, Kesk-Aasiasse) ja looduskaitsealadele või töötavad teaduskonna kateedrite juures. Pedagoogilise haru üliõpilased sooritavad kolmandal kursusel ka praktika mõnes pioneerilaagris. Viimasel kursusel siirduvad üliõpilased staažööpraktikale - pedagoogid koolidesse, teised teaduslikesse asutustesse või tulevastesse töökohtadesse. Stuudium lõpeb diplomitöö kaitsmisega või riigieksamitega.

Bioloogiaosakonnas on neli kateedrit, mille juures töötades omandavad üliõpilased ühe kitsama eriala.

Botaaniku eriala saavad üliõpilased taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri juures, kus geobotaanikud uurivad Eesti NSV ja Nõukogude Liidu teiste osade taimkatet,

taimegeograafid tegelevad taimeliikide leviku seaduspärasuste selgitamisega, algoloogid uurivad vetikate, mükoloogid aga seente kasutamise võimalusi rahvamajanduses, lihhenoloogid uurivad samblike süstemaatikat, neis esinevaid bioloogiliselt aktiivseid aineid. Nimetatud spetsiaalsusi on võimalik omandada ka kateedri juures töötavatel üliõpilastel. Selleks töötavad nad kateedri poolt organiseeritud ekspeditsioonide liikmetena ja kateedri kogudes (herbaariumid) ning laboratooriumides.

Zooloogide ettevalmistus toimub zooloogia kateedri juures, kus üliõpilased võivad valida järgmiste kitsamate erialade vahel, mis peegeldavad ühtlasi kateedri uurimissuundi: kalanduse ja hüdrobioloogia eriteadlased leiavad rakendamist meie sisevete ja merede uurimisel (Võrtsjärve limnoloogiajaam, Mereihtüoloogia laboratoorium, Loomakasvatuse Instituudi kalandusosakond jt.), kalakasvatuses ja kalakaitses; entomolooge (putukateadlasi) - vajavad teaduslikud uurimisasutused (Zooloogia ja Botaanika Instituudi biotõrje laboratoorium, taimekaitsejaamad jt.); ökoloogid eriteadlased imetajate ja lindude alal, tegutsevad teaduslike töötajatena Metsainstituudi looduskaitse sektoris ja looduskaitsealadel, looduskaitse inspektoritena ja jahinduspetsialistidena; vajaduse korral valmistatakse kateedris ette ka antropolooge, loomafüsiolooge ja histolooge teaduslikele asutustele. Menetluspraktika vältel võetakse osa kateedri ja zooloogiamuuseumi ekspeditsioonidest ja töötatakse Nõukogude Liidu looduskaitsealadel.

Taimefüsioloogi, taimebiokeemiku ja mikrobioloogi eriala omandavad üliõpilased taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri juures spetsialiseerudes. Peale üldkursuste, mis on ühised teiste bioloogiaüliõpilastega, õpitakse siin erikursuste plaani kohaselt süvendatult organismide aine- ja energiavahetust, mikroobi- ja taimebiokeemiat, mikroobifüsioloogiat, taimede toitumis- ja kasvufüsioloogiat, mulla ja vee mikrobioloogiat, taimede puitumisfüsioloogiat jm. distsipliine. Suur kaal - ligi pool kogu õppeajast on an-

tud praktikumidele vastavates erilaboratooriumides. Tähtsal kohal on ka üliõpilaste laboratoorne uurimistegevus, mille resultaatide põhjal koostatakse kursuse-ning diplomitöid. Spetsialiseerumine kõnealustel erialadel eeldab huvi ja armastust laboratoorse töö ning mitmesuguste keeruliste aparaatide ja seadmete käsitsemise vastu. Peale selle nõuab kateedri juures spetsialiseerumine eriti hoolsat tööd ettevalmistavates distsipliinides - keemias, füüsikas, matemaatikas. Üliõpilaste uurimistegevus on reeglina seotud kateedri üldise uurimisteemaatikaga. Käesoleval ajal leiame selles taimede fenoolsete ühendite ainevahetuse ja puitumise küsimusi seostatuna kasvu, arengu ja talvekindluse probleemidega ning denitrifitseerivate bakterite ökoloogia, füsioloogia ja biokeemia küsimusi, s.o. lämmastikuringe ühe olulise lüliga seotud küsimusi. Uue teemana on alustatud mullaväsimuse mikrobioloogiliste ja biokeemiliste mehhanismide uurimist.

Geneetika, tsütoloogia (rakuõpetus) ja evolutsiooniõpetuse eriala õpetatakse geneetika ja darvinismi kateedris, kus uuritakse mitmeid mikroobe, looma-ja taimegeneetika ning tsütoloogia probleeme. Nagu eelmisena käsitletud eriala puhul, on ka siin tähtsal kohal laboratoorsed tööd. Üliõpilased tutvuvad pärilikkuse ja raku ehituse uurimise meetoditega, mis on võtmeks bioloogiliste protsesside olemuse mõistmisel. Pärilikkuse probleemid on esiplaanil ka kateedri teaduslikus töös.

Biolooge vajatakse teaduslikes uurimisasutustes, tööstus-ja põllumajandusettevõtete laboratooriumides, looduskaitse-, kalandus - ja jahindusalastes asutustes ja koolides.

Pedagoogikutset taotlevad üliõpilased saavad vajaliku ettevalmistuse bioloogia, keemia ja pedagoogika alal ning bioloogia ja keemia õpetamise metoodikas. Peale selle võetakse läbi geograafilisi aineid. See võimaldab vajaduse korral õpetada koolides ka geograafiat. Pedagoogilise eriharu üliõpilased süvendavad oma teadmisi kas mõnel kitsamal

bioloogia erialal, didaktikas või eriaine metoodikas.

Osakonnas töötab vastavalt erialadele neli Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ) ringi, mille tööst võivad osa võtta kõik üliõpilased esimesest kursusest alates.

Õppeaeg kestab viis aastat.

Geograafiaosakond.

Geograafiaosakonnas valmistatakse ette kõrgema haridusega spetsialiste vabariigi koolidele, tootmisorganisatsioonidele ning haldus-ja uurimisasutustele. Põhiline osa üliõpilastest saab pedagoogilise ettevalmistuse.

Kahel esimesel aastal toimub õppetöö üldistes geograafilistes distsipliinides võrdses ulatuses kõigile üliõpilastele. Eriainete õppimine algab kolmandal kursusel. Õppe-ja menetluspraktikat on stuudiumi vältel kokku 41 nädalat. Esimesel ja teisel kursusel toimuvad lisaks praktikale õppeekskursioonid koduvabariigis, kolmandal õppeaastal Koola poolsaarel, neljandal Kaukaasias. Õpetajakutse taotlejaile toimub viiendal kursusel 14-nädalane pedagoogiline praktika. Neljal esimesel õppeaastal kirjutavad üliõpilased kursusetöö, viiendal õppeaastal aga diplomitöö, mida kaitstakse riikliku eksamikomisjoni ees.

Üliõpilased, kes valmistuvad õpetajakutseks, saavad stuudiumi vältel vajaliku pedagoogilise ja metoodilise ettevalmistuse. Neile õpetatakse ka põhilisi bioloogilisi distsipliine, et nad saaksid vajaduse korral õpetada koolides veel bioloogiat. Valikainete, kursuse-ja diplomitööde kaudu on võimalus põhjalikumalt tundma õppida pedagoogikat, didaktika ja psühholoogia probleeme, geograafia ajaloo, kodu-uurimise ning looduskaitse alal tehtavat tööd, turismi ja entogeograafia küsimusi jne., mille tundmine on vajalik edukaks tööks pedagoogilisel alal. Pedagoogilisse harru vastuvõtmisel arvestatakse ka üliõpilaskandidaadi võimeid, huvi ja sobivust kutsetööks õpetajana.

Rakenduslike erialade lõpetajad ei saa pedagoogilist väljaõpet, selle asemel aga õpivad nad tundma oma teadusharu mitmesuguseid distsipliine. Valmistatakse ette eriteadlasi füüsilise geograafia, majandusgeograafia, meteoroloogia-klimatoloogia ja hüdroloogia erialal.

Arvestades kutsetöö iseloomu eelistatakse füüsilise geograafia ja hüdroloogia erialale vastuvõtmisel meesüliõpilasi. 1972.a. võetakse üliõpilasi vastu füüsilise geograafia ning majandusgeograafia erialale. Vastuvõtt toimub konkursi korras eraldi pedagoogilisse harru , füüsilise geograafia erialale ning majandusgeograafia erialale.

Füüsilise geograafia erialal on pearõhk asetatud mitmesuguste loodusteaduslike kursuste (geomorfoloogia, mullateadus, botaanika, maastikuteadus, maade hindamine jne.) põhjalikumale omandamisele, lõpetajad leiavad rakendamist peamiselt väliuurijatena projekteerimisinstituutides, looduskaitseinspektoritena jne.

Meteoroloogia-klimatoloogia ja hüdroloogia erialal õpitakse suuremal määral matemaatilisi aineid ning muid mitmesuguseid vastavate erialade distsipliine. Lõpetajad asuvad valdavalt tööle Hüdrometeoroloogia Teenistuse Valitsuses. Meteoroloogia-klimatoloogia, hüdroloogia ja majandusgeograafia erialadel saavad üliõpilased vajaliku ettevalmistuse ka elektronarvutite ja programmeerimise alal.

Majandusgeograafe vajavad projekteerimisinstituudid, mitmed tööstusettevõtted, transpordiorganisatsioonid, uurimisasutused ja ministeeriumid, kus tegeldakse majanduse territoriaalse planeerimise küsimustega.

Vastavalt üliõpilaste spetsialiseerumisele diferentseerib oma tööd ka ÜTÜ geograafiaring, kus üliõpilased saavad esimesed uurimiskogemused. Tegutsevad järgmised sektsioonid: kooligeograafia, füüsiline geograafia, majandusgeograafia, klimatoloogia ja hüdroloogia.

Geoloogia eriala on võimalik omandada Bioloogia-Geograafiateaduskonna geoloogia kateedri juures. Arvestades kutsetöö iseloomu peaks geoloogia olema eeskätt noormeeste erialaks. Pärast lõpetamist suunatakse noored geoloogid tööle põhiliselt Eesti NSV geoloogiliste uurimistöödega tegelevatesse asutustesse (Eesti NSV Geoloogia Valitsus, Eesti NSV TA Geoloogia Instituut, projekteerimisinstituudid). Sellele vastavalt valmistatakse üliõpilasi ette laia profiiliga geoloogideks, kusjuures on võimalik ka kitsam spetsialiseerumine (eriti aktuaalne ehitusgeoloogia alal).

Eriainete õpetamine algab esimesel kursusel. Kitsamaeriala omandamine on võimalik kolmandast kursusest alates. Õppe-ja menetluspraktikat on stuudiumi vältel kokku 46 nädalat. I kursusel toimub õppepraktika Eestis. II kursusel nii Eestis kui ka Krimmis. III kursuse menetluspraktika toimub põhiliselt Pamiiris. Diplomitöö koostamiseks vajalik materjal aga kogutakse olles praktikal Eestis. Kogu stuudiumi vältel on suur osatähtsus eriainetel, milledest eriti mahukad praktikumid toimuvad mineraloogia, litoloogia, petrograafia ja paleontoloogia alal. Ülikooli lõpetavad geoloogid diplomitöö kaitsmisega. Esimesed kogemused iseseisvaks uurimistööks saadakse ÜTÜ geoloogiaringides.

Õppeaeg viis aastat.

F Ü Ü S I K A - K E E M I A T E A D U S K O N D

Füüsikaosakond

Käesoleval ajal toimub füüsikute ettevalmistamine füüsikaosakonna kahes erinevas harus - eksperimentaal-teoreetilises ja pedagoogilises. Füüsika ja matemaatika põhikursuste nomenklatuur ja maht on füüsikaosakonna kõikidele üliõpilastele enamvähem ühesugune. Esimese kolme õppeaasta jooksul omandatakse kõrgema matemaatika alused ja tehnilise joonestamise, füüsika ja teoreetilise mehhaanika üldkursused. Kõrvuti loengutega lahendatakse ülesandeid ja sooritatakse ulatuslik laboratoorne praktikum. Kahel viimasel õppeaastal on ühisteks kursusteks kõikidele füüsikaosakonna üliõpilastele teoreetiline füüsika, raadiotehnika ja tahke keha füüsika. Kitsam ettevalmistus saadakse erikursuste, eripraktikumide, tehasepraktikate ja kursuse- ning diplomitööde kaudu.

Pedagoogilise haru üliõpilastele on nende tulevase elukutse huvides vajalikeks eriaineteks psühholoogia ja pedagoogika, kino- ja fototehnika (omandatakse kitsasfilmi demonstraatori kvalifikatsioon), elektrotehnika, astronoomia ja astrofüüsika, atmosfäärifüüsika, tehniline mehhaanika, füüsika õpetamise metoodika koos katsetehnikaga, raadiotehniliste seadmete kasutamise metoodika koos katsetehnikaga, raadiotehniliste seadmete kasutamise metoodika, matemaatika koos matemaatika õpetamise metoodikaga. Pedagoogilise haru üliõpilased saavad füüsiku ja keskkooli füüsikaõpetaja kutse õigusega õpetada elektrotehnikat, astronoomiat, matemaatikat jt. Selle haru üliõpilaste pedagoogiline praktika toimub pioneerilaagrites ning vabariigi keskkoolides.

Eksperimentaal-teoreetilise haru üliõpilaste spetsialiseerumise peamisteks suundadeks on teoreetiline füüsika, pooljuhtide füüsika, elektroonika, optika ja spektros-

koopia, gaaslahenduse füüsika (eriti aeroionisatsiooninähtused), geofüüsika ja astrofüüsika. Lisaks nimetatud traditsioonilistele suundadele võib spetsialiseeruda ka mõnes teises füüsika lõigus (biofüüsika, madalate temperatuuride füüsika jt.). See sõltub vabariigi vajadusest vastava eriala spetsialistide järele ja toimub individuaalplaanide alusel.

Läheks pikale loetleda kasvõi osaliseltki erikursusi, mis on vajalikud viimati nimetatud kitsamate erialade omandamiseks. Võib vaid nimetada, et nende erialade omandamine toimub tihedas koostöös üliõpilaste tulevaste töökohtadega. Viimased võtavad osa erikursuste programmide koostamisest, õppetöö ja praktika läbiviimisest. Siit ei järeldu, nagu ei suudaks füüsikaosakonna lõpetanu töötada edukalt teistel füüsika erialadel. Ülikooli iseärasuseks kõrgemate tehniliste õppeasutustega võrreldes on just mitme eriala tundjate ettevalmistamine, kes vajaduse korral on suutelised ümber spetsialiseeruma ning rakendama teaduse ja tehnika uusi saavutusi.

Lisaks suureneb pidevalt vajadus inimeste järele, kellel on teadmisi mitmel erialal (arstiteadus - füüsika, õigusteadus - füüsika jt.). Siin on praktika veenvalt tõestanud, et selliste spetsialistide haridustee peab algama füüsikaosakonnas.

Osakonna koosseisu kuuluvad kolm kateedrit - üldfüüsika, eksperimentaalfüüsika ja teoreetilise füüsika kateeder ning kaks teadusliku uurimise laboratooriumi - aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratoorium ning elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratoorium. Kuna füüsikute ettevalmistuse tase sõltub suurel määral füüsikaosakonna kateedrites ja laboratooriumides tehtavast uurimistööst, toome allpool osakonna teadusliku töö põhisuunad:

Eksperimentaalfüüsika alal.

1. Tahke keha luminestsents ja pooljuhtomadused. Uuritakse põhiliselt pooljuhtomadustega luminestseeruvaid

materjale.

2. Uurimused elektrotehnika valdkonnas. Tööd on seotud põhiliselt nõrga voolu tehnikaga ning uute meetodite ja aparaatide väljatöötamisega nõrkade elektriliste signaalide mõõtmiseks.

3. Gaaslahendusnähtused. Need tööd on seotud peamiselt õhuionisatsiooni ja madaltemperatuuride plasma uurimisega.

4. Geofüüsika ja astronoomia. Uuritakse Päikese kiirguse neeldumist atmosfääri madalamates kihtides, tehiskaaslaste liikumist ja komeetide ehitust.

Teoreetilise füüsika alal.

1. Optiliste katete teooria.
2. Elektronoptika.
3. Elementaarosakeste füüsika.
4. Relatiivsusteooria.
5. Füüsika filosoofilised probleemid.

Teaduslikest asutustest on füüsikaosakonnal kõige tihedam kontakt ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudiga, mis kajastub ka terve rea uurimissuundade kokkulangemises.

Väljaspool õppetööd on üliõpilastel head võimalused teadusliku uurimistööga alustamiseks ülalnimetatud asutuste juures.

Õppetöö füüsikaosakonnas on pingeline, kuid jõukohane nendele, kellele matemaatika ja füüsika keskkoolis erilisi raskusi ei valmistanud.

Õppeaeg füüsikaosakonnas on viis aastat.

Keemiaosakond.

Keemiaosakonnas valmistatakse ette spetsialiste vabariigi koolidele, teaduslikele uurimisasutustele ja tööstusettevõtete laboratooriumidele. Töö kulgeb kahes harus - eksperimentaal-teoreetilises ja pedagoogilises. Pedagoogiline haru jaguneb omakorda kaheks alaharuks: keemia pedagoogiliseks ja keemia-füüsika pedagoogiliseks.

Käesolevaks ajaks väljakujunenud jaotuse kohaselt saavad pedagoogilise ettevalmistuse peaaegu pooled osakonna üliõpilased. Eksperimentaal-teoreetilise haru lõpetajatele omistatakse keemiku kvalifikatsioon ja pedagoogilise haru lõpetajatele - keemiku ja keemiaõpetaja või keemiku ja keemia- ning füüsikaõpetaja kvalifikatsioon. Keemiaõpetaja kvalifikatsiooniga lõpetajad suunatakse tööle vabariigi suurematesse keskkoolidesse, kus on piisav arv paralleelseid klassikomplekte, keemia-ja füüsikaõpetaja lisakvalifikatsiooniga lõpetajad tavalise suurusega keskkoolidesse, kus nad saavad paralleelselt õpetada nii keemiat kui ka füüsikat.

Õppetöö toimub keemiaosakonnas sisuliselt üleliidulise tüüpplaani alusel, mis on kohandatud saadavale kvalifikatsioonile.

Õppeplaanis ettenähtud ained on tinglikult jagatavad kolme rühma - üldettevalmistavad ja keemia õppimist abistavad ained (ühiskonnateadused, matemaatika, füüsika, aine ehituse teooria), keemia põhikursused ja erikursused. Esimesed kolm õppeaastat kuluvad üldainete ja keemia põhikursuste omandamiseks sõltumata saadavast kvalifikatsioonist. Keemiku ja keemia-ning füüsikaõpetaja kvalifikatsiooni taotlevatel üliõpilastel on mõnevõrra suurem ainult füüsikaliste distsipliinide maht.

Neljandal kursusel algab eksperimentaal-teoreetilise haru üliõpilaste spetsialiseerumine ühel kitsamal erialal ja pedagoogilise haru üliõpilaste tutvus pedagoogilistе distsipliinidega.

Eksperimentaal-teoreetilise haru üliõpilased võivad spetsialiseeruda kas anorgaanilise, analüütilise või orgaanilise keemia kateedri juures. Anorgaanilise keemia kateedri juures spetsialiseeruvad üliõpilased saavad mitmesuguste erikursuste ja -praktikumide kaudu ettevalmistuse keemilise termodünaamika, elektrokeemia ning pindnähtuste keemia alal. Analüütilise keemia kateedri juures õpitakse

tundma kaasaegseid keemilise analüüsi meetodeid, eriti mikrolisandite ja ainete puhastamise valdkonnas. Orgaanilise keemia kateedri juures spetsialiseeruvate üliõpilaste eriained hõlmavad orgaanilise keemia teoreetilisi aluseid, orgaanilist analüüsi, orgaanilist sünteesi (või bioorgaanilist keemiat) ja õpetust keemiliste reaktsioonide kiirusest. Üliõpilaste osavõtt vastavate kateedrite teaduslikust uurimistööst toimub juba kohustusliku õppeplaani raames kursusetööde, tootmispraktika ja diplomitööde kaudu . Iga soovija võib aga teaduslikust uurimistööst osa võtta ka teaduslikes ringides või individuaalselt üksikute õppejõudude juures väljaspool ametlikku õppeplaani.

Pedagoogilise haru üliõpilaste töö kulgeb alates neljandast kursusest anorgaanilise keemia kateedri juures, kus nendele loetakse ulatuslik keemia õpetamise metoodika kursus. Pedagoogiline praktika toimub pioneerilaagrites ja keskkoolides. Pedagoogilise haru üliõpilased võivad ülikooli lõpetada kas diplomitöö kaitsmisega (puudutab keemia õpetamise metoodika küsimusi) või riigieksamite sooritamisega.

Erinevalt teistest Eesti NSV kõrgemate õppeasutuste keemia profiiliga teaduskondadest ja harudest annab TRÜ keemiaosakond tulevasele spetsialistile väga laialdase ettevalmistuse ja kogemused konkreetsete probleemide iseseisvaks lahendamiseks. Seepärast on osakonna lõpetajad võimelised kiiresti orienteeruma oma tulevasel tööalal ja nad on hinnatud spetsialistid isegi niisugustel aladel, nagu luminofooride süntees, bioorgaaniline analüüs, fermentatiivne katalüüs jne. Meie vabariigi tingimustes on väga perspektiivne ka keemia-füüsika pedagoogiline haru, mille lõpetajad suudavad õpetada kaasaegsel tasemel mõlemat kõige olulisemat teoreetilis-eksperimentaalset reaalainet - keemiat ja füüsikat.

Õppeaeg keemiaosakonnas on viis aastat.

M A T E M A A T I K A T E A D U S K O N D

Matemaatikateaduskond valmistab ette kõrgema haridusega matemaatikute kaadrit rahvamajandusele ja haridusvõrgule. Meie vabariik vajab käesoleval ajal kolme eriala matemaatikuid - matemaatikaõpetajaid keskkoolidele ja kesk-eriõppeasutustele, rakendusmatemaatikuid ja üldteoreetilise ettevalmistusega matemaatikuid mitmesugustele asutustele ning kõrgematele koolidele.

Õppeaeg kestab Matemaatikateaduskonnas viis aastat. Kahel esimesel õppeaastal kuulavad teaduskonna kõikide erialade üliõpilased suurema osa üldainetest, nii ühiskonnateadusalastest kui ka matemaatilistest, ühiselt.Matemaatika klassikaliste distsipliinide (matemaatilise analüüsi , kõrgema algebra, analüütilise geomeetria, diferentsiaalvõrrandite jmt.) õpetamisega luuakse vajalik üldine matemaatikaalane ettevalmistus, millele rajatakse kitsam erialane haridus. Alates kolmandast kursusest, mil üliõpilased on omandanud teatava baasi kaasaja ja klassikalise matemaatika üldmõistetest ning põhitõdedest, algab ettevalmistus põhiliselt kolmes erinevas suunas. Kolme viimase aasta jooksul viiakse läbi erialale vastav spetsiaalne ettevalmistus eriseminaride, erikursuste ja praktikate raames. Seejuures jagatakse III kursuse üliõpilased teaduskonna kuue kateedri (matemaatilise analüüsi, algebra ja geomeetria, arvutusmatemaatika, matemaatilise statistika ja programmeerimise, teoreetilise mehhaanika ning matemaatika õpetamise metoodika) õppejõudude individuaalsele juhendamisele. Individuaaljuhendajad suunavad kolmel viimasel õppeaastal üliõpilaste iseseisvat uurimistööd kursuse-ja seminaritööde näol. Suurel osal üliõpilastest kasvab individuaaljuhtimisel teostatavast uurimistööst välja diplomitöö. Ülikooli lõpetamisel kaitsevad üliõpilased diplomitöö või sooritavad riigieksamid.

Matemaatikateaduskonna lõpetanud noored spetsialistid suunatakse vastavalt omandatud erialale tööle vaba-

riigi koolidesse, kesk-eriõppeasutustesse, arvutuskeskustesse, uurimisinstituutidesse jm. Teaduskonna parimatel lõpetajatel on võimalus oma teadmisi täiendada aspirantuuris.

Matemaatikaõpetajaid koolitatakse esijoones keskkooli vanematele klassidele. Vanemate klasside matemaatikaõpetajatele vajaliku tugeva üldmatemaatilise ettevalmistuse omandavad tulevased pedagoogid I ja II kursusel ülalnimetatud üldiste distsipliinide ja mõningate teiste kursuste kaudu. Sellele lisandub pedagoogiline ettevalmistus, mis läbib praktiliselt kogu stuudiumi. See algab elementaarmatemaatika ja psühholoogia kursustega ning lõpeb ulatusliku pedagoogilise praktikaga vabariigi parimate matemaatikaõpetajate juhendamisel.

Täppisteaduste kiire areng ning matemaatiliste meetodite üha laienev kasutamine rahvamajanduses ja teistes teadusharudes on põhjustanud matemaatika osatähtsuse märgatava suurenemise koolides ning ka koolikursuse teatava muutumise. See kõik püstitab uued kõrgendatud nõuded pedagoogide kaadrile, mis peab olema suuteline õpitalstele selgitama kaasaegse tootmise ja teaduse poolt matemaatika ette seatud küsimusi. Nimetatud põhjustel antakse matemaatikaõpetajateks spetsialiseeruvatele üliõpilastele küllalt põhjalik ettevalmistus ka matemaatika rakenduslikes distsipliinides.

Ülikooli lõpetanutele matemaatika pedagoogilisel erialal omistatakse matemaatiku, matemaatikaõpetaja kvalifikatsioon.

II eriala moodustavad matemaatikud, kes oleksid suutelised uurima mitmesuguseid matemaatika kaasaegseid probleeme. Sellel erialal spetsialiseeruvad matemaatikud kuulavad III õppeaastast alates kursusi, mis viivad nad kaasaegse matemaatika kõige üldisemate uurimismeetodite ja -vahendite, uute uurimissuundade ning matemaatika üldiste probleemide juurde.

Üliõpilastele loetakse siin niisusguseid üldteoreetilisi distsipliine nagu funktsionaalanalüüsi, integraali-

ja mõõduteooriat, geomeetria aluseid, topoloogiat jmt. Ka selle eriala üliõpilased kuulavad ulatuslikke arvutusmatemaatika ja programmeerimise kursusi. Viimasel kursusel viibivad üliõpilased praktikal arvutuskeskustes, kõrgemates koolides, peamiselt TRÜ-s ja muudes asutustes, kus tutvutakse lähemalt tulevase töö spetsiifika ja probleemidega.

Kvalifitseeritud matemaatikuid nõuavad ka kõrgemad koolid, mitmed Teaduste Akadeemia instituudid, kuid ka muud uurimisasutused ja laboratooriumid.

Neile omistatakse matemaatiku kvalifikatsioon.

Meie maal planeeritakse suurejoonelist teaduslik-tehnilist progressi. Selle protsessi üheks tähtsamaks lüliks on automatiseeritud juhtimissüsteemide loomine, mis baseeruks üha laieneval elektronarvutite võrgul. Et seda teha, tuleb sellised süsteemid luua; tuleb luua vastav teooria. Kogu selle töö jaoks on planeeritud ka vastava kaadri kiireloomuline ja laialdane ettevalmistus.

R a k e n d u s m a t e m a a t i k u d peavad saama üheks lüliks sellise kaadri osas, kelle ettevalmistamisele asuti 1970/71. õppeaastal paljudes Nõukogu Liidu kõrgemates koolides. Alates 1971/1972. õppeaastast on võimalik omandada selline eriala ka TRÜ Matemaatikateaduskonnas. Rakendusmatemaatika eriala õppeplaani iseloomustavad suures ulatuses just niisugused ained, mis loovad eeldused selleks, et rakendusmatemaatikud saaksid asuda tootmis- ja majandusprotsesside modelleerimisele ning vastavate automatiseeritud juhtimissüsteemide projekteerimisele. Sellealasest kaadrist tuntakse meie maal erilist puudust. Rakendusmatemaatikuid vajavad ka mitmesugused muud asutused, kus tuleb töödelda suures ulatuses informatsiooni ning selle põhjal luua teatavaid seaduspärasusi.

Rakendusmatemaatika eriala üliõpilased teevad läbi ulatuslikud arvutusmasinate ja elektronarvutite ning programmeerimise praktikad, millest suurim toimub V kursuse sügissemestril. Viimasele praktikale suunatakse üliõpilased meie vabariigi suurimate ja parimate arvutuskeskuste juurde, tunnustatud spetsialistide juhendamisele.

K E H A K U L T U U R I T E A D U S K O N D

Kehakultuuriteaduskond valmistab ette spetsialiste spordiorganisatsioonidele ja koolidele. Lõpetajad hakkavad tööle kehalise kasvatuse õpetajatena keskkoolides, tehnikumides, kutsekoolides ja 8-klassilistes koolides; erinevate spordialade treeneritena spordiühingutes ja spordikoolides; tootmisvõimlemise metoodikute ja massispordi instruktoritena asutustes, ettevõtetes, kolhoosides ja sovhoosides; organisatsioonilisel alal spordikomiteedes ja spordiühingutes. Lõpetajaid ootab ka aspirantuur ja teadusliku töötaja elukutse. Osa Kehakultuuriteaduskonna lõpetanuid töötab spordiajakirjanikena. Kehakultuurispetsialiste ootab avar tööpõld. Teaduskonna iga lõpetaja saab oma huvidele ja võimetele vastava töökoha.

Õppeaeg Kehakultuuriteaduskonna statsionaarses osakonnas kestab 4 aastat, kaugõppeosakonnas 5 aastat.

Tulevase elukutse teoreetilised alused omandatakse meditsiinilis-bioloogiliste ja pedagoogilise tsükli õppeainete kaudu. Nende alla kuuluvad anatoomia ja biomehaanika, füsioloogia ja spordifüsioloogia, hügieen ja spordihügieen, arstlik kontroll ja ravikehakultuur, biokeemia ja spordimeditsiin, pedagoogika ja pedagoogika ajalugu, psühholoogia ja spordipsühholoogia, kehakultuuri ajalugu ja organisatsioon, kehalise kasvatuse teooria, metoodika ja sportliku treeningu alused.

Üksikute spordialade (kergejõustik, suusatamine, võimlemine, spordimängud, ujumine, raskejõustik jt.) tehnika, taktika ja õpetamise metoodika moodustavad omaette õppeainete rühma, kus teoreetilise ettevalmistuse kõrval on suur osa praktilisel tegevusel. Eeltoodule lisaks valib üliõpilane juba sisseastumisel sportliku eriala, milles ta saab põhjalikuma teoreetilise ja praktilise ettevalmistuse.

Esimesel kahel kursusel viibivad üliõpilased enamuse ajast õppetööl Tartus. Huvitavat vaheldust pakuvad 2-3-nädalased suusalaagrid ja 4-nädalased suvelaagrid Kääriku

õppebaasis ning kuuajaline kasvatajapraktika pioneerilaagris. Vanematel kursustel kasvab praktikate osatähtsus veelgi. III kursuse üliõpilased viibivad sügissemestril 6 nädalat praktikal Tartu üldhariduslikes koolides, kevadsemestril järgneb 8-nädalane staažõöripraktika kas vabariigi üldhariduslikes koolides või spordikoolides, seejärel 4-nädalane praktika spordilaagrites. Viimasele kursusele jääb 4-nädalane organisatsiooniline praktika spordiühingutes või kehakultuurikollektiivides.

III kursusel valivad üliõpilased kehalise kasvatuse õpetaja või treeneri eriala. Seejärel algab otsene ettevalmistus tulevaseks kutsetööks.

Õppetöö kõrval tegeleb Kehakultuuriteaduskonna iga üliõpilane regulaarselt oma spordimeisterlikkuse tõstmisega valitud eriala sektsioonis.

Millised eeldused on vajalikud õppimiseks Kehakultuuriteaduskonnas? Kõige olulisem eeldus on sügav huvi ja armastus kehakultuuri ja spordi vastu. Need, kes soovivad hiljem töötada treenerina või kehalise kasvatuse õpetajana, peaksid olema pedagoogi kalduvustega ning armastama lapsi. Loomulikult peavad Kehakultuuriteaduskonna üliõpilased olema hea tervisega ning varem regulaarselt harrastanud sporti. Olulise tähtsusega on kirjalik iseloomustus kehalise kasvatuse õpetajalt või treenerilt, mis esitatakse isiklikult Kehakultuuriteaduskonna dekaanile.

Juba sisseastumisavalduses tuleb märkida sportlik eriala, milleks võib olla: 1) kergejõustik, 2) suusatamine, 3) ujumine, 4) võimlemine, 5) spordimängud, 6) raskejõustik. Muude erialade kohta tuleb eelnevalt konsulteerida Kehakultuuriteaduskonna dekaaniga.

Kehalised katsed.

I. Kergejõustik.

Mehed: 100 m jooks, kõrgushüpe, kuulitõuge, 800 m jooks.
Naised: 100 m jooks, kõrgushüpe, kuulitõuge, 400 m jooks.
Mehed: väga hea - 1700, hea - 1400, rahuldav - 1200 punkti.

Punkte arvestatakse 100 m jooksus, kõrgushüppes ja kuulitõukes kümnevõistluse punktitabeli järgi (Kümnevõistlus. Tartu, TRÜ rotaprint, 1965), 800 m jooksus rahvusvahelise mitmevõistluse punktitabeli järgi (Таблица оценки результатов в легкой атлетике. Москва, ФиС, 1962, стр.252-253).

Naised: väga hea - 1900, hea - 1600, rahuldav -1300 punkti.

Punkte arvestatakse 100 m jooksus, kõrgushüppes ja kuulitõukes rahvusvahelise mitmevõistluse punktitabeli järgi ja 400 m jooksus võistkondliku punktitabeli järgi (Таблица оценки результатов в легкой атлетике. Москва, ФиС, 1962, стр.285-293, 208-209).

Mittestatsionaarsesse osakonda astuvaile meestele, kes on üle 35 aasta vanad, on normid vastavalt 1300, 1100 ja 900 punkti, naistele, kes on üle 30 aasta vanad - 1400, 1200 ja 1050 punkti.

II. Ujumine.

100 m distantsi läbimine.

Väga hea - saavutada 100 m distantsil ühes sportlikus ujumisviisis tagajärg, mis ei ole üle 30 sekundi nõrgem III spordijärgu normist;

hea - 100 m distantsi läbimine ühes sportlikus ujumisviisis, aega arvestamata;

rahuldav - 100 m distantsi läbimine, aega arvestamata.

III. Spordimängud.

A. Võrkpall.

1. Palli söötmine hüppelt vähemalt 10 korda järjest.

2. Ülaltpalling vabalt valitaval viisil. Sooritada 3 korda.

B. Korvpall.

1. Kombineeritud harjutus stardiga vabaviske joonelt: liikuda põrgatamisega kaugemal asuva korvi poole (põrgatada vaheldumisi mõlema käega), vise korvile (kuni tabamiseni), palli hankimine, põrgatamine keskjooneni (vabalt valitaval viisil). Keskjoonelt sööta vabaviskeala kõrval seis-

vale kaaslasele, jätkata liikumist korvi suunas, püüda kaaslaselt saadud pall ja sooritada vise (kuni tabamiseni).

Hinnatakse elementide tehnilist ja määrustepärast täitmist, korvpallis ka sooritamise kiirust. Hindamisskaala on kümnepunktiline. Väga hea – 8 ja rohkem, hea – 6–7, rahuldav – 4–5 punkti.

IV. Võimlemine.

Mehed.

1. Tireltõus kõrgel kangil: väga hea – 5 korda, hea – 3 korda, rahuldav – 1 kord.

2. Selililamangust silda tõusmine (püsi 3 sekundit): väga hea – vertikaalsete kätega, hea – käte ja põranda vaheline nurk mitte väiksem kui 45°, rahuldav – sama, kuid püsi arvestamata.

3. Köiel ronimine (jalgade abita) – väga hea – 5 m, hea – 4 m, rahuldav – 3 m.

4. Kägarhüpe üle kitse (piki, kõrgus 120 cm), väga hea – 9, hea – 8, rahuldav – 7 punkti.

5. Harjutus kangil (kõrge): hooglemiselt rippes sirutõus, toenghöör taha, kaarhoog rippesse, hoog taha ülesirutusmahahüpe. Väga hea –8,5, hea –8, rahuldav –7 punkti.

6. Harjutus rööbaspuudel: hooglemiselt toengus käsivartel, mis tahes tõus toengusse, vahehoog, hooga taha, õlavartelseis, püsi. Jõuga laskumine toengusse, hoog ette, hooga taha ülesirutusmahahüpe: Väga hea –8,5, hea –8, rahuldav – 7 punkti.

7. Koordinatsiooniharjutus vastavalt õppejõu poolt antud ülesandele.

Naised.

1. Köiel ronimine (jalgade abiga): väga hea – 5 m, hea – 4 m, rahuldav – 3 m.

2. Sild (püsi 3 sekundit): väga hea – laskumine harkseisust silda ja tõus, hea – sama, kuid tõusuta, rahuldav – selililamangust silda tõusmine.

3. Harjutus erikõrgusega rööbaspuudel: vibutushooglemiselt rippes ülemisel rööpal rippkükk vasakul,

parem jalg ette. Ühe jala hooga, teise tõukega tiireltõus toengusse ülemisele. Harkülahoog ripplamangusse alumisel ja pööre paremale reisistesse paremal reiel, vasak käsi kõrvale. Nurkiste (märkida). Tõusta vasakule jalale, ülahoog paremaga üle ülemise rööpa rõhtseisu vasakul (püsi). Vasaku käe haardega alumisest parema jala hooga ette ja taha ülesirutusmahahüpe, väga hea -8,5, hea -8, rahuldav - 7 punkti.

4. Harkhüpe üle kitse (kõrgus 110 cm). Hindamisskaala sama mis meestel.

5. Koordinatsiooniharjutus vastavalt õppejõu poolt antud ülesandele.

Eksam erialas.

I. Kergejõustik.

1. Esitada järgupilet ning võistluste tulemused kahel viimasel hooajal, kusjuures I järgu tulemust hinnatakse hindega "väga hea", I järgu lähedast tulemust hindega "rahuldav".

II. Ujumine.

1. Demonstreerida kahe sportliku ujumisviisi tehnikat 100 m ulatuses.

2. Valitud ujumisviisis näidata tulemusi: I järgule lähedane tulemus - väga hea, II järk - hea, III järk - rahuldav.

III. Võimlemine.

1. Järgunõuete kohustusliku kava sooritamisel näidata tulemusi: I järgule lähedane tulemus - väga hea. II järk - hea, III järk - rahuldav.

IV. Spordimängud.

1. Esitada järgupilet vähemalt II järgu täitmise kohta ja võistlustulemused kahel viimasel hooajal.

2. Osavõtt kahepoolsest mängust.

V. Suusatamine.

1. Esitada järgupilet vähemalt II järgu täitmise kohta ja paremad tulemused kahel viimasel hooajal.

2. Käte kõverdamine toenglamangus. Mehed: väga

hea - 50, hea - 40, rahuldav - 30 korda; naised: väga hea-20, nea -15, rahuldav 12 korda.

3. 5000 m jooks (mehed): väga hea - 17.00, hea - 18.00, rahuldav - 19.00, 2000 m jooks (naised): väga hea - 7.30, hea -8.30, rahuldav - 9.30.

4. Vahelduvatõukelise suusasammu imiteerimine tõusul.

VI. Raskejõustik.

1. Esitada järgupilet vähemalt III järgu täitmise kohta ja paremad tulemused kahel viimasel hooajal.

2. Täiendavad nõuded.

Poks. A. Poksitehnika demonstreerimine.

B. Vabavõistlus 6 minutit. Hinnatakse tehnikat.

Maadlus: A. Maadlustehnika demonstreerimine.

B. Spetsiaalsed sillaharjutused.

C. Vabavõistlus 9 minutit. Hinne oleneb võtete sooritamise tehnikast.

Tõstmine. A. Kahe käega surumise, rebimise ja tõukamise tehnika demonstreerimine.

B. Kolmevõistlus: väga hea - I järgu lähedane tulemus, hea - II järk, rahuldav - III järk.

Vehklemine. Sooritada koos partneriga või individuaaltunnis: a) lihtrünnak, kaitsed ja vastused, b) rünnakud petetega, c) rünnakud tegevusega relvale, d) korduvad rünnakud, e) kontrarünnakud. Hinne oleneb võtete sooritamise tehnikast.

M ä r k u s: Muudel erialadel teatatakse täiendavad nõudmised pärast sisseastumisavalduste laekumist.

M A J A N D U S T E A D U S K O N D.

Ühiskondliku rikkuse suurendamise ja kõigi inimeste materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste üha täielikuma rahuldamise tagamiseks ei piisa üksnes sellest, et iga tööline ja kolhoosnik püüdlikult oma tööd teeb. On veel vaja, et tootmisprotsess oleks otstarbekalt korraldatud, et toodetaks just seda, mida kõige rohkem vajatakse, et toodang oleks kvaliteetne ja tootmine võimalikult odav, et tooted jaotataks kooskõlas rahvamajanduse vajadustega, et iga kodanik saaks oma töö eest õiglast tasu. Kuidas ühiskondlikku tootmisprotsessi otstarbekalt korraldada, mida ja kui palju toota, kuidas jaotada ühiskonna puhastulu jne. - nende küsimustega tegeleb m a j a n d u s t e a d u s. Samade probleemide praktilise lahendamisega tegelevad majandusteadlased iga päev paljudes asutustes ja ettevõtetes.

Milliseid majandusteaduslikke erialasid on võimalik õppida Tartu Riiklikus Ülikoolis?

Pikemat aega on raamatupidamine põhinenud käsitsitööl. Praegu asendatakse arvestustööde käsitsitehnika masinatööga. Moodsate elektronarvutite (Minsk-22,Uraal-11 jt.) ja analüütiliste arvutusmasinate laialdase rakendamise tulemusena on töö paljudes kaubandusorganisatsioonides juba praegu ulatuslikult mehhaniseeritud. Raamatupidajad-projekteerijad tegelevad metodoloogiliste küsimustega, kavandavad informatsiooni liikumise ja töötlemise skeeme. Raamatupidajad-mehhanisaatorid töötlevad projekteerijate koostatud skeemide kohaselt kogutud ja kontrollitud informatsiooni elektronarvutitel või analüütilistel arvutusmasinatel ning raamatupidajad-analüütikud analüüsivad masinatest saadud tulemusi. Selliste töötajate järele on juba praegu väga suur nõudmine mitte ainult kaubandusorganisatsioonides, vaid ka teadusliku uurimise instituutides ja projekteerimisorganisatsioonides, kus töödeldakse kaubandusorganisatsioonide juhtimise mehhaniseerimise ja auto-

matiseerimise projekte.

Raamatupidamise erialale võetakse igal aastal vastu 25 uut üliõpilast (ainult statsionaarsesse osakonda).

Kaubandusökonoomika erialal õpitakse tundma kaubanduse olemust ja tema osa sotsialistlikus majanduses, kaubanduse organiseerimise ja planeerimise süsteemi, käsitletakse kaubafondide hankimise ja jaotamise korda, kaubanduse materiaalset baasi jne. Ühtlasi õpitakse tundma majandusliku informatsiooni hankimise ja arvestuse korda, töö organiseerimise ning töötasustamise teoreetilisi aluseid, hindade kujundamise mehhanismi, kaubanduse finantsmajandust ja selle iseärasusi.

Õpinguid alustatakse üldmajanduslikest õppeainetest. II ja IV kursusel lisanduvad eriharud ja toimub spetsialiseerumine. Sel ajal täieneb üliõpilase teadmistepagas ökonoomika kallakuga erikursuste ja õppeainetega, nagu kaubaveod ja tariifid, revisjon, käibekulud, kaubandusettevõtete majandusliku tegevuse analüüs, tööstusökonoomika.

Teoreetilisi teadmisi kontrollitakse ja kinnistatakse ning erialaseks tööks vajalikke praktilisi oskusi omandatakse õppe-ja tootmispraktikal Eesti NSV või vennasvabariikide kõige eeskujulikumates kaubandusorganisatsioonides.

Pärast lõpetamist suunatakse spetsialistid tööle kaubandusettevõtetesse ja -organisatsioonidesse.

Igal aastal võetakse vastu 25 mittestatsionaarset ja vaheldumisi kaubatundjatega üle aasta 25 statsionaarset üliõpilast.

Majandusteaduskonnas valmistatakse ette eraldi tööstus- ja toidukaupade tundjaid (üle aasta võetakse vastu 30 kaubatundjat, kellest moodustatakse üks tööstus-ja üks toidukaubatundjate grupp). Kaubatundja ettevalmistus tugineb põhijoontes samadele üldteoreetilistele õppeainetele, mida õpetatakse ökonomistidele. Kuid juba esimestel kursustel on kaubatundjate õppekavas mitmesuguste üldainete

kõrval suur osatähtsus ka keemial ja füüsikal. Tulevased tööstuskaupade tundjad saavad teadmisi elektrotehnikast ja masinaõpetusest. Nimetatud distsipliinid on vajalikud mitmesuguste tarbekaupade põhjalikumaks tundmaõppimiseks ja hindamiseks.

Kolmandast kursusest alates õpetatakse nii toidu- kui ka tööstuskaupade erialal juba kitsamaid eriaineid. Vastavalt erialale õpitakse tundma kõiki tähtsamaid tööstuskaupu (jalatsid, kangaskaubad, õmblustooted, majapidamis-ja kultuurikaubad jne.). Kõrvuti kaubatundmist käsitlevate õppeainetega antakse õppijaile teoreetilisi ja praktilisi teadmisi kaubanduse organiseerimisest ja tehnikast, tutvustatakse kaubandusökonoomika mitmepalgelisi probleeme, eriti kaubahindade ja kaubandusorganisatsiooni finantsmajanduse huvitavamaid küsimusi. Vastavaid teadmisi kinnistavad üliõpilased spetsiaalse kursusetööga ja eriuurimustega praktikal. Tööle lähevad lõpetajad peamiselt kaubandusorganisatsioonidesse.

Rahanduse ja krediidi erialale võetakse vastu 50 statsionaarset ja 25 mittestatsionaarset üliõpilast. (Statsionaarses osakonnas moodustatakse ka üks 25 üliõpilasega vene õppegrupp) . Sel erialal on Tartu Riikliku Ülikooli Majandusteaduskonnas võimalik õppetöö käigus spetsialiseeruda neljal kitsamal erialal: 1) rahandus (riigieelarve); 2) tööstuse rahandus; 3) krediteerimine; 4) kapitaalmahutuste finantseerimine ja krediteerimine. Üldteoreetilised ja üldmajanduslikud ained on kõigil loetletud erialadel ühised. Kitsam spetsialiseerumine algab vastavate erikursustega III õppeaastal.

Statsionaarsed üliõpilased sooritavad III kursusel majandusliku tegevuse analüüsi praktika tööstusettevõtetes ja IV kursusel erialapraktika vastavalt spetsialiseerumisele kas rahandusorganeis, Riigipangas või ettevõtetes.

Teaduskonna lõpetamiseks rahanduse ja krediidi erialal tuleb koostada diplomitöö ja sooritada riigieksam poliitilisest ökonoomiast. Mittestatsionaarsetel üliõpi-

lastel on võimalik diplomitöö asendada 3 täiendava riigieksamiga (majandusstatistika, majandusliku tegevuse analüüs, kitsas eriaine). Tööle suunatakse rahandus-ja pangaasutustesse, ka tööstusettevõtteisse finantsistideks.

Majanduskũberneetika (võetakse vastu 25 statsionaarset üliõpilast) spetsialiste vajatakse töötamiseks rahvamajanduse planeerimisel ja juhtimisel kasutatavate elektronarvutusmasinatega.

Selle eriala spetsialistide ettevalmistuse vajadus on tingitud matemaatiliste meetodite kasutamisest planeerimisel ja rahvamajanduse juhtimisel. Õppeaeg kestab viis aastat ning selle jooksul saavad üliõpilased majandusteadusliku ettevalmistuse kõrval ka matemaatilise ettevalmistuse. Majandusteaduslikest ainetest õpitakse statistika üldteooriat, majandusstatistikat, hinda ja hinnakujundamist, rahvamajandusharude ökonoomikat, rahvamajandusharude planeerimist jne. Traditsiooniliste matemaatiliste ainete (programmeerimine, tõenäosusteooria ning matemaatiline statsitika) kõrval on kavas ka uued distsipliinid, nagu sissejuhatus majanduskũberneetikasse, sotsialistliku laiendatud taastootmise mudelid, matemaatilised meetodid ja mudelid tähtsamate rahvamajandusharude planeerimisel ja nii edasi. Õpitakse tundma ka arvutusmasinaid ning neil töötamist.

Tootmispraktikal viibivad üliõpilased mitmetes arvutuskeskustes ja -jaamades, teaduslikes asutustes ning suurtes ettevõtetes. Praktikabaasid saavad paljudel juhtudel ka lõpetanute töökohtadeks.

Õppetöö peamisteks vormideks on loengud ja arvukad laboratoorsed ning praktilised tööd. Korraldatakse ekskursioone ettevõtetesse ja asutustesse. III ja IV kursusel toimub tootmispraktika. Stuudiumi lõpul esitab üliõpilane diplomitöö ning sooritab riigieksami poliitilisest ökonoomiast.

Õ I G U S T E A D U S K O N D.

Õigusteaduskond valmistab ette kõrgema juriidilise haridusega töötajaid meie vabariigi prokuratuuri, kohtute, miilitsaorganite, advokatuuri, notariaadi, nõukogude, arbitraaži ning teiste riiklike ning ühiskondlike asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide jaoks.

Kõrgema juriidilise haridusega töötajate ülesandeks on organiseerida nõukogude seaduste ellurakendamist, selgitada laiadele hulkadele nõukogude õigusnorme ning tagada sotsialistliku seaduslikkuse põhimõtte järjekindel ja kõrvalekaldumatu täitmine kõigil ühiskondliku elu aladel. Selleks vajalikke teoreetilisi teadmisi ja nende praktilise rakendamise oskust omandatakse õppetöö mitmesugustes vormides. Kolmandal, neljandal ja viiendal kursusel on üliõpilastel võimalus oma huvialale vastavate valikainete kaudu saada sügavamaid teadmisi õigusteaduse eriharudest kolmes põhisuunas - riigiõiguse, majandusõiguse ja kohtu ning prokuratuuri tsüklis.

Praktilisi töökogemusi saadakse õppepraktikal prokuratuuris, juriskonsultide juures ja kohalike nõukogude täitevkomiteedes ning menetluspraktikal selle ametkonna asutustes ja ettevõtetes, kuhu lõpetaja tööle suunatakse.

Õppetöö kõrval on Õigusteaduskonna üliõpilastel võimalik ühiskondlikel alustel osa võtta kohalike töörahva saadikute nõukogude tööst, olla prokuröri ühiskondlikuks abiks jm. Samuti võtavad Õigusteaduskonna üliõpilased osa teaduslikust tööst, sealhulgas sotsioloogilistest ja kriminoloogilistest uuringutest.

Õppeaeg Õigusteaduskonnas kestab viis aastat. Lõpetanud saavad juristi kvalifikatsiooni.

STATSIONAARSETE ÜLIÕPILASTE OLUSTIKULISTEST ÕPPE-JA TEADUSLIKU TÖÖ TINGIMUSTEST

Arvestades õppeedukust ja majanduslikku olukorda makstakse statsionaarsetele üliõpilastele stipendiumi I-IV kursusel 40 rbl. kuus ja V-VI kursusel 45 rbl. kuus. Üliõpilastele, kes on kõigi eksamisessioonil ettenähtud eksamite ja arvestuste eest saanud väga head hinded ja ühiskondlikus töös eriti paistnud silma, makstakse 25% kõrgemat stipendiumi. Rektoril on erandkorras õigus samal tingimusel maksta 15% kõrgemat stipendiumi ka neile üliõpilastele, kes on eksamitel saanud vaid hindeid väga hea ja hea. Mõningaile eriti silmapaistvatele üliõpilastele makstakse nimelisi stipendiume.

Defektoloogiaosakonna üliõpilastele makstakse 15 rbl. võrra kõrgemat stipendiumi.

Üliõpilased varustatakse elamispinnaga ülikooli ühiselamutes vastavalt võimalusele. Viimastel aastatel on ühiselamutesse majutatud kuni 60% üliõpilastest. Ühiselamu ja voodivarustuse kasutamise eest maksavad üliõpilased kindlaksmääratud tasu (1.rbl.50 kop.kuus).

Üliõpilasi toitlustab soodsatel tingimustel üliõpilassöökla, õppekorpustes ja ühiselamutes on einelaud.

Meditsiiniliselt teenindab üliõpilasi ülikooli ambulatoorium. Nõrga tervisega üliõpilaste jaoks on organiseeritud profülaktoorium, kuhu pääseb tervist parandama arsti otsusega. Profülaktooriumi suunatud üliõpilased on allutatud kindlale ravi-, toitlustus-, töö-ja puhkereźiimile.

Õppetöö kõrval on üliõpilastel võimalik aktiivselt osa võtta teaduslikust tööst. Vilunud pedagoogide-teadlaste juhendamisel süvendavad Üliõpilaste Teadusliku Ühingu teaduslike ringide liikmed oma erialaseid teadmisi, aitavad jõudumööda kaasa teaduse edasiarendamisele ja selle juurutamisele praktikasse. Üliõpilaste teaduslikke töid kantakse ette ringide koosolekutel ja süstemaatiliselt korraldatavatel üliõpilaste teaduslikel konverentsidel. On kujunenud

traditsiooniks, et 1.mai tähistamiseks premeeritakse üliõpilasi väljapaistvamate teaduslike tööde eest.

Üliõpilaste iseseisvat õppe-ja teadusliku tööd soodustavad ülikooli suured raamatukogud, kus köidete arvon üle kahe miljoni viiesaja tuhande. Nende seas on palju haruldasi käsikirju, hinnalisi vanu trükiteoseid, esimesi eestikeelseid raamatuid, marksismi-leninismi klassikute teoste esimesi väljaandeid ja palju teisi väärtuslikke teoseid. Kirjandust laenutatakse koju või vastavates lugemissaalides kohapeal lugemiseks.

Teistest tähtsamatest õppe-ja teadusliku töö baasidest tuleks nimetada vana kuulsat botaanikaaeda, zooloogiamuuseumi ja geoloogia-ning mineraloogiamuuseumi, klassikalise muinasteaduse muuseumi, mitmesuguseid teaduslikke probleemlaboratooriume, ajakohaselt sisusõõimlaid, staadioni, sõudespordi-ja Kääriku spordibaasi.

Õppe-ja teadusliku töö kõrval on üliõpilastel laiad võimalused kunstilise isetegevuse ja spordiga tegelemiseks.

Kunstilist isetegevust juhib TRÜ Ametiühingu Klubi. Klubi juures töötavad üliõpilasmeeskoor, naiskoor, rahvakunstiansambel, näitering, deklamatsiooniring, kammerorkester, vokaalansamblid jne.

Kehakultuuri ja spordi arendamisel on Tartu Riiklikus Ülikoolis saavutatud häid tulemusi. Üleliidulises ulatuses on tuntud ülikooli kergejõustiklased ja korvpallurid, paljudel spordialadel on üliõpilassportlased juhtival kohal vabariigis. Tuhanded üliõpilased võtavad osa traditsioonilistest suusamatkadest, orienteerumisvõistlustest ja spordipäevadest. Oma vaba aega saavad üliõpilased veeta tervistavates puhkelaagrites Käärikul või Vellaveres.

Kehakultuuri-ja spordialast tegevust organiseerivad spordiklubi ja teaduskondade kehakultuurikollektiivid. Spordiklubi juures tegutsevad harrastatavamate spordialade sektsioonid vilunud õpetajate ja treenerite juhendamisel.

ÜHISKONDLIKE ERIALADE TEADUSKOND.

Mitmesugustel elualadel avalduv ühiskondlikele alustele ülemineku tendents ja sellele arengusuunale vastavad töövormid nõuavad kõrgema haridusega spetsialistidelt oma elukutse kõrval ka teadmisi, oskusi ja vilumusi mõnelt teiselt erialalt. Neid püüab anda Ühiskondlike Erialade Teaduskond. Õppida võib teaduskonnas ligi kahekümnel erialal.

ÜET kolmes osakonnas - ühiskondlik-poliitilises, kultuurihariduslikus ja sportlik-rakenduslikus - saab omandada järgnevaid erialasid. Ühiskondlik-poliitilises osakonnas omandatakse kas lektor-propagandisti, pioneerijuhi, reporter-kirjasaatja, ilmalike kombetalituste organisaatori või rahvamalevainstruktori eriala. Kultuurihariduslike erialade osakonnas on võimalik saada rahvatantsuringi, näiteringi, koori-ja ansamblijuhi või peotantsuringi juhi eriala, samuti looduskaitse-, kodu-uurimise, kodukultuuri instruktori, ekskursioonijuhi, kunstnik-dekoraatori, ühiskondliku raamatukoguhoidja ja massiürituste organisaatori eriala. Sportlik-rakenduslike erialade osakond valmistab ette spordi-, auto-motospordi ja turismiinstruktoreid, ühiskondlikke liiklusinspektoreid ja raadio-, filmining foteringi juhendajaid.

ÜET esimesele kursusele registreeritakse sügissemestril teaduskondade komsomoliorganisatsioonide kaudu. Õppetöö toimub tavaliselt 2 korda kuus. Õppeaeg kestab keskmiselt 2 aastat.

Ühiskondliku eriala on senini omandanud üle 1000 üliõpilase. Ühiskondlikke erialasid õpetavad parimad ülikooli õppejõud, nende hulgas H.Palamets (lektor-propagandisti eriala), J.Eilart (looduskaitse) A.Taba (kodukultuur), V.Leek (raamatukogundus), A.Pilt (auto-mootorisport), J. Peegel (reporter-kirjasaatja), K.Põllu (kunstnik-dekoraator) jpt.

K A U G Õ P P E O S A K O N D

Tartu Riiklikus Ülikoolis on võimalik omandada kõrgem haridus ka töö kõrval kaugõppe korras õppides.

Kaugõppijaid võetakse nendesse teaduskondadesse, kus õppetöö kaugõppe korras on paremini teostatav ja annab kvaliteetsemaid tulemusi. Silmas on peetud eriti meie rahvamajanduse erialasid, kus kõrgema haridusega spetsialistidest on veel puudus. Kaugõppe korras õppimine erineb statsionaarsest põhiliselt selle poolest, et siin on iseseisva töö osatähtsus tunduvalt suurem. Loengute ajaline maht on väiksem, mistõttu igal kaugõppijal tuleb õppida peamiselt raamatu järgi.

Kuna kaugõppijate ja statsionaarsete üliõpilaste teadmiste tase peab olema võrdne, on õppetöö korraldamise aluseks ühised õppeplaanid ja programmid. Erinevus on õppeaja kestuses, mis kaugõppes võib olla kuni 12 kuud pikem.

Kaugõppesse võetakse esmajoones neid isikuid, kes vastaval erialal juba töötavad ja keda on suunanud õppima ettevõttedm asutused, organisatsioonid, sovhoosid ja kolhoosid erialadele, mis vastavad nende töö iseloomule, ja kes esitavad vormikohase suunamiskirja (vt. vastuvõtueeskirjade lisa nr. 3).

Kohe pärast sisseastumiseksamite õiendamist roimub sissejuhatav õppesessioon. Sellest osavõtt on kaugõppijaile väga vajalik. Edaspidi toimuvad õppe-ja eksamisessioonid kaks korda õppeaastas: detsembris-veebruaris ja mais-juulis. Osavõtt neist on kohustuslik.

Edukalt õppivatele kaugõppeüliõpilastele on ette nähtud lisapuhkused töötasu säilitamisega: I ja II kursuse kaugõppijatele 30, III ja järgnevate kursuste kaugppijatele 40 kalendripäeva igal aastal. Viimase kursuse kaugõppeüliõpilastele antakse riigieksamite sooritamiseks puhkust 30 kalendripäeva ning diplomitöö ettevalmistamiseks

ja kaitsmiseks 4 kuud.

Edukalt õppeplaani täitnud üliõpilasteks - õigusega kutsele koos töötasu säilitamisega - on need, kellel ei ole võlgnevusi eelmise kursuse eest ja kes määratud tähtajaks on esitanud kõik õppeplaanis nõutavad kirjalikud tööd.

Sõidukulud õppeasutuse asukohta laboratoorsete tööde tegemiseks ning arvestuste ja eksamite sooritamiseks üks kord aastas, samuti diplomitööde kaitsmiseks ning riigieksamite sooritamiseks tasub 50% ulatuses see ettevõte või asutus, kus kaugõppija töötab.

Nõukogude Liidu lennuliinid võimaldavad kõigile statsionaarselt ja mittestatsionaarselt õppijatele 50% hinnaalandust sõitudeks lennukitel ajavahemikus 15.okt.- kuni 15.juunini.

Mittestatsionaarse üliõpilase töökoha juhtkonnal ei ole õigust sessioonile kutsutud üliõpilast takistada, või kui ta seda teeb kokkuleppel üliõpilasega, siis peab ta eraldama vastava ajavahemiku üliõpilasele õppepuhkuseks.

Kaugõppijaile korraldatakse õppe-ja eksamisessioonide vaheperioodil konsultatsioone Tartus, Tallinna konsultatsioonipunktis (Pärnu mnt. 6) ning Pärnu konsultatsioonipunktis (Võidu 28).

Kaugõppijaile jagatakse õppeainete metoodilised juhendid ja õppeprogrammid. Õppematerjale on võimalik osta dekanaatidest, raamatukauplustest ja Tallinna konsultatsioonipunktist.

Loenguid ja konsultatsioone kaugõppijaile lähetatakse ka ultralühilaine saatejaamade kaudu vastavalt semestriplaanile kolmapäeviti ja reedeti algusega kell 22.

SOODUSTUSTEST KÕRGEMATE ÕPPEASUTUSTE ÕHTUSTE OSAKONDADE JA MITTESTATSIONAARSETELE ÜLIÕPILASTELE JA KESKERIÕPPEASUTUSTE ÕPILASTELE

(Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusest nr. 273, 20.VII 1959).

Kooskõlas Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 25.aprilli 1959.a. seadusega "Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest Eesti NSV-s" ja vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu 2.juuli 1959.a. määrusele nr. 720 Eesti NSV Ministrite Nõukogu m ä ä r a b:

1. Kehtestada alates 1959/60. õppeaastast edukalt õppivatele õhtuste ja mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele ja keskeriõppeasutuste (fakulteetide, osakondade) õpilastele lisapuhkused töötasu säilitamisega:

a) laboratoorsete tööde tegemise, arvestuste ja eksamite sooritamise ajaks 1. ja 2. kursusel õppijatele: õhtustes kõrgemates õppeasutustes 20 kalendripäeva, mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes 30 kalendripäeva igal aastal;

b) laboratoorsete tööde tegemise, arvestuste ja eksamite sooritamise ajaks kolmandal ja järgnevatel kursustel õppijatele õhtustes kõrgemates õppeasutustes 30 kalendripäeva, õhtustes keskeriõppeastustes 20 kalendripäeva ning mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes 40 kalendripäeva igal aastal;

c) riigieksamite sooritamise ajaks õhtustes ja mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes 30 kalendripäeva;

d) diplomiprojekti (-töö) ettevalmistamise ja kaitsmise ajaks õhtuste ja mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele 4 kuud ning õhtuste ja mittestatsionaarsete keskeriõppeasutuste õpilastele 2 kuud.

2. Kehtestada, et vastavalt käesoleva määruse punktile 1 määratakse puhkuse ajaks säilitatava töötasu määr kindlaks lähtudes keskmisest kuutöötasust viimase 12 kuu jooksul enne puhkust, kuid mitte üle 100 rbl.kuus kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele, mitte üle 80 rbl. keskeriõppeasutuste õpilastele.

3. Kehtestada õhtuste ja mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele ja keskeriõppeasutuste õpilastele 10 õppekuu jooksul enne diplomiprojekti (-töö) tegemisele asumist või riigieksamite sooritamist üks tööst vaba päev igal nädalal õppuste ettevalmistamiseks, tasudes selle päeva eest 50% ulatuses saadavast töötasust, kuid mitte alla minimaalse.

Peale selle lubada ettevõtete ja asutuste juhatajatel anda nimetatud perioodil üliõpilastele ja õpilastele nende soovil täiendavalt 1-2 tööst vaba päeva nädalas töötasu säilitamiseta

4. Kehtestada, et sõidukulud mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilaste ja keskeriõppeasutuste õpilaste sõiduks laboratoorsete tööde tegemiseks ning arvestuste ja eksamite sooritamiseks üks kord aastas, samuti diplomiprojektide (-tööde) ettevalmistamiseks ja kaitsmiseks ning riigieksamite sooritamiseks õppeasutuste asukohta ja tagasi tasutakse 50% ulatuses töökohalt ettevõtte või asutuse poolt.

5. Kehtestada, et ettevõtete ja asutuste juhatajad võivad vastavate õppeasutuste soovitusel anda viimastel kursustel õhtustes ja mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes õppijatele palgata lisapuhkust üheks kuuks tutvumiseks vahetult tootmistööga valitud erialal ning vastavate materjalide ettevalmistamiseks diplomiprojekti juurde.

Nimetatud puhkuse ajal võetakse üliõpilased ja õpilased stipendiumile üldistel alustel.

6. Lubada ettevõtete ja asutuste juhatajatel anda sisseastumiseksamitele lubatud töölistele ja teenistujatele

palgata lisapuhkust õhtustesse ja mittestatsionaarsetesse kõrgemasse õppeasutustesse astujaile 15 kalendripäeva ning õhtustesse ja mittestatsionaarsetesse keskeriõppeasutustesse astujaile 10 kalendripäeva, arvestamata sõiduaega õppeasutusse ja tagasi.

7. Soovitada kolhoosidel anda põllumajandusliku artelli liikmetele, kes õpivad õhtuses ja mittestatsionaarses kõrgemas või keskeriõppeasutuses, lisapuhkust ning kehtestada neile tasu maksmise määrad vastavalt käesoleva määrusega kehtestatud puhkustele.

E T T E V A L M I S T U S O S A K O N D

Meie vabariigis leidub veel palju keskharidusega noori töölisi ja kolhoosnikuid, kes ühel või teisel põhjusel pole läinud pärast keskkooli lõpetamist kohe kõrgemasse kooli õppima. Aastatega on keskkoolis saadud teadmistest nii mõndagi ununenud. See asjaolu võib aga tõkestada nende püüdlusi kõrgema hariduse poole, samuti pidurdada kõrgemas koolis edasijõudmist.

Tartu Riiklikus Ülikoolis avati 1970.a. ettevalmistusosakond, mille ülesanne on anda töölis-ja kolhoosinoortele kindlam ettevalmistus ülikooli astumiseks. Ettevalmistusosakonnas tehtav töö peab ühelt poolt värskendama ning täiendama kuulajate teadmisi keskkooli põhiainetes, teiselt poolt aga lähendama neid kõrgema kooli õppesüsteemile.

TRÜ ettevalmistusosakonnas on võimalik õppida kas päevases või kaugõppe vormis. Päevastes rühmades (tootmistöö katkestamisega) valmistatakse ette: 1) matemaatika, füüsika, keemia ja geoloogia erialadele; 2) bioloogia ja meditsiini (ravi, stomatoloogia,pediaatria, farmaatsia) erialale; 3) Ajaloo-Keeleteaduskonna erialadele (eesti, vene, saksa, inglise keel, psühholoogia ja defektoloogia); 4) geograafia ja majandusteaduse (majandusgeograafia, füüsiline geograafia, rahandus ja krediit, majandusküberneetika, kaubanduslik raamatupidamine, kaubatundmine, kaubandusökonoomika jt.) erialadele ning 5) Kehakultuuriteaduskonda astumiseks.

Tootmistööd katkestamata võib õppida kaugõppe vormis edasiõppimise eesmärgil Õigusteaduskonnas, samuti ka ajaloo alal.

Õppetöö päevases vormis algab 1.detsembril ning kestab 8 kuud, kaugõppe vormis algab 1.oktoobril ja kestab 10 kuud.

Ettevalmistusosakonda võetakse eksamiteta vastu keskharidusega eesrindlikke töölisi ja kolhoonikuid

(olenemata nende tööalast kolhoosis), kellel on vähemalt üheaastane pidev tootmistöö staaž teda suunavas ettevõttes, samuti Nõukogude armeest demobiliseerituid. Sõjaväeosast väljaantud suunamiskirja alusel võetakse ettevalmistusosakonda vastu olenematult töökohast pärast demobiliseerimist ühe aasta jooksul. Kui demobiliseeritu astub ettevalmistusosakonda peale temale seaduses ettenähtud puhkuse lõppemist, siis tuleb tal täiendavalt esitada iseloomustus ka töökohast.

Päevakoole lõpetanuid võib ettevalmistusosakonda vastu võtta mitte varem, kui üks aasta peale kooli lõpetamist. Õhtu- ja kaugõppe koole lõpetamuid võib juba lõpetamise aastal vastu võtta.

Võetakse vastu ka tootlike ettevõtete, ehitus-, side-ja transpordi organisatsioonide, kolhooside ja sovhooside tööliste või kolhoosnikute seast valitud ning tootlikust tööst vabastatud (palgalisi) partei- ja komsomolisekretäre, samuti a/ü komiteede esimehi.

Ettevalmistusosakonna ükskõik millises vormis edukalt lõpetanuid võib sisseastumiseksamiteta vastu võtta Tartu Riikliku Ülikooli vastavasse teaduskonda, kuid ainult selle teaduskonna päevastesse osakondadesse.

Päevastes rühmades õppijatele makstakse stipendiumi vastavalt I kursuse üliõpilaste stipendiumimäärale, ühtlasi saavad nad vajaduse korral koha ühiselamus.

Tootmis- ja ehitusettevõtted, kolhoosid, sovhoosid ja geoloogilised rühmad võivad vähemalt 2-aastase tööstaažiga töölistele ja kolhoosnikutele, kelle nad suunavad stipendiaadina õppima TRÜ ettevalmistusosakonna päevasesse vormi, maksta 15 % kõrgemat stipendiumi. See soodustus on mõeldud preemiana suunatule seni tehtud hea töö eest ega kohusta mingil määral ettevõtet suunatut edaspidi tööle rakendama.

Kaugõppe vormis õppijatele antakse lõpueksamite sooritamiseks 15 kalendripäeva palgata lisapuhkust.

Oma töötajate suunamist ettevalmistusosakonda tuleb ettevõtete ja asutuste juhatajatel koos ühiskond-

like organisatsioonidega igati kaaluda, et leida sobivaid kandidaate edasiõppimiseks ülikoolis.

Õppima suunatakse ettevõtete juhatajate poolt ettevõtte või organisatsiooni tööliste, kolhoosnikute (tsehhi, brigaadi jne.) üldkoosoleku otsuse põhjal.

Suunamisõiguse omavad tööstusettevõtted, side- ja transpordiorganisatsioonid, ehitusettevõtted, geoloogilised rühmad, meditsiiniasutused (suunavad edasi õppima ainult Arstiteaduskonda sanitare ja hooldusõdesid, kui neil on vähemalt 2-aastane tööstaaž sel ajal), kolhoosid, sovhoosid ja sõjaväeosad (demobiliseeritavate ajateenijate suhtes).

Ettevalmistusosakonda vastuvõtmist taotlejad esitab vormikohase avalduse TRÜ rektori nimele koos järgmiste dokumentidega;

1) keskharidust tõendav dokument originaalis koos lihtärakirjaga (tehnikumi diplomi puhul koos hinnetelehega), 2) ettevõtte või asutuse suunamiskiri õppimiseks TRÜ ettevalmistusosakonnas; 3) iseloomustus töökohast (või väeosast); 4) ärakiri tööraamatust (tõestatud asutuse või ettevõtte poolt); 5) 6 päevapilti (peakatteta) suuruses 3x4 cm; 6) arstitõend (vorm nr.286).

Avalduse ja suunamiskirja vormid võib saada TRÜ ettevalmistusosakonnast.

Suunamiskirja vorm sõltub sellest, kas ettevõte suunab oma töötajat omapoolse stipendiumita (vt.lisa nr. 1) või ettevõte kavatseb maksta talle stipendiumi (vt. lisa nr.2).

Avaldus koos dokumentidega esitatakse (soovitav isiklikult) Tartu Riikliku Ülikooli ettevalmistusosakonda aadressil Tartu, Ülikooli 18 (tel.41-20/529). Avalduste esitamine kaugõpperühma toimub 1.augustist 10. septembrini, päevastesse rühmadesse 1.oktoobrist 10. novembrini.

TINGIMUSED
TARTU RIIKLIKKU ÜLIKOOLI ASTUMISEKS.

on vastavalt NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi poolt kinnitatud NSV Liidu kõrgematesse õppeasutustesse vastuvõtmise eeskirjadele järgmised:

1. Ülikooli võetakse nii mees-kui ka naissoost NSV Liidu kodanikke, kellel on lõpetatud keskharidus;õppetööle tootmistöö katkestamisega võetakse isikuid kuni 35 aasta vanuseni, õppetööle tootmistööd katkestamata (kaug-õppeosakonda) aga piiramata vanuses. Ülikooli võetakse vastu konkursi korras sisseastumiseksami edukalt õiendanud, kõige väärilisemad, ettevalmistatud ja võimekad isikud, kes esitavad positiivse iseloomustuse kõrgemasse õppeasutusse astumiseks.

2. NSV Liidu territooriumil elunevaid välisriikide kodanikke võetakse ülikooli vastu üldistel alustel.

3. Eesõigustatud korras võetakse vastu isikuid,kellel on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž, mis peab olema tõestatud sissekandega tööraamatusse või kolhoosniku tööraamatusse.

Praktilise töö staaži arvestatakse kuni õppeaasta alguseni kogusummas, olenemata töös esinenud vaheaegadest. Staaži hulka arvestatakse ka sõjaväes teenimise aeg.

Kolhoosi liikmete praktilise töö staaži kindlaksmääramisel võetakse aluseks sissekanded kolhoosniku tööraamatus antud kolhoosile kehtestatud miinimum-normipäevade täitmisest iga kalendriaasta töö eest kolhoosis.

4. Ülikooli vastuvõtmisel arvestatakse järgmist:

a) isikuid, kes on lõpetanud keskeriõppeasutuse, võetakse tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle ülikooli vastu siis, kui neil pärast õppeasutuse lõpetamist on kolmeaastane praktilise töö staaž.Seda staaži ei nõuta neilt, kes on arvatud keskeriõppeasutuse lõpetajate 5% hulka, samuti isikutelt, kes omandasid keskerihariduse tootmistööd katkestamata.

Kutse-ja vabrikukoolide lõpetanud, kellel on lõpetatud keskharidus, võetakse tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle kui neil pärast nimetatud kookoolide lõpetamist on kehtiva seadusandluse kohaselt nõutav praktilise töö staaž;

Õppetööle tootmistöö katkestamisega võetakse ilma nõutava koolijärgse tööstaažita neid, kes lõpetasid kiitusega kutsekoolid, liiduvabariikide kaubandusministeeriumide kaubanduskoolid, kaubandus-kulinaarkoolid, samuti tööliste varumise peavalitsuste (osakondade) kaubanduskaadrit ettevalmistavad koolid.

b) žurnalistika, õigusteaduse ja kirjandusliku töö erialadele võetakse tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle ülikooli vastu isikuid, kellel on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž, kusjuures žurnalistika ja kirjandusliku töö erialale võetakse vastu isikuid, kes on end kirjanduslikus tegevuses positiivselt näidanud.

Vastuvõtmise kord.

5. Avalduse ülikooli astumiseks esitab ülikooli astuja rektori nimele (lisa nr.1).

Kaugõppe korras õppida soovijad esitavad avalduse nende elukohale lähemasse kõrgemasse õppeasutusse, kus on eriala, mis neid huvitab.

Avaldusele tuleb lisada:

keskharidust tõendav dokument (originaal);

iseloomustus ülikooli astumiseks;

arstitõend (vorm nr.286);

4 päevapilti (peakatteta, suurusega 3x4 cm).

Õpetajate instituutide ja nendega võrdsustatud vabariiklike, krai ja oblasti parteikoolide lõpetanud esitavad keskharidust tõendava dokumendi asemel diplomi originaali õpetajate instituudi või tõendi liiduvabariigi, krai, oblasti parteikooli lõpetamise kohta.

Saabumisel esitab kõrgemasse õppeasutusse astuja isiklikult passi, sõjaväepileti (reservis olevad

sõjaväekohuslased) või arvelevõtmise tunnistuse (kutseealised).

Ülikooli astujad esitavad iseloomustuse, mis on antud nende viimase töökoha partei-, komsomoli-, ametiühingu- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide, tööstusettevõtete ja asutuste juhatajate ning kolhooside juhatuste poolt. Üldhariduslike koolide lõpetajad esitavad iseloomustuse, mis on antud õppeasutuse juhtkonna ja ühiskondlike organisatsioonide poolt. Iseloomustuse esitamine väeosa juhtkonna poolt NSV Liidu relvastatud jõududest demobiliseerituil ei ole kohustuslik.

Isikud, kellel on vähemalt 2-aastane praktilise töö staaž, samuti need, kes on suunatud õppetööle tootmistöö katkestamisega ja need, kes tulevad õppima tootmistööd katkestamata erialale, mis vastab nende töö iseloomule rahvamajanduses, peavad koos avaldusega esitama ka ettevõtte või asutuse juhtkonna poolt kinnitatud väljavõtte tööraamatust. Päevasesse osakonda vastuvõetud isikud peavad õppeaasta alguseks esitama tööstaaži kinnitava originaaldokumendi.

6. Avalduste vastuvõtmine ülikoolis astumiseks toimub: - statsionaarsesse osakonda astujailt 20.juunist kuni 31.juulini, - mittestatsionaarsesse osakonda astujailt 20. aprillist 31.augustini (kehakultuuri ja spordi erialale astujailt 20.juunist 31.juulini). Sisseastumiseksamid toimuvad: statsionaarsesse osakonda astujaile 1.-20.augustini, - mittestatsionaarsesse osakonda astujaile 15.maist-10.septembrini (mitmes voorus), kehakultuuri ja spordi erialale astujaile 1.-20.augustini.

Sisseastumiseksamid

7. Olenevalt valitud erialast sooritavad ülikooli astujad sisseastumiseksamid järgmistes ainetes:

a) füüsika ja füüsika pedagoogilisel ning matemaatika.rakendusmatemaatika ja matemaatika pedagoogilisel alal: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjand), 2) matemaatikas (kirjalik ja suuline), 3) füüsikas (suuline);

b) keemia, keemia-füüsika pedagoogilisel ja geoloogia alal: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjand) 2) keemias (suuline), 3) matemaatikas (kirjalik),

4) füüsikas (suuline);

c) <u>geograafia, kaubanduslikku raamatupidamise, kaubandusökonoomika, majandusküberneetika, rahanduse ja krediidi alal</u>: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjand), 2) matemaatikas (kirjalik), 3) geograafias (suuline), 4) NSV Liidu ajaloos (suuline);

d) <u>kehakultuuri ja spordi alal</u>: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjalik), 2) kehalises kasvatuses, 3) füüsikas (suuline), 4) keemias (suuline);

e) <u>ravi, pediaatria, stomatoloogia, farmaatsia alal</u>: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjand),2)bioloogias (suuline), 3) füüsikas (suuline), 4) keemias (suuline);

f) <u>ajaloo, eesti, inglise, saksa keele ja kirjanduse ja õigusteaduse alal</u>: eesti keeles ja kirjanduses (kirjand ja suuline), 2) NSV Liidu ajaloos (suuline), 3) võõrkeeles (suuline);

g) <u>vene keele ja kirjanduse alal</u>: 1) eesti õppekeelega keskkooli lõpetanuile - eesti keeles ja kirjanduses (kirjand) ja vene keeles (suuline), venekeelse keskkooli lõpetanuile - vene keeles ja kirjanduses (kirjand ja suuline), 2) NSV Liidu ajaloos (suuline), 3) võõrkeeles (suuline);

h) <u>psühholoogia alal</u>: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjand), 2) bioloogias (suuline), 3) matemaatikas (kirjalik), 4) NSV Liidu ajaloos (suuline);

i) <u>defektoloogia alal</u>: 1) eesti keeles ja kirjanduses ((kirjand ja suuline), 2) bioloogias (suuline), 3) NSV Liidu ajaloos (suuline);

j) <u>bioloogia alal</u>: 1) eesti keeles ja kirjanduses (kirjand), 2) bioloogias (suuline), 3) matemaatikas (kirjalik), 4) keemias (suuline);

Kaugõppijad sooritavad statsionaarsetega samad eksamid.

M ä r k u s: Isikud, kes on lõpetanud keskkooli kuld- või hõbemedaliga või on keskeriõppeasutuse lõpetamisel

saanud diplomi kiitusega, peavad sisseastumiseksami sooritama ainult ühes aines, mis määratakse kindlaks õppeasutuse poolt. Sooritanud eksami (nii suulise kui ka kirjaliku) selles aines hindele "väga hea", vabastatakse sisseastuja järgnevatest eksamitest, hinde "hea" või "rahuldav" korral tuleb sooritada eksamid kõigis nõutavates ainetes.

8. Kõik sisseastujad sooritavad kirjaliku sisseastumiseksamina kirjandi selles keeles, milles toimub õppetöö. Isikud, kes on õppinud keskkoolis eesti keelt rahvuskeelse keskkooli programmi ulatuses või on õppinud eesti keelt, milles toimub õppetöö ülikoolis, üldainena, võivad kirjutada kirjandi asemel ümberjutustuse või diktaadi, välja arvatud need, kes astuvad erialadele: filoloogia, võõrkeeled, žurnalistika, kirjanduslik töö, ajalugu, õigusteadus, psühholoogia (koolieelne) defektoloogia, vene keel ja kirjandus ja emakeel.

Isikud, kes ei ole õppinud keskkoolis eesti keelt, milles toimub õppetöö ülikoolis, võivad soovi korral anda sisseastumiseksami vene keeles ja kirjanduses (kirjalik). Peale selle vesteldakse nendega, et kontrollida eesti keele oskust, milles toimub õppetöö.

9. Ülikooli sisseastumiseksamitele lubatud isikutele antakse ettenähtud korra kohaselt töökohalt 15 kalendripäeva täiendavat palgata puhkust (arvestamata aega sõiduks ülikooli ja tagasi).

10. Isikuid, kes mõjuva põhjuseta on eksamite plaanis määratud ajal ühele eksamile tulemata jäänud, järgmistele eksamitele ei lubata.

11. Ühel eksamil mitterahuldava hinde saanud isikuid ei lubata järgmistele eksamitele. Eksami uuesti sooritamine parema hinde saamiseks ei ole lubatud.

Üliõpilaste nimekirja võtmise kord

12. Isikud, kes on lõpetanud ettevalmistusosakonna päevase, õhtuse või kaugõppe rühma, vastavalt NLKP KK ja NSVL Ministrite Nõukogu määrusele 20.augustist 1969.a. nr. 681 ja edukalt sooritanud lõpueksamid, võetakse ülikooli päevasesse osakonda vastu sisseastumiseksamiteta.

Ettevalmistusosakonna lõpetanud isikute ülikooli vastuvõtmise kord kehtestatakse ettevalmistusosakonna põhimäärusega, mis on kinnitatud NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi poolt.

13. Sisseastumiseksamiteta, vastavalt avalduse esitamisele, võetakse ülikooli vastu:

a) Suurest Isamaasõjast osavõtnud, kes on lõpetanud keskkooli kiitusega, kuld-või hõbemedaliga või on lõpetanud keskeriõppeasutuse kiitusega;

b) Nõukogude armeest ja sõjalaevastikust, NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Julgeoleku Komitee organitest, siseministeeriumide koosseisust demobiliseeritud ohvitserid ja sõjaväelased-üleajateenijad, kellel on lõpetatud kõrgem sõjaväeline haridus, samuti need, kellel on lõpetamata kõrgem sõjaväeline või tsiviilharidus, olenemata sõjaväest demobiliseerimise ajast ja kursusest, millel nad õppisid, esimesele või järgnevatele kursustele.

c) õpetajaid ja õppejõude, kes on lõpetanud õpetajate instituudi või sellele vastava õppeasutuse ja töötavad üldharidusliku kooli programmiga koolides, kui nad asuvad kaugõppekorras õppima pedagoogilistele erialadele, mis on vastavuses nende töö profiiliga.

M ä r k u s: Kehakultuuri ja spordi erialale astujaid erialaeksami sooritamisest ei vabastata, võõrkeelte erialale astujaid ei vabastata ühest võõrkeele eksamist.

14. Väljaspool konkurssi võetakse sisseastumiseksamitel positiivsete hinnete saamisel vastu:

a) Suurest Isamaasõjast osavõtnud;

b) Nõukogude armeest ja sõjalaevastikust, NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Julgeoleku Komitee organitest, siseministeeriumide teenistusest vabastatud ohvitserid ja sõjaväelased-üleajateenijad, kellel on lõpetatud keskharidus, olenemata sõjaväest demobiliseerimise ajast;

c) isikud, kes on lõpetanud tehnikakooli väga heade hinnetega, töötavad oma erialal ja astuvad tootmistööd katkestamata õppima ülikooli nende tööle lähedasele erialale.

d) isikud, kes on lõpetanud üheaastased pedagoogilised klassid või pedagoogilised koolid ja tulevad haridusorganite suunamisel pedagoogilise eriala kaugõppesse.

15. Konkursi korras võetakse vastu edukalt sisseastumiseksamid sooritanud isikud kohtadele, mis jäävad vabaks pärast nende isikute vastuvõtmist, kellel on õigus ülikooli astuda sisseastumiseksamiteta ja väljaspool konkurssi.

Konkursi korras toimub vastuvõtt ülikooli vastavalt üldisele pallide arvule, mis moodustub sisseastumiseksamitel saadud hinnetest, nendes ainetes, milles olenevalt valitud erialast on eksam ette nähtud ja keskharidust tõendava dokumendi kõikide õppeainete keskmisest aritmeetilisest hindest.

16. Vastuvõtmine konkursi alusel toimub järgmises korras:

A. Õppetööle tootmistöö katkestamisega.

Vastuvõtt toimub ülikooli rektori poolt eraldatud kohtade arvu piires proportsionaalselt avalduste arvuga, mis on esitatud isikute poolt, kes on märgitud alapunktides "1" ja "2".

1) Isikud, kes on vähemalt 2 aastat töötanud praktilisel tööl, samuti demobiliseeritud sõjaväelased, kui nad on teeninud sõjaväes vähemalt kaks aastat.

2) Isikud, kellel ei ole alapunktis "1" ettenähtud staaži.

Konkursi korras võetakse esimeses järjekorras vastu:

- tootmistöö eesrindlasi, kes on suunatud ülikooli õppima tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu määrusele 18.septembrist 1959.a. Nr. 1099 vormikohase (lisa nr.2) suunamiskirja esitamisel;
- bioloogia erialale alaliselt maal elunevaid noori, kellel on praktilise töös staaž valitud või sellele lähedasel erialal;
- meditsiini ja pedagoogilistele erialadele alaliselt maal elunevaid noori.

B. Õppetööle tootmistööd katkestamata.

1. Esmajärjekorras võetakse vastu isikuid, kelle töö iseloom vastab ülikoolis valitud erialale ja on sellel erialal töötanud vähemalt 6 kuud ja esitavad asutuse või ettevõtte juhtkonna poolt kinnitatud väljavõtte tööraamatust, samuti reservi arvatud sõjaväelased. Sealjuures võetakse eelistatud korras vastu isikuid, keda on suunanud õppima ettevõtted, kolhoosid, sovhoosid, asutused ja organisatsioonid erialadele, mis vastavad nende töö iseloomule ja kes esitavad vormikohase suunamiskirja (lisa nr.3).

2. Ülejäänud kohtadele võetakse vastu teised sisseastujad, kelle töö iseloom ei vasta ülikoolis valitud erialale.

M ä r k u s punkt 16;

Sisseastumiseksamitel saadud pallide võrdsuse korral on vastuvõtmisel eelistatud

- isikud, kellel ülikoolis valitud või sellele lähedasel

erialal on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž;

- isikud, kes on keskkooli lõpetanud kuld- või hõbemedaliga või keskeriõppeasutuse kiitusega.
- isikud, kellele on pärast keskkooli lõpetamist antud kiituskiri ühes või mitmes õppeaines, mis kuuluvad kõrgema õppeasutuse sisseastumiseksamite hulka.
- isikud, kes on näidanud võimeid ülikoolis valitud erialal, aga ka need, kes on aktiivselt osa võtnud kooli ja teiste ringide tööst ning kõrgemate õppeasutuste poolt korraldatud olümpiaadidest, konkurssidest ja ülevaatustest;

17. Kõik ülikooli vastuvõtmisega seotud küsimused lahendab lõplikult vastuvõtukomisjon.

Ülikooli vastuvõetud isikute nimekiri pannakse välja üldiseks teadmiseks. Nendele, kes on vastu võetud õppetööle kaugõppe korras, saadetakse kirjalik teade.

Sisseastumiseksamid sooritanud isikutele, keda ülikooli vastu ei võetud, antakse nende palvel vormikohane õiend (lisa nr.4) vastuvõtukomisjoni vastutava sekretäri allkirjaga.

18. Isikud, kes on ülikooli tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle vastu võetud kuid kaaluva põhjuseta ei ole 10 päeva jooksul pärast õppeaasta algust õppima asunud, kustutatakse üliõpilaste nimekirjast.

Lisa nr. 1
vastuvõtu eeskirjade juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

....., kes
(perekonna-,ees-ja isanimi)

elab ..... ja
(näidata aadress,kus on alaliselt sisse registr.)

on lõpetanud .....
(näidata lõpetamise aasta,õppeas.nimetus)

.....
(Keskkooli kuld-või hõbemedaliga,keskeriõppeasutuse lõpetanud kiitusega)

a v a l d u s.

Palun lubada mind sisseastumiseksamitele,et asuda

õppima .....
(teaduskonna nimetus,eriala nimetus)

päevases,õhtuses,kaugõppeosakonnas (kriipsutada õige alla).
Vajan, ei vaja ühiselamus kohta (kriipsutada õige alla).

Enese kohta esitan järgmised andmed:

Sugu .....

Sünniaasta,-koht .....

Rahvus .....

NLKP liige, NLKP liikmekandidaat, ÜLKNÜ liige (kriipsutada õige alla).

Tööstaaž.....
(kus ja missugusel ametikohal)

Vanemad:

Vanemate perekonna-,ees-ja isanimi, elukoht, kus ja kellena töötavad (asutuse, organisatsiooni nimetus ja asukoht, ametikoht)

Isa .....
.....

Ema .....
.....

"...."..... 197..a.
(avalduse täitmise kuup.) Allkiri

Ettevõtte (organisatsiooni)
nurgatempel

Väljaandmise kuupäev ja nr.

L i s a nr. 2
vastuvõtueeskirjade juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusele 18.septembrist 1959.a. nr. 1099 suunatakse .....,
.....
(perekonna-, ees-ja isanimi täielikult välja kirjutada)
.....
(asutuse, organisatsiooni, tööliste
..... üldkoosoleku
teenistujate, kolhoosnikute jt.)
otsuse alusel ..... õppima
(protokolli nr. ja kuupäev)
Tartu Riiklikku Ülikooli .....erialale
(eriala nimetus)
.....
(ettevõtte või organisatsiooni nimetus)
kohustub sm. ..... õppimise ajal maksma temale igakuist stipendiumi, mis on 15% võrra kõrgem kõrgemate õppeasutuste vastava kursuse üliõpilastele ettenähtud stipendiumist.

Ettevõtte (organisatsiooni)
pitser

(riigivapi kujutisega või tavaline)

Ettevõtte (organisatsiooni) juhataja

Parteiorganisatsiooni sekretär

Kohaliku ametiühingukomitee esimees

Pearaamatupidaja (raamatupidaja)

Ettevõtte (organisatsiooni)
nurgatempel
Väljaandmise kuupäev ja nr.

L i s a nr. 3
vastuvõtueeskirjade
juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Vastavalt NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 3.septembri 1966.a. määrusele nr. 729 suunatakse

..... (perekonna-, ees-ja isanimi täielikult välja kirjutada)

..... (asutuse, organisatsiooni, tööliste, teenistujate, kolhoos-

..... üldkoosoleku otsuse alusel ..... nikute jt.). (protokoll

..... õppima Tartu Riiklikku Ülikooli nr. ja kuupäev)

..... erialale.
(eriala nimetus)

Sm. .....töötab .....
(perekonnanimi, initsiaalid) (ametikoht,

..... eriala, kutse)

Ettevõtte (organisatsiooni)
pitser
(riigivapi kujutisega või tavaline)

Ettevõtte (organisatsiooni) juhataja

Parteiorganisatsiooni sekretär

Kohaliku ametiühingukomitee esimees

Ettevõtte või asutuse
nurgatempel

L i s a nr. 1 ettevalmistus-
osakonna juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Sm. .....
(perekonna-,ees-ja isanimi)

suunatakse õppima Tartu Riikliku Ülikooli ettevalmistus-

osakonda vastavalt .....
(ettevõtte,kolhoosi nimetus; töölis-

..... üldkoosoleku otsusele,
te,kolhoosnike; tsehhi,brigaadi)

prot. nr. ..... (kuupäev) ..... 197.a.

Ettevõtte juhataja

Ettevõtte pitser

M ä r k u s : Käesolev suunamine ei kehti suunamisena
õppima asumisel kõrgemas koolis.

L i s a nr. 2 ettevalmistusosakonna juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusele nr. 1099 18.septembrist 1959.a. suunatakse sm. ....

..... vastavalt
(perekonna-,ees-ja isanimi)

.....üldkoos-
(ettevõtte,organisatsiooni tööliste jt.)

oleku otsusele .....
(protokolli nr. ja kuupäev)

õppima Tartu Riikliku Ülikooli ettevalmistusosakonda.

.....
(ettevõte, organisatsioon)

kohustab sm. .....
(perekonnanimi, initsiaalid)

õppimise ajal maksma igakuust stipendiumi, mis on 15% kõrgem esimese kursuse üliõpilastele ettenähtud stipendiumist.

Ettevõtte (organisatsiooni)

juhataja

Pearaamatupidaja

I N F O R M A T S I O O N I

vastuvõtutingimuste kohta saab kuni 20.juunini statsionaarse õppetöö osas õppeosakonnas (Ülikooli tn. 18, tel. 41-20/305 ja mittestatsionaarse õppetöö osas kaugõppeosakonnast (V.Kingissepa tn. 18, tel. 41-20/323),alates 20.juunist TRÜ vastuvõtukomisjonist Ülikooli tn. 18, tel. 41-20/543 või 504.

VASTUVÕTUEKSAMITE PROGRAMMID 1972.a.

Eesti keel ja kirjandus

A.Eesti keel

1. H ä ä l i k u õ p e t u s ja o r t o g r a a f i a. Häälik ja täht. Eesti keele häälikud, nende liigitus. Võõrhäälikud ja võõrtähed. Lihthääliku välde ja selle märkimine (eriti sulghäälikute ning f ja š puhul). Häälikuühendid. Konsonantühendi õigekirjutus ja erandid põhireeglist. Sõna sisehäälikud ja nende määramine lihtsõnades, liitelistes sõnades, liitsõnades ja võõrsõnades. Sõnavälde.Astmevaheldus, selle liigid.

Grammatilised vormid, mille alusel määratakse sõna astmevaheldusliikkus. Häälikumuutused, mida ei loeta astmevaheldusekс.

Klusiil helitu hääliku kõrval. ki-, gi-liide. Silbitamine ja poolitamine. Eri võimalusi võõrsõnade ja vene pärisnimede silbitamisel ja poolitamisel.

Suur ja väike algustäht.

2. V o r m i õ p e t u s. Sõnaliigid. Sõna osad. Põhi-ja peakäänded. Sõnade käändkondadesse rühmitamise alused. Käändkonnad ja nende tunnused. Ainsuse osastav (eri käändkondades). Ainsuse sisseütlev (eri käändkondades), sse- ja lühema sisseütleva kasutamine; lõputa sisseütleva esinemispiirkond. Mitmuse omastav ja de-mitmus. i-mitmuse moodustamine. Tüüpkonnad, milles ei esine i-mitmust. Mitmuse osastav ne-, s-liitelistest sõnadest. Vokaal lõpuline mitmuse osastav. Liit-ja võõrsõnade ning pärisnimede käänamine. Omadussõnad ja nende võrdlemine. Erijuhtumid keskvõrde moodustamisel. i-ülivõrre, selle seos mitmuse osastava käändega. Arvsõnad, nende liigitus ja käänamine. Asesõnade liigitus, nende käänamine (eritiisikulised ja umbmäärased asesõnad).

Tegusõna põhi-ja peavormid. Tegusõna vormistik. Käändelised ja pöördelised vormid. Pöördkonnad, nende määramise alused.

Määrsõnad. Abimäärsõnade ja rõhumäärsõnade funktsioon. Kaassõnad. Ühendsõnad. Hüüdsõnad.

3. L a u s e õ p e t u s . Lause mõiste ja liigid (koosseisu ja funktsiooni järgi). Lauseliikme ja sõnaühendi mõiste. Põhisõna ja laiend. Lause pea-ja kõrvalliikmed. Alus, täis-ja osaalus. Aluseta laused. Öeldis, selle esinemisvorm. Aluse ja öeldise ühildumine. Öeldistäide. Täiend. Omadussõnaline, nimisõnaline ja da-tegevusnimeline täiend. Täiendi ühildumine. Lisand, kirjavahemärgid ja ühildumine. Sihitis, selle liigid ja käänded. Täis-ja osasihitise kasutamine. Oleviku ja tuleviku väljendamine sihitise abil.

Määrus, selle tähtsamad liigid.

Ütte eraldamine põhilausest.

Koondlause, selle kirjavahemärgid. Liitlause mõiste. Rindlause, selle kirjavahemärgid. Põimlause. Pea-ja kõrvallause. Sama ja eri astme kõrvallaused. Kiillause, selle kirjavahemärgid. Kiilsõnad, nende eraldamine põhilausest. Koma põimlauses. Sega-liitlause.

Lauselühendid. Kirjavahemärgid lauselühendite eraldamiseks. Des-, nud-ja tud-lauselühendite õigekeelsusest. Otsene ja kaudne kõne. Kirjavahemärgid otseses kõnes. Otsese kõne asendamine kaudsega. Kirjavahemärgid ja sidesõnad kaudse küsimuse puhul.

Aluse ja öeldise asend lauses. Kõrvallause paigutis.

Sõnade lühendamise printsiibid, Kirjavahemärgid lühendites.

Kõrvuolevate kirjavahemärkide järjekorrast.

4. T u l e t u s õ p e t u s. Eesti keele sõnavara rikastamise allikad. Võõrsõnade tunnused.

Liitsõna mõiste ja tunnused. Nimetavaline ja osastavaline liitumine.

Käändsõnade kokku-ja lahkukirjutamine. Nimisõna ainsuse omastavas käändes + nimisõna. Nimisõna mitmuse omastavas käändes + nimisõna. Omadus-, ase- või arvsõna ja järgneva nimisõna kokku- ja lahkukirjutamine. Pärisnimedest tuletatud omadussõnade kirjutamine koos nimisõnaga.

-ne-,line- või lik-liitelise omadussõna kokkukirjutamine eelneva käändsõnaga. Kohanimede kokku-ja lahkukirjutamine. Arvsõnade kokku-ja lahkukirjutamine. Liit- ja ühendtegusõnad. Ühendtegusõnade kokku-ja lahkukirjutamine. Keksõna kokku-ja lahkukirjutamine eelneva käändsõna, tegusõna või iseseisva määrsõnaga. Liitmäärsõna . Käändsõna ja kaassõna. Pool, poole, poolt kokku-ja lahkukirjutamine eelneva sõnaga. Viisiütlevast käändest tekkinud määrsõnalise ühendi kokku-ja lahkukirjutamine. Teised kokku-ja lahkukirjutamise üksikjuhtumid (eri+järgnev nimisõna; haaval, ohtu, võitu, pidi; kaupa, viisi; eba-, era-, hiigla-, igi- jt.).

Sidekriips liitsõnades.

5. T ä h e n d u s õ p e t u s. Homonüümid (täielikud ja osalised); sünonüümid, antonüümid. Samatüveliste sõnade tähendusest.

B. Eesti kirjandus.

Üldised lähtekohad

Kirjanduse eksamil peab eksaminand:

a) tundma käesolevas programmis ettenähtud teoseid, oskama avada nende ideelist sisu, analüüsida karaktereid ja kunstilisi iseärasusi:

b) mõistma kirjandusliku teose kunstilist,ajaloolist ja ühiskondlikku tähtsust ajajärgu ühiskondlik-poliitilise olukorra konkreetsetes tingimustes;

c) teadma romantismi, kriitilise realismi ja sotsialistliku realismi põhijooni;

d) mõistma klassikalise kirjanduse väärtust, idee sügavust ning tähtsust;

e) mõistma nõukogude kirjanduse ideelisi ja esteetilisi väärtusi ning tähtsust; tundma Lenini poolt avaldatud seisukohti kirjanduse kohta (Partei organisatsioon ja parteiline kirjandus, artiklid L.Tolstoi jm.); teadma uuema kirjanduse sõlmprobleeme.

Kirjandusteooria alal tuleb eksaminandil teada järgnevaid põhilisi küsimusi:

1. Eepika, dramaatika, lüürika ja nende põhilised žanrilised vormid.
2. Teema, süžee, idee, probleem, kompositsioon.
3. Epiteet, metafoor, metonüümia, võrdlus.
4. Huumor, satiir, iroonia.
5. Värsiõpetuse põhimõisted (rütm, riim, värss, stroof).

2. EESTI RAHVALUULE

Rahvaluule mõiste ja olemus. Lüürilised rahvalaulud, nende liigid ja kunstilised iseärasused. Rahvajutud (muinasjutud, muistendid). Rahvaluule lühivormid (mõistatused, vanasõnad, kõnekäänud).

3. EESTI RAHVUSLIKU KIRJANDUSE ALGUS

Kr.J.Petersoni looming.

Fr.R.Faehlmanni looming. Faehlmanni osa "Kalevipoja" koostamise eeltöödes.

4. EESTI KIRJANDUS AASTAIL 1855–1885

Rahvusliku liikumise aja üldine iseloomustus ja selle aja tähtsamad üritused. Võitlus demokraatliku suuna (C.R.Jakobson, J.Köler, M.Veske) ja antidemokraatliku suuna (J.V.Jannsen, J.Hurt) vahel.

Fr.R.Kreutzwaldi elu ja looming. Tema töö "Kalevipoja" koostamise alal. "Kalevipoeg".

L.Koidula elu ja loomingu üldiseloomustus. Lüürika. "Säärane mulk".

E.Bõrnhõhe ajaloolised jutustused. "Tasuja".

5. EESTI KIRJANDUS AASTAIL 1885–1917

a) Kriitiline realism.

Kriitilise realismi olemus, tekkimise ühiskondlik-poliitilised eeldused. Tähtsamad esindajad proosas, luules ja draamas.

Juhan Liivi elu. Tema jutuloomingu üldiseloomustus. "Vari". J.Liivi lüürika.

Eduard Vilde elukäik ja loominguline tee. Vilde kui eesti kriitilise realismi keskne kirjanik. "Külmale maale". Ajaloolise triloogia põhiprobleemid. "Mahtra sõda". Ameerika-ainelised teosed. Vilde draamakirjanikuna. "Pisuhänd".

A.Kitzbergi loomingu üldiseloomustus. "Libahunt". "Kauka jumal".

b) "Noor-Eesti". Revolutsioonilis-romantilised jooned "Noor-Eesti" algperioodi kirjanduses.

G.Suitsu elu ja loominguline tee.

Fr.Tuglase loomingu ülevaade. Novellistika. "Väike Illimar".

c) Proletaarse kirjanduse üldiseloomustus.

6. EESTI KIRJANDUS KODANLIKU DIKTATUURI PERIOODIL (1918–1940)

Kodanliku diktatuuri perioodi kirjanduse ülevaade. Eesti demokraatlike sõnameistrite loomine aastail 1917–1940. Selle perioodi realistliku kirjanduse tähtsamad esindajad proosas, luules ja draamas (A.H.Tammsaare, O.Luts, A.Jakobson, M.Metsanurk, K.Ristikivi, A.Mälk, Fr.Tuglas, J. Kärner, J.Sütiste, M.Under, J.Barbarus, A.Alle, J.Semper, H.Raudsepp).

A.H.Tammsaare elu ja loominguline tee. "Kõrboja peremees", "Tõde ja õigus" I.

M.Underi luule arengujooni.

7. EESTI NÕUKOGUDE KIRJANDUS

Nõukogude kirjanduse põhilised iseloomujooned. Eesti nõukogude kirjandus ja kirjanduslik elu esimesel nõukogude aastal.

Eesti kirjandus Suure Isamaasõja aastail (J. Barbarus, J. Kärner, A.Alle, M.Raud, A.Jakobson).

Eesti nõukogude kirjandus sõjajärgseil aastail (1945–1955).

J.Sütiste elu ja looming. Tema lüürika "Tuhas ja tules". "Maakera pöördub itta". "Arm".

A.Jakobson draamakirjanikuna. "Elu tsitadellis".

A.Hindi loomingu iseloomustus. "Tuuline rand" I; ülevaade II–IV osa põhiprobleemidest.

J.Smuuli looming. Ülevaade luulest. "Kirjad Sõgedate külast". Ülevaade näidenditest.

D.Vaarandi luule.

8. VENE JA NÕUKOGUDE KIRJANDUS

A.S.Puškini elu. Puškini luule põhiteemad. Luuletused: "Tšaadajevile", "Küla", "Siberisse", "Sügis", "Arion", Exegi monumentum", "Jevgeni Onegin".

M.I.Lermontovi elu ja loomingu põhifaktid. "Poeedi surm", "Kodumaa", "Mõtisklus", "Meie aja kangelane".

N.V. Gogoli loomingu ülevaade.

I.S.Turgenevi loomingu ülevaade. "Eelõhtul".

L.N.Tolstoi elu ja loominguline tee. "Sõda ja rahu". V.I.Lenini hinnang Tolstoi kohta.

A.P. Tšehhovi novellilooming.

M.Gorki elu ja loominguline tee. Varasemad jutustused, eriti "Vanaeit Izergil", "Ema" ja selle tähtsus, "V.I.Lenin".

V.V. Majakovski elu ja luulelooming. Poeem "Vladimir Iljitš Lenin".

M.A.Šolohhovi "Ülesküntud uudismaa". "Inimese saatus". A.T. Tvardovski looming.

2-3 teost kaasaegsest nõukogude kirjandusest eksaminandi valikul.

Kaasaegse vene nõukogude kirjanduse arengujooni ja tähtsamaid autoreid.

9. VÄLISKIRJANDUS

W.Shakespeare'i loomingu ülevaade. "Hamlet".

Põhifakte J.W.Goethe elust ja loomingust. "Faust".

A.Kivi "Seitse venda".

V.Hugo loomingu ülevaade.

H.de Balzac'i loomingu ülevaade.

MATEMAATIKA

Üldjuhend

Kõrgemasse kooli sisseastujailt nõutakse matemaatika eksamil:

a) programmis ettenähtud matemaatiliste definitsioonide ja teoreemide täpset tundmist ja teoreemide tõestamise oskust;

b) oskust täpselt ja lühidalt avaldada matemaatilist mõtet nii suuliselt kui ka kirjalikult;

c) programmis ettenähtud matemaatiliste teadmiste ja vilumuste kindlat valdamist ja nende kasutamise oskust ülesannete lahendamisel.

Matemaatika programm koosneb kolmest osast. Neist esimeses on toodud matemaatiliste põhimõistete loetelu, milliseid peab valdama sisseastuja. Teises osas on toodud teoreemid, mida tuleb osata tõestada ja valemid, mida tuleb osata tuletada. Eksamipiletite teoreetili e sisu tuleb koostada selle osa alusel. Kolmandas osas on iseloomustatud põhilised matemaatilised oskused ja vilumused, milliseid peab valdama eksamineeritav.

I. Matemaatilised põhimõisted

<u>Aritmeetika, algebra ja elementaarfunktsioonid</u>

1. **Naturaalarvud.** Alg-ja kordarvud.

2. **Naturaalarvude** vähim ühiskordne ja suurim ühistegur.

3. Ratsionaal-ja irratsionaalarvud.

4. Arvsirge. Reaalarvu absoluutväärtus.

5. Arvujada piirväärtus.

6. Astmed ja juured naturaalarvulise astendajaga ja juurijaga.

Juure aritmeetiline väärtus.

7. Astmed nullilise, täisarvulise ja ratsionaalse astendajaga. Irratsionaalse astendajaga astme mõiste.

8. Kompleksarvud ja aritmeetilised tehted nendega. Kompleksarvu moodul ja argument.*

9. Üksliikmed ja hulkliikmed. Üks-ja hulkliikme aste.

10. Hulkliikmed, milles esinevad ainult ühe muutuja astmed. Hulkliikme nullkohad.

11. Samasused ja võrrandid. Võrrandi lahendid. Ekvivalentsed võrrandid.

12. Võrrandisüsteem. Süsteemi lahend. Vastuolulised süsteemid.

13. Võrratused. Võrratuste lahendid. Ekvivalentsed võrratused.

14. Ühe muutuja funktsioonid. Määramispiirkond ja väärtuste hulk. Funktsioonide omadusi: paaris-ja paaritud funktsioonid, monotoonsus, perioodilisus. Funktsiooni graafik. Pöördfunktsioon.

15. Aritmeetiline ja geomeetriline progressioon.

16. Tõkestamatult kahanev geomeetriline progressioon ja selle summa.

17. Logaritmid.

18. Nurkade mõõtmine kraadides ja radiaanides. Positiivsed ja negatiivsed nurgad. Täispöördest suuremad nurgad.

19. Trigonomeetrilised funktsioonid y=sin x, y= cos x, y = tan x, y = cot x.

20. Trigonomeetriliste funktsioonide pöördfunktsioonid y = arcsin x, y = arccos x, y = arctan x, y = arccot x.

Geomeetria

1. Sirge, kiir, lõik, murdjoon. Lõikude summa ja vahe. Lõigu pikkus. Lõikude suhe. Võrdelised lõigud. Ühismõõduga ja ühismõõduta lõigud.*

---

* Eesti õppekeelega keskkoolide matemaatika programmis puudub.

2. Nurga mõiste. Nurkade summa ja vahe. Tipp- ja kõrvnurgad.

3. Paralleelsed ja ristsirged.

4. Hulknurk, tema tipud, küljed, diagonaalid. Hulknurga ümbermõõt. Kumer hulknurk. Korrapärane hulknurk.

5. Geomeetriliste kujundite võrsus ja sarnasus.

6. Kolmnurk, tema mediaan, nurgapoolitaja, kõrgus ja kesklõik. Kolmnurkade liigid.

7. Nelinurgad: trapets, rööpkülik, ristkülik, romb, ruut. Trapetsi kesklõik.

8. Ristküliku ja hulknurga pindala mõiste.

9. Ringjoon ja ring, nende keskpunkt, kõõl, diameeter ja raadius. Ringjoone puutuja. Ringjoone kaar. Sektor ja segment.

10. Ringjoone kesk- ja piirdenurk.

11. Ringjoone sisse ja ümber joonestatud hulknurgad.

12. Ringjoone pikkus.

13. Ringi pindala.

14. Tasapind, paralleelsed ja lõikuvad tasapinnad.

15. Sirge ja tasapinna paralleelsus.

16. Sirge ja tasapinna ristseis.

17. Kahetahulised nurgad, kahetahuliste nurkade joonnurgad. Kahe tasapinna ristseis.

18. Sirge ja tasapinna vaheline nurk.

19. Kiivsirged, kahe kiivsirge vaheline nurk.

20. Hulktahukad: prisma ja püramiid, nende tipud, servad, tahud ja diagonaalid. Püst- ja kaldprisma. Korrapärane prisma ja püramiid. Rööptahukas. Risttahukas. Kuup.

21. Prisma ja püramiidi pindala ja ruumala.

22. Silinder ja koonus.

23. Silindri ja koonuse pindala ja ruumala.

24. Kera, tema keskpunkt, kõõlud, diameeter, raadius. Kera puutujatasapind. Kera sektor, segment ja võõ.

25. Kera pindala ja ruumala.

II P õ h i l i s e d v a l e m i d j a t e o r e e m i d

Aritmeetika, algebra ja elementaarfunktsioonid

1. Naturaalarvude jagunevuse tunnused arvudega $2,3,4,5,9,10^n$.

2. Kahe naturaalarvu vähima ühiskordse ja suurima ühisteguri leidmine.

3. Irratsionaalarvude olemasolu.

4. Funktsiooni $y = ax + b$ omadused ja graafik.

5. Ühe tundmatuga lineaarvõrrandi lahendamine.

6. Kahe tundmatuga kahest lineaarvõrrandist koosneva süsteemi lahendamine.

7. Kahe tundmatuga kahest lineaarvõrrandist koosneva süsteemi lahendi geomeetriline tähendus.

8. Funktsiooni $y = \frac{k}{x}$ omadused ja graafik.

9. Funktsiooni $y = ax^2 + bx + c$ omadused ja graafik.

10. Ruutvõrrandite lahendamine ja kordajate vaheline seos (Viëta valemid).

12. Ruutkolmliikme tegureiks lahutamine.

13. Võrratuste omadused.

14. Võrratus kahe mittenegatiivse arvu aritmeetilise ja geomeetrilise keskmise kohta.*

15. Ühe tundmatuga esimese astme võrratuste lahendamine.

16. Ühe tundmatuga teise astme võrratuste lahendamine.

17. Aritmeetilise progressiooni üldliikme ja summa valemid.

18. Geomeetrilise progressiooni üldliikme ja summa valemid.

---

* Eesti õppekeelega keskkoolide matemaatika programmis puudub.

19. Tõkestamatult kahaneva geomeetrilise progressiooni summa arvutamine.

20. Perioodilise kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks.

21. Eksponentfunktsiooni omadused ja graafik.

22. Logaritmfunktsiooni omadused ja graafik.

23. Korrutise, jagatise ja astme logaritm.

24. Kümnendlogaritmide omadused.

25. Trigonomeetriliste funktsioonide vahelised seosed ühe ja sama argumendi korral.

26. Trigonomeetriliste funktsioonide taandamisvalemid.

27. Funktsioonide $y = \sin x$ ja $y = \cos x$ omadused ja graafikud.

28. Funktsioonide $y = \tan x$ ja $y = \cot x$ omadused ja graafikud.

29. Võrrandite $\sin x = p$, $\cos x = p$, $\tan x = p$, $\cot x = p$ lahendamine.

30. Võrratuste

$\sin x > p$, $\cos x > p$, $\tan x > p$,

$\sin x < p$, $\cos x < p$, $\tan x < p$,

lahendamine.**

31. Kahekordse nurga ja poolnurga trigonomeetrilised funktsioonid.

32. Trigonomeetriliste funktsioonide avaldamine poolnurga tangensi kaudu.*

33. Summa ja vahe trigonomeetrilised funktsioonid.

34. Avaldiste $\sin\alpha \pm \sin\beta$, $\cos\alpha \pm \cos\beta$, $\tan\alpha \pm \tan\beta$ teisendamine korrutiseks.

35. Avaldiste $\sin\alpha \sin\beta$, $\sin\alpha \cos\beta$, $\cos\alpha \cos\beta$ teisendamine summaks.

** Ei ole 1972.a. eksamipiletites.

* Eesti õppekeelega keskkoolide matemaatika programmides puudub.

G e o m e e t r i a

1. Tipp- ja kõrvunurkade omadused. Võrdhaarse kolmnurga omadused.

2. Kolmnurkade võrdsuse tunnused.

3. Kolmnurga külgede ja nurkade vaheline seos.

4. Ristsirgete ja kaldsirgete omadus.* Täisnurksete kolmnurkade võrdsus.*

5. Sirglõigu keskristsirge omadus. Nurgapoolitaja omadus.

6. Sirgete paralleelsuse tunnused.

7. Paralleelsete ja ristuvate haaradega nurkade omadused.

8. Kolmnurga sisenurkade summa. Kumera hulknurga sisenurkade summa.

9. Rööpküliku külgede ja nurkade omadused.

10. Rööpküliku , ristküliku, rombi ja ruudu diagonaalide omadused.

11. Kolmnurga ja trapetsi kesklõigu omadused.

12. Ringjoone puutujate omadused.

13. Piirdenurga mõõtmine.

14. Kolmnurga siseringjoone olemasolu.

15. Kolmnurga ümberringjoone olemasolu.

16. Nurga haarasid lõikavate paralleelide omadus.

17. Kolmnurkade sarnasuse tunnused.

18. Meetrilised seosed täisnurkses kolmnurgas.

19. Pythagorase teoreem.

20. Koosinusteoreem.

21. Siinusteoreem.

22. Ristküliku, rööpküliku, kolmnurga ja trapetsi pindala arvutamine.

23. Sarnaste kolmnurkade ja sarnaste kumerate hulknurkade pindalade suhe.

24. Korrapäraste samanimeliste hulknurkade sarnasus. Ringi ümbermõõdu ja diameetri suhte konstantsus.

---

* Eesti õppekeelega keskkoolide matemaatika programmis puudub.

[illegible] pikkuse valem.

[illegible] pindala valem.

26. Sirge ja tasapinna ristseisu tunnus.

27. Kolme ristsirge teoreem ja selle pöördteoreem.*

28. Sirge ja tasapinna paralleelsuse tunnus. Kahe tasapinna paralleelsuse tunnus.

29. Kahe tasapinna ristseisu tunnus.

30. Risttahuka tahkude ja diagonaalide omadused.

31. Rööptahuka ruumala arvutamine.

32. Prisma pindala ja ruumala arvutamine.

33. Püramiidi põhjaga paralleelsete lõigete omadused.

34. Püramiidi pindala ja ruumala arvutamine.

35. Silindri ja koonuse pindala ja ruumala arvutamine.

36. Kera pindala arvutamine.

37. Kera ruumala arvutamine.

III P õ h i l i s e d o s k u s e d j a v i l u m u s e d

Eksamineeritav peab oskama:

1. Teostada aritmeetilisi tehteid nimega ja nimeta arvudega, mis on antud kümnend- või harilike murdude kujul; nõutava täpsusega ümardada andmeid ja arvutustulemusi; ligikaudselt hinnata arvutustulemust; kasutada arvutamisel vajalikke tabeleid.

2. Teisendada algebralisi avaldisi (hulkliikmeid, algebralisi murde ja avaldisi, mis sisaldavad eksponent-, logaritm- ja trigonomeetrilisi funktsioone).

3. Konstrueerida II osas toodud funktsioonide graafikuid, aga samuti ka funktsioonide graafikuid, mis on elementaarsete võtetega nendeks teisendatavad.

4. Lahendada võrrandeid, võrratusi, võrrandi-ja võrratusesüsteeme vastavalt programmis toodud või nendeks teisendatavatele tüüpidele. Lahendada ülesandeid võrran-

dite ja võrrandisüsteemide koostamise abil vastavalt programmis kirjeldatud tüüpidele.

5. Kujutada joonisel geomeetrilisi kujundeid ja kehi.

6. Ette kujutada programmis loetletud ruumilisi geomeetrilisi kehi ja nende lihtsamaid kombinatsioone (nagu hulktahuka lõikumist tasapindadega, hulktahuka ümber- või sissekujundatud kera asendit, hulktahuka projektsiooni tasapinnale jms.)

7. Teostada geomeetrilisi põhikonstruktsioone tasapinnal.

8. Kasutada geomeetrilisi ja graafilisi kujutisi algebraliste ülesannete lahendamisel, aga samuti ka algebra ja trigonomeetria meetodeid geomeetria ülesannete lahendamisel.

FÜÜSIKA

Üldjuhend

Füüsika eksamil tuleb peatähelepanu pöörata füüsikaliste nähtuste olemusest arusaamisele, oskusele tõlgendada ühes või teises valemis sisalduvate suuruste füüsikalist mõtet, samuti programmis ettenähtud ülesannete lahendamisele ja ülesannete tulemuste ning järelduste analüüsimise oskusele.

Eksamineeritav peab arvutuste juures oskama kasutada SI ja CGS süsteemi ühikuid, teisendada füüsikaliste suuruste arvulist väärtust ühest süsteemist teise, teadma programmis nimetatud ühikute definitsioone ja ühikutevahelisi seoseid.

Eksamineeritav on kohustatud eksamil näitama teadlikkust küsimustes, mis on seotud tähtsamate leiutiste ja avastuste ajalooga füüsika valdkonnas (programmi ulatuses).

I. Mehhaanika

1. Ühtlane sirgjooneline liikumine. Kiirus. Kiiruse ühikud. Ühtlase liikumise tee ja kiiruse graafikud. Ebaühtlane liikumine. Keskmine kiirus. Hetkkiirus. Kiirendus. Kiirenduse ühikud. Algkiirusega ühtlaselt muumuutuva liikumise kiiruse graafik. Algkiirusega muutuva liikumise võrrand (tuletada graafiliselt). Kehade vaba langemine. Vaba langemise kiirendus.

2. Newtoni I seadus (inertsiseadus).

3. Newtoni II seadus. Jõud. Keha kaal ja mass. Massi ühikud: kilogramm, gramm. Jõu ühikud: njuuton, düün, jõukilogramm.

4. Newtoni III seadus. Liikumishulk (impulss). Liikumishulga jäävuse seadus. Reaktiivliikumise mõiste. K.E.Tsiolkovski - reaktiivliikumise õpetuse rajaja.

5. Ülemaailmne gravitatsiooni seadus. Gravitatsiooni konstant ja selle katseline määramine.

6. Elastsusjõud. Hooke'i seadus.

7. Mehhaaniline töö. Töö valem. Võimsus. Energia Kineetiline ja potentsiaalne energia. Potentsiaalse energia muundumine kineetiliseks ja ümberpöördult. Energia jäävuse seadus mehhaanikas.

Töö ja energia ühikud: džaul, erg, kilogrammmeeter. Võimsuse ühikud: vatt, erg-sekundis, kilogrammmeetrit sekundis, hobujõud.

8. Ühtlane ringliikumine. Joonkiirus ja nurkkiirus, seos nende vahel. Nurkkiiruse ühik - radiaani sekundis. Kesktõmbejõud, tema rakenduspunkt. Kesktõmbekiirendus.

9. Jõudude liitmine. Resultantjõud. Jõu lahutamine kaheks nurga all mõjuvaks komponendiks. Paralleelsete jõudude liitmine.* Kaldpinnal asuva keha tasakaalu tingimus. Jõumoment. Pöörlemistelge omava keha tasakaalu tingimus (momentide reegel). Keha raskuskese.

II. Võnkumised ja lained. Hääl

1. Võnkliikumise näteid. Harmooniline võnkumine. Võnkeperiood. Võnkesagedus. Võnkeamplituud. Seos võnkeperioodi ja võnkesageduse vahel. Sageduse ühik - herts. Matemaatilise pendli võnkeperiood. Rist-ja pikilained. Võnkumise levimise kiirus. Lainepikkus. Seos lainepikkuse, levimiskiiruse ja võnkesageduse (või -perioodi) vahel.

2. Helilained. Hääle kõrgus ja valjus. Hääle kiirus. Hääle peegeldumine.

III. Vedelikud ja gaasid

1. Rõhk. Pascali seadus vadelikkude ja gaaside kohta. Hüdraulilise pressi ehituse põhimõte. Tihedus ja erikaal. Tiheduse ühikud: kilogrammi kuupmeetri kohta,

---

*Eesti õppekeelega keskkoolide füüsika programmis puudub.

grammi kuupsentimeetri kohta. Erikaalu ühikud: njuutonit kuupmeetri kohta, düüni kuupsentimeetri kohta.* Vedeliku rõhk anuma põhjale ja seintele. Ühendatud anumate seadus.

2. Atmosfääri rõhk. Torricelli katse. Normaalse õhurõhu suurus. Rõhu ühikud: njuutonit ruutmeetri kohta, düüni ruutsentimeetri kohta, füüsikaline atmosfäär, tehniline atmosfäär, millimeetrit elavhõbeda sammast. Elavhõbe- ja metallbaromeeter.

3. Archimedese seadus vedelikkude ja gaaside kohta. Kehade ujumise tingimused.

IV. Aine molekulaar-kineetilise teooria põhialused

Molekulaar-kineetilise teooria põhialused, tema katselised põhjendused. Brown'i liikumine. Difusioon gaasides, vedelikes ja tahketes kehades. Gaaside, vedelike ja tahkete kehade molekulide liikumine. Molekulide vastastikune mõju.

V. Soojus

1. Joon- ja ruumpaisumise koefitsent. Vee paisumise iseärasusi. Gaaside paisumine. Gay-Lussac'i seadus. Boyle-Mariotte'i seadus. Charles seadus. Nende seaduste graafikud.

Boyle-Mariotte'i ja Gay-Lussaci ühendatud seadus. Absoluutse nulli mõiste. Absoluutse temperatuuri skaala.

2. Soojushulk. Soojushulga ühikud: džaul, kalor. Keha soojendamiseks vajaliku soojushulga arvutamine.

Aine erisoojuse määramine katselisel teel. Kütuse küttevääртus. Soojendaja kasutegur.

3. Sulamine. Sulamissoojus.

4. Aurustumine ja kondensatsioon. Vedeliku küllastatud ja küllastamata aurud. Nende omadusi. Küllastatud auru rõhu olenevus temperatuurist. Keemine. Keemistemperatuuri olenevus rõhust. Aurustumissoojus.

---

* Eesti õppekeelega keskkoolide füüsika programmis puudub.

5. Absoluutne niiskus. Relatiivne niiskus. Hügromeetrid.

VI. Elekter

1. Kahte liiki elekter. Elektrilaengute vastastikune mõju. Coulombi seadus. Keskkonna mõju laengute vahel mõjuvatele jõududele. Keskkonna elektriline läbitavus. Laengu ühikud: kulon, elektrostaatiline laenguühik. Elektroskoobi ehitus. Elektrostaatiline induktsioon.

2. Elektriväli. Väljatugevus ja selle arvutamine punktlaengu puhul. Välja jõujooned. Välja graafiline kujutamine. Homogeenne väli. Potentsiaali ja potentsiaalide vahe mõiste. Punktlaengu välja potentsiaal (tuletamiseta). Töö elektriväljas. Homogeense välja potentsiaali ja välja tugevuse vaheline seos. Potentsiaali ühikud: volt, absoluutne elektrostaatiline potentsiaali ühik.** Elektrimahtuvus. Elektrimahtuvuse ühikud: farad, sentimeeter.*** Kondensaator. Juhtiva sfääri elektrimahtuvus.*

3. Elektrivool. Voolutugevus. Voolutugevuse ühik - amper. Elektrivoolu tekkimise põhjused. Ohmi seadus ahela osa kohta. Takistus. Takistusühik - oom. Eritakistus. Valem takistuse arvutamiseks. Takistuse olenevus temperatuurist. Reostaadid. Juhtmete järjestikune ja paralleelne ühendamine. Vooluallikad. Vooluallika elektromotoorne jõud. Ohmi seadus kogu ahela kohta.

4. Voolu töö ja võimsus. Voolu võimsuse ühik - kilovatt. Voolu töö ja energia ühik - kilovatt-tund. Elektrivoolu energia ja selle muundumine teisteks energialiikideks. Joule-Lenzi seadus.

5. Elektrolüüs. Faraday seadused elektrolüüsi kohta.

6. Elektrivool gaasides. Elektronkiired, nende omadused ja kasutamine.

*** Mahtuvusühik - sentimeeter - puudub eesti õppekeelega keskkoolide programmist.

** Absoluutne elektrostaatiline potentsiaali ühik puudub eesti õppekeelega keskkoolide programmist.

* Eesti õppekeelega keskkoolide füüsika programmis puudub.

7. Vooluga juhtmete vastastikune magnetiline mõju Magnetväli. Magnetvälja jõujooned. Magnetvälja mõju vooluga juhtmetele. Magnetiline induktsioon. Ampermeetri ja voltmeetri ehitus. Magnetvoog.

Elektromagnetiline induktsioon. Induktsiooni elektromotoorse jõu tekkimine. Induktsiooni elektromotoorne jõud. Lenzi seadus. Omainduktsioon. Induktiivsus. Induktiivsuse ühik - henri.

8. Vahelduvvoolu saamine. Valduvvoolu periood ja sagedus. Pinge ja voolutugevuse efektiivväärtused.

Alalisvoolu generaator. Transformaator.

Elektrienergia ülekanne ja jaotamine.

9. Elektronnähtused vaakumis. Termoelektriline emissioon. Elektronlambid: diood ja triood. Diood vahelduvvoolu alaldajana. Elektronkiiretoru.

10. Elektromagnetilised võnkumised ja lained. Võnkering. Energia muundumine võnkeringis. Võnkeperioodi sõltuvus induktiivsusest ja mahtuvusest (tuletamiseta). Elektronlamp generaatorina. Avatud võnkering. Elektromagnetiliste lainete kiirgumine ja vastuvõtt. Elektromagnetiliste lainete levimise kiirus. Elektromagnetiliste lainete skaala.

Raadio leiutamine A.S.Popovi poolt.

VII. OPTIKA

1. Valgusallikad. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus ja selle katseline määramine.

2. Valgusvoog. Valgustugevus. Valgustustugevus.

3. Valguse peegeldumise seadused. Kujutiste kontrueerimise tasapeeglis. Difuusne peegeldus. Kujutiste kontrueerimine sfäärilistes peeglites.* Peegli fookus.

4. Valguse murdumise seadused. Murdumisnäitaja. Suhteline ja absoluutne murdumisnäitaja.* Kiirte käik prismas. Täielik sisepeegeldumine. Piirnurk.

---

* Eesti õppekeelega keskkoolide füüsika programmis puudub.

5. Koondavad ja hajutavad läätsed. Läätse valem. Kujutise konstrueerimine läätses.

6. Projektsiooniaparaat. Fotoaparaat. Luup. Kiirte käik neis riistades.

7. Valge valguse lahutamine prisma abil. Spekter. Spektroskoop. Spektri ultravioletne ja infrapunane osa. Kiirgusspektrid. Neeldumisspektrid. Spektraalanalüüsi mõiste.

8. Fotoefekt. A.G.Stoletovi töö fotoefekti alal. Fotoelemendid ja nende kasutamine. Valguse lainelise ja kvantolemuse mõiste.

VIII. AATOMI EHITUS

Aatomi keerulist ehitust tõestavad nähtused. Osakeste vaatlemise meetodid.

Aatomi ehitus - elektronkate ja tuum. Energia kiirgamine ja neeldumine aatomis.

Aatomi tuuma ehitus - prootonid ja neutronid.

Uraani tuuma jagunemine. Ahelreaktsioon. Energia vabanemine tuuma lagunemisel.

KEEMIA

Üldjuhendid

1. Eksamineeritavale tuleb esitada järgmised nõuded:

a) keemia põhimõistete, -seaduste ja -teooriate tundmine,

b) püsivad oskused keemia terminoloogias,

c) tähtsamate elementide ja nende põhiühendite tundmine,

d) oskus kasutada D.I.Mendelejevi perioodilisuse süsteemi programmi piires,

e) tähtsamate keemiliste tootmisprotsesside tundmine,

f) oskus esitada faktilist materjali keskkooli keemiakursuses saadud teoreetiliste teadmiste alusel,

g) oskus lahendada kvalitatiivseid- ja arvutusülesandeid programmi materjali raamides.

2. Küsitlemisel ei tule süveneda üksikasjadesse, mis nõuavad puhtmehhaanilist mälu. Eksamineeritav peab teadma ainult tähtsamaid arve ja sealjuures ümardatult. Ei tule samuti nõuda mitmesuguse keemilise aparatuuri ehituse ja töö, laboratoorsete võtete, reaktsioonide kulgemise omapärasuste jms. üksikasju. Tähelepanu tuleb aga pöörata tähtsamate keemiliste ainete omadustele, millel põhineb nende kasutamine rahvamajanduses.

NÕUDMISTE ULATUS

1. Keemia aine ja ülesanded. Keemia tähtsus. Keemia osa kommunismi materiaal-tehnilise baasi rajamisel.

2. Keemilised ja füüsikalised nähtused. Segud ja keemilised ühendid. Keemiliste reaktsioonide põhitüübid. Ekso- ja endotermiliste reaktsioonide mõiste.

3. Liht- ja liitained. Elemendi mõiste. Allotroopia. Metallid ja mittemetallid. Metallide ja mittemetalli-

de füüsikaliste ning keemiliste omaduste erinevused.

4. Atomistlik-molekulaarse õpetuse põhiteesid M.V. Lomonossov atomistlik-molekulaarse õpetuse rajajana. Aatommass. Molekulmass. Gramm-aatom. Gramm-molekul.M.V.Lomonossovi poolt avastatud aine massi jäävuse seadus.Koostise püsivuse seadus. Aine massi jäävuse seaduse ja koostise püsivuse seaduse selgitamine atomistlik-molekulaarse õpetuse seisukohalt. Avogadro seadus. Gaasiliste ainete grammmolekuli ruumala.

5. Valents.Keemilised valemid. Elementide valentsi määramine, lähtudes nende ühendite valemitest. Valemite koostamine valentsi järgi. Valemite graafiline kujutamine.

Keemilised võrrandid. Lihtsamate keemiliste võrrandite koostamine.

6. Lahused. Üldised kujutlused gaaside, vedelike ja tahkete ainete lahustuvusest vees. Näiteid praktiliselt lahustumatute, vähe lahustuvate ja hästi lahustuvate ainete kohta. Soojusnähtused lahustumisel. Gaaside ja tahkete ainete lahustuvuse sõltumine temperatuurist. Lahuste kontsentratsiooni väljendamine (protsendiline,normaalne).

7. Oksiidid, alused, happed ja soolad. Oksiidid, nende koostis ja nimetused. Saamisviisid. Aluselised, happelised ja amfoteersed oksiidid.

Alused, nende koostis ja nimetused. Aluste saamise viisid ja omadused. Leelised.

Happed, nende koostis ja nimetused. Saamisviisid. Hapnikhapped ja hapnikuta happed. Hapete aluselisus. Hapete iseloomulikud omadused.

Liht- ja vesiniksoolad, nende omadused ja nimetused. Soolade saamise viisid: neutralisatsioon, vahetusreaktsioon ja asendusreaktsioon.

Elektrolüütiline dissotsiatsiooni teooria põhialused.

Hapete, aluste ja soolade dissotsiatsioon vesilahustes.Katioonid ja aniioonid. Hapete, soolade ja aluste vahelised reaktsioonid lahustes nende ühendite dissotsiat-

siooni teooria seisukohalt. Dissotsiatsiooni aste. Tugevad ja nõrgad elektrolüüdid, Ioonvõrrandid. Lahuste ja sulandite elektrolüüs.

Perioodilisusseaduse avastamine D.I.Mendelejevi poolt. Perioodilisusseadus D.I.Mendelejevi sõnastuses.Mendelejevi perioodilisuse süsteem. Perioodid ja rühmad.Metallide ja mittemetallide asend perioodilisuse süsteemis.Perioodilisusseaduse tähtsus.

9. Põhiteadmised aatomite ehitusest: Aatomi tuuma koostis. Isotoobid. Elektronide paigutus energeetilistel tasemetel (esimese kolme perioodi elemendid). Looniline ja kovalentne side. Valentsi mõiste selgitamine aatomi ehituse teooria seisukohalt. Oksüdeerimis- ja redutseerimisreaktsioonid.

Aatomite ehitus ja perioodilisusseadus. Perioodilisusseaduse kaasaegne sõnastus.

10. Vesinik. Tema saamine. Vesiniku omadused ja kasutamine. Vesiniku isotoobid. Vesi. Vee koostis. Vee füüsikalised ja keemilised omadused. Raske vesi.

11. Halogeenide üldine iseloomustus. Kloor. Kloori looduslikud ühendid. Kloori saamine. Kloori omadused ja kasutamine. Vesinikkloriid ja sooıape. Soolhappe saamine ja omadused. Soolhappe soolad. Lühiülevaade kloori hapnikuühenditest.

12. Hapniku rühma kuuluvate elementide lühike iseloomustus. Hapnik. Hapniku saamine ja omadused. Hapnik oksüdeerijana. Põlemine hapnikus ja õhus. Liht-ja liitainete põlemise saadused.

Hapniku tähtsus keemiliste ja metallurgiliste protsesside intensiivistajana. Hingamine ja põlemine kui oksüdeerumisprotsessid.

13. Väävel. Looduslikud väävliühendid. Väävli omadused. Vesiniksulfiid, tema saamine ja omadused. Vääveldioksiid. Tema moodustumine väävli põlemisel ja püriidi sõrdamisel. Väävlishape. Vääveldioksiidi oksüdeerimine vääveltrioksiidiks. Väävelhappe saamine tööstuses kontaktmenetlusel. Katalüsaatorite mõiste. Väävelhappe omadused ja prak-

tiline tähtsus. Väävelhappe soolad.

14. Lämmastiku rühma kuuluvate elementide lühike iseloomustus. Lämmastik, selle omadused. Ammoniaak. Tema saamine ja omadused. Ammooniumsoolad. Lämmastikoksiid ja -dioksiid. Lämmastikhappe saamine, omadused ja kasutamine. Lämmastikhappe soolad. Lämmastikväetised.

Fosfor. Looduslikud fosforiühendid. Valge ja punase fosfori omadused. Difosforpentoksiid. Ortofosforhape ja tema soolad. Fosforväetised. Väetusainete tööstuse areng NSV Liidus.

16. Süsiniku rühma kuuluvate elementide lühike iseloomustus. Süsinik ja selle allotroopia. Puidusüsi. Sõe adsorptsioonivõime. Aktiivsüsi ja selle kasutamine. Süsinikdioksiid. Tema saamine, omadused ja kasutamine. Süsihape ja tema soolad. Süsinikmonooksiid. Tahke, vedel ja gaasiline kütus.

17. Räni. Räni omadused. Ränioksiid ja ränihape. Looduslikud räniühendid. Klaas. Tsement.

18. Metallide üldomadused. Metallide asend perioodilisuse süsteemis. Metallide füüsikalised omadused. Sulamid, nende omadused. Metallide keemilised omadused. Pingerida. Metallide üldisi saamisviise.

19. Leelismetallide üldine iseloomustus. Naatrium ja kaalium, nende saamine ja omadused. Leelised. Naatriumkloriid ja -sulfaat looduses. Kaaliumväetised.

20. Kaltsiumi rühma kuuluvate elementide üldine iseloomustus. Kaltsium, tema omadused. Lubjakivi. Vee karedus ja selle kõrvaldamise viisid. Kustutamata ja kustutatud lubi.

21. Alumiinium. Alumiiniumi looduslikud ühendid. Alumiiniumi omadused ja tööstuslik tähtsus. Aluminotermia. Alumiiniumoksiidi ja -hüdroksiidi amfoteersus.

22. Raud, tema omadused. Raua oksiidid. Tähtsamad rauamaagid. Kõrgahjuprotsess. Malm ja terased ning nende tähtsus NSV Liidu rahvamajandusele. Keemilised reaktsioonid, mis on aluseks malmi ja terase saamisel. Metallide korrosioon ja selle vastu võitlemine.

23. A.M.Butlerovi orgaaniliste ühendite struktuuri teooria. Küllastunud süsivesinikud. Küllastunud süsivesi-

nike homoloogiline rida. Metaan, tema ehitus, keemilise sideme olemus, keemilised omadused. Küllastumata süsivesinikud: eteen ja etüün, nende saamine, omadused ja kasutamine. Polümerisatsioonireaktsioon.

Benseen, tema struktuur, füüsikalised ja keemilised omadused.

Nafta ja selle töötlemise tähtsamad saadused. Maagaas ja selle kasutamine.

Alkoholid. Küllastunud alkoholide homoloogiline rida. Etanool, saamisviisid, ehitus, füüsikalised ja keemilised omadused. Etanooli kasutamine. Etaandiool. Propaantriool.

Fenool, tema ehitus, omadused ja kasutamine. Aatomite vastastikune mõju molekulis.

Aldehüüdid. Aldehüüdide homoloogiline rida. Metanaal ja etanaal, nende omadused ja kasutamine. Polükondensatsioonireaktsioonid.

Karboksüülhapped. Etaanhape, tema omadused, saamine ja kasutamine.

Estrid. Esterifikatsioonireaktsioon. Estrite hüdrolüüs. Rasvad.

Süsivesikud. Glükoos, sahharoos, tärklis ja tselluloos. Lühiandmeid nende ainete omadustest ja kasutamisest.

Amiinid. Aniliin, ehitus, omadused ja saamine. N.N.Zinini reaktsioon.

Aminohapete ehitus ja omadused.

Valgud, nende koostis ja ehitus.

B I O L O O G I A

Üldosa

Bioloogia eksamil peavad kõrgemasse kooli astujal olema teadmised:

1) taimede, loomade ja inimese ehitusest, elutalitlusest ja arenemisest; taimede ja loomade põhilistest rühmadest;

2) peamistest mõistetest, seaduspärasustest ja seadustest nii taimede, loomade kui ka inimese kehaehituse, elutalitluse ja arenemise ning elusloodus arenemise kohta;

3) osata teha järeldusi, opereerides põhimõistetega loodusnähtuste selgitamisel; tuua näiteid bioloogiateaduse rakendamisest praktikas (põllumajanduses, tööndusliku tootmises, tervishoius jne.).

Esitatud nõuded peavad näitama kõrgemasse kooli sisseastuja bioloogiaalaseid teadmisi.

B O T A A N I K A

A . Taimede ehitus ja elu.

Juur. Juurestiku tüübid (sammas- ja narmasjuurestik), nende areng. Juure kasv. Juurekübar. Juurekarvad ja juure juhtsüsteem. Vee ja mineraalainete imamine. Taime kasvuks vajalikud mineraalsoolad. Vesikultuurid. Muld kui taime kasvu keskkond.

Leht. Lehelaba mitmesugused erikujud, roodumine, leheserv. Liht- ja liitleht. Sama liigi taime lehtede erikujulisus.

Lehe rakuline ehitus: kattekude, sammaskude, kobekude. Õhulõhed. Juhtkude lehes. Kloroplastid.

Fotosüntees. CO_2 neeldumine ja O_2 eraldumine. Vee auramine lehtedest. Kuivades ja niisketes kasvukohtades kasvavate taimede lehed.

Vars. Võsu mõiste. Pungade asetus varrel. Punga ehitus. Võsu arenemine. Kasvukuhik. Varre kasv kõrgusse.

Puittaimede varre anatoomiline ehitus. Varre jäme-

damaks kasvamine. Aastaringid ja puu vanus. Orgaaniliste ja mineraalainete liikumine varres. Orgaaniliste ainete ladestumine varres. Varte mitmekesisus. Maa-aluste varte tüübid:risoom, mugul,sibul.

Vegetatiivne paljunemine looduses ja põllumajanduses.

Õis, vili,seeme. Õis - seemnelise paljunemise organ. Kahesugulised õied. Tolmukad ja emakad. Ühekojalised ja kahekojalised taimed. Tolmukate ja emaka ehitus. Õisikud ja nende bioloogiline tähtsus. Risttolmlemine. Isetolmlemine. Kunstlik tolmeldamine. Viljastamine.

Viljad. Viljade arenemine. Viljade tüübid. Viljade levik. Seemned. Seemne arenemine.

Ühe- ja kaheiduleheliste taimede seemned. Seemne idanemise tingimused. Seemnete hingamine. Tärklise muutumine suhkruks.

B. T A I M E D E M I T M E K E S I S U S

Bakterid. Bakterite ehitus ja elutegevus. Bakterite paljunemine. Bakterite levik looduses.

Piimhappe, äädikhappe käärimine,roiskbakterid. Haigust tekitavad bakterid ja võitlus nendega. Mügarbakterite ja liblikõieliste taimede sümbioos. Bakterite tähtsus looduses, Nende kasutamine rahvamajanduses.

Vetikad. Ülherakulised vetikad (koppvetikas,klorella). Niitvetikad. Vetikate tähtsus looduses ja nende kasutamine rahvamajanduses.

Seened. Kübarseened, nende ehitus, toitumine, paljunemine eostega. Söödavad ja mürgised seened. Hallitusseened. Pärmseened. Taimehaigusi põhjustavad seened - parasiidid. Seente osa looduses ja nende kasutamine.

Samblikud. Samblike esindajaid. Ehitus ja toitumine. Samblikute tähtsus looduses ja majanduses.

Samblad. Käolina ehitus ja paljunemine. Turbasammal. Soostumine. Turba tekkimine.

Sõnajalgtaimed. Sõnajalg. Ehitus ja paljunemine.

Osi. Kold. Väljasurnud sõnajalgtaimed. ja kivisõe tekkimine. Sõnajalgtaimede tähtsus looduses ja nende kasutamine.

Paljasseemne taimed. Ehitus ja paljunemine (männi ja kuuse näitel). Okaspuude bioloogia ja levik;nende tähtsus looduses ja rahvamajanduses.

Katteseemnetaimed. Katteseemnetaimede iseloomulikud tunnused. Ühe- ja kaheiduleheliste klassi iseloomustus. Tähtsamad kultuur- ja metsikud taimed ühe- ja kaheiduleheliste klassist, nende taimede sugukonnad.

II. Z O O L O O G I A

Zooloogia kui teadus loomadest. Taimede ja loomade põhilised sarnased ja erinevad jooned. Loomade mitmekesisus. Loomade kasutamine rahvamajanduses. Võitlus haigustekkitajaid kandvate ja levitavate loomade vastu.

Ainuraksed

Ainuraksete kui ülerakuliste organismide iseloomustus. Nende mitmekesisus. Amööb, tema kuju, ehitus ja elutegevus. Ripsloomad kui täiuslikumad ülerakulised loomad,nende ehitus ja elutegevus.

Ainuõõssed

Ainuõõssete iseloomustus hüdra näitel. Hüdra väliskuju ja siseehitus. Suguline ja mittesuguline paljunemine hüdral. Meduusid ja korall-polüüpid.

Lameussid

Lameusside iseloomulikud jooned paelusside näitel, nende kohastumine parasiitse eluviisiga. Paelusside paljunemine. Parasiitide arengutsükli ja peremeeste vahetuse mõiste. Hoidumine parasiitsetest lameussidest ning võitlus nendega.

Ümarussid

Ümarusside kehaehituse iseloomulikud jooned solkme näitel. Solkme elutegevus ja arengutsükkel. Solkmetega nakatumisest hoidumise viisid.

Rõngussid

Rõngusside kenaehituse iseloomulikud jooned vihma-

ussi näitel. Rõngusside välis- ja siseehitus. Nende osatähtsus pinnase kujundajatena.

Limused

Limuste iseloomustus järvekarbi näitel. Mudatigu, tema väliskuju ja kehaehitus.

Lülijalgsed

Lülijalgsete üldtunnused. Lülijalgsete mitmekesisus, hõimkonna esindajad. Rõngusside ja lülijalgsete võrdlus. Vähilaadsete iseloomustus jõevähi näitel. Alamad vähid, nende tähtsus kalade toiduna.

Ämblikulaadsete iseloomustus. Puugid, nende osa mitmesuguste haiguste siirutajatena.

Putukad, nende iseloomulikud tunnused. Putukate välis- ja siseehitus. Putukate paljunemine ja areng.

Tähtsamad putukate seltsid: sihktiivalised, mardikalised, lutikalised, soomustiivalised e. liblikalised, kiletiivalised.

Kahjulikud putukad. Putukad - taimekasvatuse ja metsamajanduse vaenlased. Putukad - haiguste siirutajad. Kasulikud putukad. Mesilased, nende käitumine ja kasulik tegevus. Siidiliblikas. Putukad - kahjulike putukate hävitajad.

Keelikloomad

Keelikloomade üldiseloomustus. Süstikkala kui selgroogsete eellaste lähedane vorm. Selgroogsed ja nende jagunemine klassideks.

Kalad. Kalade kehaehituse iseloomulikud jooned. Ahvena näitel. Kalade kohastumine vee-eluga. Kalade paljunemine. Kalade rahvamajanduslik tähtsus. Kalakasvatus.

Kahepaiksed. Nende tunnused konna kehaehituse näitel.

Roomajad. Roomajate iseloomustus sisaliku näitel. Mürgised ja mürgitud maod.

Linnud. Lindude väliskuju ja sise-ehitus, nende kohastumine lennuks. Lindude püsisoojalisus. Nende sigimine, pesaehitamine ja ränded. Kasulikud ja kahjulikud linnud. Kasulike lindude kaitsmine.

Imetajad. Imetajate iseloomulikud tunnused. Sigimine ja järglaste toitmine. Imetajate mitmekesisus. Ürgimetajad (nokkloom). Alamimetajad, nende kehaehituse ja sigimise iseärasused. Pärisimetajad. Nende tähtsamad seltsid(putuktoidulised, käsitiivalised, kiskjalised, loivalised,vaalalised, närilised, sõralised, kabjalised, ahvilised).

Imetajate tähtsus rahvamajanduses. Introdutseeritud (sissetoodud) liigid. Tööndusliikud imetajad. Rööv-ulukid.

III. INIMESE ANATOOMIA JA FÜSIOLOOGIA

Anatoomia ja füsioloogia kui teadus organismi ehitusest ja talitlusest. Anatoomia ja füsioloogia seos hügieeniga.

Liikumisorganid

Luu-lihassüsteemi tähtsus. Inimese skeleti ehituse üldine ülevaade. Orgaaniline ja mineraalaine luudes. Luudevahelised ühendused. Lihased ja nende ehitus. Üldine ülevaade inimese lihastest. Lihaste talitluse reflektoorne iseloom.

Veri

Vere tähtsus. Plasma ja vormelemendid. Erütrotsüüdid gaaside transportijaina. Leukotsüütide funktsioonid. Vere kaitseomadused. Vere hüübimine.

Vereringe

Vereringe tähtsus. Suur- ja väikevereringe. Arterid, kapillaarid ja veenid. Lümf ja selle liikumine. Süda, südame ehitus ja töö. Pulss ja selle mõõtmine.

Hingamine

Hingamise tähtsus. Hingamisteed. Kopsude ehitus. Üldised teadmised gaaside vahetusest kopsudes ja kudedes. Hingamisliigutused. Hingamise hügieen.

Seedimine

Toitude tähtsus. Üldised teadmised seedefermentidest. Ülevaade seedeelundkonnast: suuõõne-elundid(hambad, keel, süljenäärmed), söögitoru, magu, sooltoru, kõhunäärre, maks.

Toidu muutumine seedekulgla eri osades. Sülje fermentide mõju süsivesikuile.

Toidu seedimine maos ja peensooles. Toitainete imendumine soolestikus. Toidumürgituste profülaktika.

Ainevahetus

Valkude, rasvade ja süsivesikute omandamine organismi poolt. Toitainete omandamine rakkude poolt(assimilatsioon).

Assimilatsioon ja dissimilatsioon kui ühtse ainevahetusprotsessi kaks külge.

Fermentide osatähtsus seedimisel.

Vitamiinide tähtsus. Vitamiinide puudumisest tingitud haigused.

Neerude ehitus ja talitlus.

Nahk

Naha ehitus ja funktsioonid.

Sisesekretoorsed näärmed

Sisesekretoorsete näärmete tähtsus. Kilpnääre ja hüpofüüs. Hormoonid. Sisesekretoorsete näärmete häiretest olenevad haigused.

Närvisüsteem ja meeleelundid

Närvisüsteemi tähtsus prganismis. Närvisüsteemi talitluste reflektoorne iseloom. Aju kõrgem osa- suuraju poolkerade koor. Nägemine. Silma ehitus. Silma valgustundlik aparaat. Nägemise hügieen. Kuulmine. Kuulmiselundi ehitus ja hügieen. Otoliitelund ja poolringkanalid. Orienteerumine ruumis. Haistmine ja maitsmine. Kompimine.

I.P.Pavlovi õpetus tingitud refleksidest. Tingitud refleksside kujunemine ja pidurdumine. Tingitud refleksid - loomade käitumise alus.

IV. Ü L D B I O L O O G I A

Õpetus orgaanilise maailma evolutsioonist

Metafüüsilised vaated looduse muutumatusest ja algsest eesmärgipärasusest darvinismieelse perioodi teaduses. J.B.Lamarck'i evolutsiooniteooria. Darvini teooria tekkimise eeldused. Organismide muutlikkus ja pärilikkus.

Knstlik valik. Metoodiline ja ebateadlik valik. Koduloomade tõugude ja kultuurtaimede sortide suur mitmekesisus kui kunstliku valiku tulemus.

Organismide paljunemise intensiivsus. Olelusvõitlus ja selle vormid. Looduslik valik kui kõige kohasemate ellujäämine. Evolutsiooni kohastumuslik iseloom. Divergents ja uute teisendite ning liikide kujunemine. Liigi reaalsus.

Loomulik klassifitseerimissüsteem kui evolutsiooni peegeldus.

Orgaanilise maailma arenemine

Elu tekkimine maakeral. Elu isetärkamise võimatus maal kaasaja tingimustes. Maa ajaloo jaotamine

aegkondadeks. Meri - elu arenemise algkeskkond. Taimeriigi arenemine Maal. Loomariigi arenemine Maal.

Inimese põlvnemine

Tõendid inimese põlvnemise kohta loomadest.F.Engels töö osast ahvi kujunemisel inimeseks. Käsi kui töö elund ja töö produkt; artikuleeritud kõne ja aju arenemine. Inimese eellaste evolutsiooni põhilised etapid. Inimrasside päritolu ühtsus.

Raku õpetus

Elu rakulised vormid. Mittrakulised vormid - faagid ja viirused. Rakkude põhilised ehituskomponendid: tsütoplasma, tuum, rakutsenter, mitrokondrid, endoplasmaatiline võrgustik ja ribosoomid, Golgi aparaat,plastiidid,sisaldised, membraan. Taime- ja loomarakkude erinevused.

Rakkude põhilised keemilised komponendid. Valgud, nende struktuur ja omadused. Süsivesikud ja rasvad - põhilised raku energiaallikad. Anorgaanilised ained rakus. Raku aine- ja energiavahetus. Nukleiinhapped ja nende ehitus. Valkude süntees rakus, nukleiinhapete osatähtsus valkude sünteesis.

Ainevahetuse iseärasused taimerakkudes. Fotosüntees. Kemosüntees bakterite näitel. Autotroofsed ja heterotroofsed organismid. Rakkude erutuvus ja liikumine. Rakkude jagunemine. Mitoos. Kromosoomide käitumine mitoosi puhul. DNH süntees rakkude valmistumisel jagunemiseks.

Organismide paljunemine ja individuaalne areng

Elusorganismide paljunemise vormid. Sugurakud. Viljastamine ja selle bioloogiline tähtsus. Viljastatud munaraku arenemine. Blastula ja gastrula staadiumid. Lootelehed ja elundite moodustumine.

Geneetika ja selektsiooni alused

Geneetika - teadus pärilikkuse muutumise seaduspärasustest ja materiaalsetest alustest. Pärilikkuse uurimise hübridoloogiline meetod. Mendeli poolt avastatud pärilikkuse seaduspärasused. Monohübriidne ristamine herne näitel. Esimese põlvkonna ühetaolisuse seadus. Lahknemise seadus. Dominantsed ja retsessiivsed tunnused. Homo- ja heterozügootsed organismid. Dihübriidne ristamine. Gameetide puhtuse seadus ja selle tsütoloogilised alused. Geeni mõiste. Genotüüp ja fenotüüp. Väliskeskkonna tingimuste mõju tunnuste ilmnemisele ja arenemisele. Reaktsiooninormid. Modifikatsiooniline muutlikkus. Genotüübiline muutlikkus - mutatsioonid. Soo genotüübiline määramine ja selle kromosoomi - mehhanism.

Selektsiooni põhilised meetodid. Polüploidsuse tähtsus taimede selektsioonis. Kaughübridiseerimine. Heteroosi avaldumine. I.V.Mitšurini tööde selektsioon-geneetilised meetodid. Kultuurtaimede vormirikkuse ja tekke geograafilised kolded(N.I.Vavilov).

Organism ja keskkond

Keskkonna abiootiliste ja biootiliste faktorite mõiste. Temperatuuri mõju organismi elutegevusele. Püsisoojasus. Välistingimuste sesoonsete muutuste mõju organismide elutegevusele. Valguse tähtsus organismide elutegevusele. Fotoperiodism taimedel. Hapniku tähtsus organismide elus. Taimede kuivusetaluvus. Keskkonna soolsus ja selle tähtsus taimede ja loomade elutegevusele. Isonaalsus loomade ja taimede levikus.

Biootiliste seoste vormid: röövlus, konkurents, sümbioos, parasitism. Biotsönoosi mõiste.

Biosfäär ja selle piirid.

NSV LIIDU AJALUGU

I. ÜRGKOGUKONDLIK JA ORJANDUSLIK KORD

Ürgkogukondlik kord NSV Liidu territooriumil. Vanimate inimeste asulapaigad. Kivi ja luutöötlemise tehnika täiustamine. Üleminek sugukondlikule kogukonnale. Religiooni tekkimine. Põlluharijate ja karjakasvatajate sugukondlikud kogukonnad.

Metallitöötlemise algus NSV Liidu territooriumil. Varandusliku ebavõrdsuse tekkimine. Ürgkogukondliku korra lagunemine. Ülemineku algus klassiühiskonnale ja riigile.

Orjanduslik kord kauges minevikus NSV Liidu territooriumi lõunaosas. Urartu riik ja tema kultuur. Sküüdid, nende ühiskondlik kord ja kultuur. Antiiksed linnriigid Musta mere põhjarannikul. Kesk-Aasia rahvad kauges minevikus.

Idaslaavlased kauges minevikus. Slaavlased - Euroopa põliselanikud. Idaslaavlaste asustus, nende tegevusalad, ühiskondlik kord, eluolu ja uskumused.

II. FEODALISMI TEKKIMINE JA ARENEMINE

1. Vana-Vene feodaalriik -Kiievi-Venemaa

Klassside ja riigi tekkimine idaslaavlastel (VIII-IX saj.). Künnipõllunduse levimine. Käsitöö arenemine. Naaberkogukond. Feodaalsuhete tekkimine. Vürstid ja druźinnikud. Ida-slaavlaste ühendamine Kiievi vürstide võimu alla. Andamite kogumine. Drevljaanide ülestõus.

V a n a - V e n e r i i k X s a j. - XII s a j. a l g u s e s. Kiievi vürstide sõjaretked. Võitlus välisvanlastega. Ristiusu vastuvõtmine vürst Vladimir Svjatoslavitši ajal; ristiusu klassiolemus. Jaroslav Tark. Vana-Vene riigi rahvusvahelised sidemed.

Talupoegade maade haaramine feodaalide poolt. Talupoegade-smerdide orjastamine. "Vene Õigus". Rahva ülestõusud. Vladimir Monomahh.

V a n a - V e n e r a h v a s j a t e m a kultuur. Käsitöö kõrge arenemistase. Vana-Vene arhitektuur. Rahvaluuming (kangelasbõliinad). Kiri. Kroonikad. Kool ja haridus.

Vana-Vene rahva kujunemine. Vana-Vene rahvas - ühine tüvi kolmele vennasrahvale: venelastele, ukrainlastele ja valgevenelastele. Vana-Vene riigi ajalooline tähtsus.

2. Feodaalne killustatus meie maa territooriumil

V a n a - V e n e riigi feodaalne killustatus. Feodaalse killustatuse põhjused. Iseseisvate vürstiriikide tekkimine Kiievi-Venemaa territooriumil.

Tähtsamad feodaalsed vürstiriigid Vana-Venemaal: Vladimiri suurvürstiriik, Novgorodi vabariik, Galiitsia-Volõõnia vürstiriik. Linnade kasv ja Vene maade feodaalse kultuuri tõus XII-XIII saj.

Esimesed andmed Moskva kohta. Vene maade ühendamispüüdluste peegeldumine kroonikates ja kirjanduses. "Lugu Igori sõjaretkest".

T a g a - K a u k a a s i a ja K e s k - A a s i a XI-XIII saj. Feodaalsuhete kujunemine Armeenia, Gruusia ja Aserbaidžani territooriumil. Gruusia tugevnemine XI saj. - XIII saj. alguses.

Feodaalkord Kesk-Aasias. Horezmi tõus.

Kesk-Aasia ja Taga-Kaukaasia feodaalne kultuur: suured kultuuritegelased: Avicenna, Biruni, Šotha Rusthaveli, Nizami.

Islamiusu levik Kesk-Aasias ja Aserbaidžaanis, selle rahvavaenulik olemus.

V e n e r a h v a j a t e i s t e m e i e m a a r a h v a s t e v õ i t l u s m o n g o l i - t a t a r i s i s s e t u n g i v a s t u. Tšinghis-khaani riigi kujunemine. Tšinghis-khaani vägede sissetung meie maa territooriumile. Kesk-Aasia ja Taga-Kaukaasia rahvaste võitlus mongoli-tatari vallutajatega.

Batu sõjaretk. Vene rahva kangelaslik vastupanu. Vene rahva osa Lääne-Euroopa rahvaste päästmisel mongoli-tatari vallutustest. Mongoli-tatari ike ja selle rasked tagajärjed. Vene rahva võitlus mongoli-tatari ikke vastu.

V e n e j a B a l t i k u m i rahvaste võitlus saksa ja rootsi feodaalidega. Baltikumi rahvad XII saj.-XIII saj, alguseni, nende tegevus ja ühiskondlik kord. Saksa rüütlite tung itta. Vene ja Baltikumi rahvaste ühine võitlus saksa rüütlite agressiooni vastu. Rootsi feodaalide hävitamine Neeva jõel. Aleksander Nevski. Saksa rüütlite purustamine vene vägede poolt Peipsi järvel.

U k r a i n a, V a l g e v e n e j a L e e d u rahvad võitluses sõltumatuse eest. Leedu suurvürstiriigi tekkimine. Venemaa läänepoolsete alade haaramine poola ja leedu feodaalide poolt. Teutooni ordu rüütlite pealetung, Grünwaldi lahing ja selle ajalooline tähtsus.

3. Tsentraliseeritud Vene riigi kujunemine ja tugevnemine

T s e n t r a l i s e e r i t u d V e n e riigi kujunemise eeldused. Kirde-Venemaa elanikkonna kasv. Põllumajanduse ja käsitöö taastamine ja arenemine. Linnade kasv. Sidemete arenemine Vene maade vahel.

Feodaalse ekspluateerimise tugevnemine; klassivõitluse teravnemine. Vajadus kaitsta maad välisohu eest.

T s e n t r a l i s e e r i t u d V e n e riigi kujunemine ja mongoli-tatari ikke kukutamine. Moskva tõus. Kulikovo lahing; Dimitri Donskoi.

Vene maade ühinemine Moskva ümber. Novgorodi liitmine. Mongoli-tatari ikke kukutamine. Pärisorjuse juriidilise vormistamise algus. Ivan III.

Ühtse Vene riigi kujunemise ajalooline tähtsus ja iseärasused, tema paljurahvuseline koosseis.

V e n e m a a XVI sajandil. Bojaarid ja mõisnikud. Aadlike tugevnemine. Feodaalse killustatuse jäänused. Kirik - suurfeodaal, valitsevate klasside tugi. Klassivõitlus. Tsaarivõimu tugevnemine Ivan IV ajal. Bojaaride duuma. Maakogud. Prikaasid. Opritšnina ja selle tagajärjed. Feodaalide võimu tugevnemine talupoegade üle. Jüripäeva kaotamine. Volgamaa ja Lääne-Siberi ühendamine Venemaaga. Võitlus väljapääsu eest Balti merele. Liivi sõda.

K u l t u u r i arenemine XV-XVI saj. Moskva - vene kultuuri keskus. Vene maalikunst (Andrei Rubljov). Uue Kremli ehitamine Moskvas. Vene ehituskunst. Metallivalu (Andrei Tšohhov). Trükikunst (Georgi Skorina, Ivan Fjodorov). Suuline rahvalooming, rahva elu ja feodaalse rõhumise vastase protesti kajastumine rahvaloomingus.

4. Venemaa XVII sajandi alguses

T a l u r a h v a s õ d a XVII sajandi alguses. Talupoegade ja linnakehvikute olukord. Talupoegade ülestõusud. Ülestõusnute sõjakäik Ivan Bolotnikovi juhtimisel Moskva peale. Ülestõusu lüüasaamine ja julm arveteõiendamine ülestõusnutega.

V e n e r a h v a võitlus poola ja rootsi vallutajate vastu XVII saj. alguses. Poola ja rootsi feodaalide sissetung Venemaale. Moskva vallutamine poola feodaalide poolt. Rahva maakaitsevägi K.Minini ja D.Požarski juhtimisel. Moskva vabastamine ja vallutajate väljaajamine.

5. Vene riigi majanduslik ja poliitiline arenemine XVII sajandil

V e n e m a a majanduslik-ja poliitiline

arenemine XVII saj. Talu-ja mõisamajandus. Mõisamajanduse põhijooned. Väikekaubatootmise arenemine. Linna-käsitöö ja manufaktuurid. Linnade ja kaubanduse kasv. Ülevenemaalise turu kujunemise algus. Kapitalistlike suhete tekkimine.

Tsaariisevalitsuse tugevnemine. Talupoegade täielik pärisorjustamine. Kirikulõhe. Linna ja küla rahvahulkade rõhumise kasv. Ülestõusud linnades XVII saj.

U k r a i n a j a V a l g e v e n e rahva vabadusvõitlus. Ukraina taasühinemine Venemaaga. Ukraina ja valgevene talupoegade rõhumine Poola Feodaalide ja katoliku kiriku poolt. Ukraina rahva vabadusvõitlus Bogdan Hmelnitski juhtimisel 1648.- 1654.a. poola feodaalide vastu. Rahvaliikumine Valgevenemaal. Vene rahva abi ukraina ja valgevene rahvale. Perejaslavi raada. Ukraina taasühinemine Venemaaga ja selle progressiivne tähtsus.

T a l u r a h v a s õ d a Stepan Razini juhtimisel. Talurahvasõja põhjused ja algus. Ülestõusnute nõudmised. Talurahvasõja käik; Doni kasakate ning Ukraina ja Volgamaa linnakehvikute osavõtt sellest. Kirik võitluses talupoegade ülestõusudega. XVII sajandi rahva ülestõusude lüüasaamise põhjused ja nende ülestõusude tähtsus.

S i b e r i r a h v a d XVII saj, Siberi elanikkond. Majanduse arenemine ja Siberi rahvaste ühiskondlik kord XVII saj, alguses. Deźnevi ekspeditsioon. Vene maadeuurijate ja meresõitjate suured geograafilised avastused Idas. Siberi ja Kaug-Ida asustamine venelaste poolt. Siberi Venemaaga liitmise progressiivne tähtsus.

V e n e k u l t u u r i arenemine XVII saj. Vene linn XVII saj. Puu-ja kiviarhitektuur. Töörahva ja valitsevate klasside elu-olu. Suuline rahvalooming. Satiiriliste jutustuste feodalismi-ja kirikuvastane suunitlus. Teaduse ja tehnika arenemine. Kiriku võitlus ilmalike teadmiste ja rahvakunsti leviku vastu. Kool ja haridus XVII saj. Kultuurisidemete tugevnemine Lääne-Euroopaga.

6. Feodaalse Venemaa edasiarenemine. Vene impeeriumi kujunemine.

V e n e m a a XVII ja XVIII sajandi vahetusel. Venemaa sise-ja rahvusvaheline olukord XVII saj. lõpul. Venemaa mahajäämus eesrindlikest Euroopa maadest, kus kodanlik revolutsioon oli võidu saavutanud (Holland,Inglismaa). Sisemiste ümberkorralduste eeldused ja merele väljapääsu vallutamise paratamatus. Peeter I.

P õ h j a s õ d a. Sõja algus. Regulaararmee ja laevastiku loomine. Peterburi rajamine. Sõjategevus Eesti alal. Poltaava lahing. Vene laevastiku võidud. Nystadi rahu. Eesti, osa Lätimaa ja teiste Baltimaade alade ühendamine Venemaaga.

R i i g i m a j a n d u s l i k a r e n e m i n e ja reformid XVIII sajandi esimesel veerandil. Rahva ülestõusud. Manufaktuuride ja kaubanduse arenemine. Rahvahulkade ekspluateerimise järsk tugevnemine. Talupoegade võitlus pärisorjusliku rõhumise vastu. Ülestõus K.Bulavihi juhtimisel. Reformid riigi valitsemises.Kiriku muutumine isevalitsusliku riigiaparaadi osaks.

K u l t u u r ja h a r i d u s XVIII saj. esimesel veerandil. Ilmaliku kooli tekkimine. Loodusteaduste ja tehniliste teaduste arenemine. Teaduste Akadeemia asutamine. Muudatused aadlike elu-olus. Peeter I reformide klassiiseloom.

Venemaal XVIII sajandi esimesel veerandil toimunud ümberkorralduste ajalooline tähtsus.

V e n e m a a l XVIII sajandi keskel. Aadli eesõiguste kasv XVIII saj. keskel. Paleepöörded ja nende klassiolemus. Venemaa osavõtt Seitsmeaastasest sõjast.

III. PÄRISORJUSLIKU KORRA LAGUNEMISE ALGUS. KAPITALISTLIKE SUHETE ARENEMINE VENEMAAL.

P ä r i s o r j u s l i k u majanduse lagunemise algus. Kapitalistlike manufaktuuride, sise-ja väliskaubanduse arenemine. Teoorjuse ja obroki kasv. Pärisorjusliku majanduse laostumine.

T a l u r a h v a s õ d a J.Pugatšovi juhtimisel. Talurahvasõja põhjused. Talupoegade, Volgamaa rahvaste ja Uraali mäetööliste ülestõus. Jemeljan Pugatšov. Ülestõusu lüüasaamise põhjused ja tähtsus.

Aadlike võimu tugevnemine Katariina II ajal. Pärisorjusliku korra õitseng.

V e n e -T ü r g i s õ j a d XVIII saj. teisel poolel. Vene-Türgi sõdade põhjused. Vene vägede võidud P. A.Rumjantsevi ja A.V. Suvorovi juhtimisel. Izmaili piiramine ja vallutamine. A.V. Suvorovi "Võitmise teadus", Musta mere laevastiku võidud F.F. Ušakovi juhtimisel.Vene-Türgi sõdade tulemused.

T s a r i s m v õ i t l u s e s Prantsuse kodanliku revolutsiooniga. Kodanlik revolutsioon Prantsusmaal, selle tähtsus. Tsarism võitluses Prantsuse kodanliku revolutsiooni mõjude vastu ühiskondlikule liikumisele Venemaal ja Lääne-Euroopas.

Tsarismi osavõtt Poola jagamisest. Paremkalda Ukraina, Valgevenemaa ja Leedu liidendamine Venemaaga.

T s a r i s m i osavõtt sõdadest kodanliku Prantsusmaaga XVIII saj. lõpul. Tsarismi osavõtt kodanliku Prantsusmaa vastasest koalitsioonist. Admiral F.F. Ušakovi eskaardi tegevus Vahemerel; Vene armee Itaalia-ja Šveitsi sõjaretked A.V. Suvorovi juhtimisel.

V e n e m a a k u l t u u r XVIII sajandi keskel ja teisel poolel. Teaduse ja hariduse arenemine. Suur vene teadlane M.V.Lomonossov. Moskva ülikooli asutamine. Vene leiutajad: I.I. Polzunov,I.P. Kulibin. Arhitektuuri arenemine. (B.Rastrelli, V.I.Baženov, M.F. Kazakov). Vene maalikunstnikud (D.G.Levitski, V.L. Borovikovski,

I.P. Argonov), skulptorid (F.I.Šubin). Vene teater (F. Volkovi teater, pärisorjad-näitlejad).

E s i m e n e r e v o l u t s i o o n i l i n e üleskutse võitluseks pärisorjuse ja isevalitsuse vastu. Tsarism ja pärisorjus - peamised takistused maa arenemisele. A.N. Radiśtśev ning tema võitlus pärisorjuse ja isevalitsuse vastu. Katariina II arveteõiendamine Radiśtśeviga.

IV. FEODAAL-PÄRISORJUSLIKU SÜSTEEMI LAGUNEMINE JA KRIIS VENEMAAL. TSARISMIVASTASE REVOLUTSIOONILISE VÕITLUSE ALGUS

1. Venemaa XIX sajandi alguses. 1812.a. isamaasõja ja selle ajalooline tähtsus.

V e n e m a a XIX sajandi alguses. Venemaa rahvusvaheline olukord. Tsarismi sise-ja välispoliitika.

Soome ühendamine Venemaaga. Bessaraabia ühendamine.

N a p o l e o n i a r m e e sissetung Venemaale ja isamaasõja algus. Prantsuse kodanluse vallutuslikud eesmärgid. Napoleoni plaanid maailma valitsemiseks. Prantsuse armee sissetung. Vene vägede taandumine. Rahvasõja algus. Maakaitseväe moodustamine. Vene rahva kangelaslikkus, mehisus ja vastupidavus võitluses Napoleoni armee sissetungiga. Ukraina, Valgevene ja teiste Venemaa rahvaste osavõtt võitlusest prantsuse vallutajate vastu.

N a p o l e o n i a r m e e purustamine Vene vägede poolt M.I. Kutuzovi juhtimisel. Borodino lahing, selle ajalooline tähtsus. Moskva süütamine ja rüüstamine. Partisaniliikumise tugevnemine . Vene armee vastupealetung. M.I. Kutuzov. Napoleoni armee purustamine.

Vene armee 1813.-1814.a. välismaa-sõjaretk ja Napoleoni impeeriumi purustamise progressiivne tähtsus. Tsarismi reaktsioonilised eesmärgid.

Vene rahva 1812.a. isamaasõjas saavutatud võidu ajalooline tähtsus.

2. Aadlietapi algus Venemaa vabadusliikumises. Dekabristide ülestõus.

P ä r i s o r j u s e v a s t a s e ühiskondlik-poliitilise liikumise tõus. Dekabristid. Aleksander I reaktsiooniline sisepoliitika. Võitlus pärisorjuse ja isevalitsuse vastu kui ühiskondlik-poliitilise liikumise põhiküsimus alates XVIII sajandi lõpust. Dekabristide revolutsioonilis-te vaadete kujunemine. Dekabristide salaühingud P.Pesteli "Vene Õigus" ja N. Muravjovi "Konstitutsioon".

D e k a b r i s t i d e ülestõus ja selle ajalooline tähtsus. Dekabristide ülestõus Peterburis. Tšernigovi polgu ülestõus Ukrainas. Tsarismi arveteõiendamine dekabristidega. V.I.Lenin dekabristide ülestõusu ajaloolisest tähtsusest.

3. Taga-Kaukaasia rahvad XIX sajandi esimesel kolmandikul

Taga-Kaukaasia rahvaste olukord XIX saj. alguses. Gruusia vabatahtlik ühinemine Venemaaga. Põhja-Aserbaidžaani, Ida-Armeenia liitmine Venemaaga. Tsarismi koloniaalpoliitika. Taga-Kaukaasia rahvaste vene rahvale lähenemise progressiivne tähtsus.

4. Pärisorjusliku süsteemi kriis, revolutsiooni-lis-demokraatliku ideoloogia tekkimine Venemaal

K a p i t a l i s t l i k e s u h e t e arenemine Venemaal XIX sajandi teisel kolmandikul. Tööstusliku pöörde algus Venemaal, selle iseärasused. Kapitalistlikud vabrikud. Vabapalgalise töö kasv. Kapitalismi sissetung põllumajandusse. Sise-ja väliskaubanduse edasiarenemine. Pärisorjusliku majanduse kriis.

Muudatused ühiskonna klassikoosseisus. Talurahva kinistumise tugevnemine. Linnade ja linnaelanike arvu kasv.

Pärisorjus - maa arenemise peamine pidur.

T s a r i s m i reaktsiooniline sise- ja välispoliitika. Klassivõitluse teravnemine. Nikolai I püüe kindlustada aadli olukorda. Poliitika talurahvaküsimuses. Klassivõitluse teravnemine; talurahvaliikumine, rahutused armees ja sõjaväelistes asulates.

Tsarismi osavõtt revolutsioonilise liikumise vastasest võitlusest Euroopas. Tsarism - Euroopa sandarm. Venemaa eesrindlikud inimesed - välismaa revolutsioonilise liikumise liitlased.

Ü h i s k o n d l i k liikumine XIX sajandi 30-50-ndatel aastatel ja tsarismi võitlus selle vastu. Revolutsioonilised ringid.

Läänlased ja slavofiilid. Pärisorjusliku korra ja isevalitsusevastase võitluse tugevnemine. Revolutsioonilis-demokraatliku ideoloogia tekkimine Venemaal (V.G. Belinski, A.I. Herzen, T.G. Ševtšenko). Utopistliku sotsialismi ideed Venemaal. Petraševskilased. Venemaa eesrindlike inimeste võitlus religiooni ja kiriku vastu. Nikolai I võitlus ühiskondlik-poliitilise liikumisega Venemaal.

K a u k a a s i a r a h v a d XIX s a j a n d i k e s k e l. Kaukaasia rahvaste olukord. Kaukaasia mägirahvaste kolonialismivastane liikumine. Šamil. Mägirahvaste ülestõusu ärakasutamise katse Türgi ja Inglismaa poolt. Kaukaasia Venemaa koosseisu lülitamise progressiivne tähtsus.

K r i m m i s õ d a. "Ida-küsimus" ja selle teravnemine XIX sajandi keskel. Krimmi sõda, selle käik. Silmapaistev Vene laevastikujuht P.S. Nahhimov. Sevastoopoli kangelaslik kaitsmine. Tsaari-Venemaa lüüasaamise põhjused. Venemaa lüüasaamise sisepoliitiline ja rahvusvaheline tähtsus.

5. Venemaa kultuur XIX sajandi esimesel poolel

Tsarismi reaktsiooniline poliitika kultuuri alal. Kool, hariduse seisuslik iseloom. Vene teaduse saavutused (N.I. Lobatševski, N.I. Pirogov, Antarktise avastamine). V.G. Belinski ja A.I. Herzeni revolutsioonilis-demokraatlike

seede mõju uusrindliku kultuuri arenemisele. Realism ja vabadusidee [illegible] uusrindlikus kirjanduses ja kunstis, nende ühiskondlik tähtsus. Arhitektuuri (A.N. Voronihhin, A.D.Zahharov, K.I.Rossi), maalikunsti (K.P.Brüllow, A.G. Venetsianov, P.A.Fedotov), muusika (M.I. Glinka) ja teatri (M.S.Štšepkin) arenemine.

Taga-Kaukaasia rahvaste kultuuri arenemine (H. Abovjan, M. Ahhundov). Tsarismi püüe takistada rõhutud rahvaste kultuuri arenemist.

V. KAPITALISMI VÕIDULEPÄÄS VENEMAAL. VENE VABADUSLIIKUMISE REVOLUTSIOONILIS-DEMOKRAATLIK ETAPP. PROLETAARSE ETAPI ALGUS VENEMAA VABADUSLIIKUMISES

1. XIX sajandi 60-ndate aastate kodanlikud reformid

P ä r i s o r j u s e k a o t a m i s e p õ h j u s e d, 1859.-1861.a. r e v o l u t s i o o n i l i n e s i t u a t s i o o n. Pärisorjusliku süsteemi kriisi teravnemine ja kapitalistlike suhete arenemine. Massiline pärisorjusevastane liikumine.

Võitlus pärisorjuse pooldajate ning liberaalide leeri-ja demokraatliku leeri vahel. Revolutsioonilis-demokraatliku ehk raznotšiinetsite etapi algus revolutsioonilises liikumises. N.G. Tšernõševski - vene revolutsioonilis-te demokraatide juht 50-ndate aastate lõpul ja 60-ndate aastate alguses.

P ä r i s o r j u s e k a o t a m i n e V e n e m a a l. 1861.aasta 19.veebruari määrus. 1861.a. reformi kodanlikud ja pärisorjuslikud jooned. Mõisnike suurmaavalduste säilitamine - mõisnike ja tsarismi võimu alus. Talupoegade võitlus mõisnike "vabaduse" vastu. 1863.a. ülestõus Poolas, Leedus ja Valgevenemaal.

Revolutsionääride-demokraatide tegevus 60-ndatel aastatel.

Venemaa poliitiline kord 1864.-1874.a. kodanlike reformide tulemusena. V.I.Lenin XIX sajandi 60-ndate aastate reformide ajaloolisest tähtsusest.

2. Kapitalismi arenemine ja tööstusproletariaadi kujunemine Venemaal (XIX sajandi 60-90-ndad aastad)

K a p i t a l i s m i a r e n e m i n e r e f o r m i j ä r g s e t e l a a s t a t e l.

Kapitalismi arenemine põllumajanduses reformijärgsetel aastatel. Pärisorjuse igandite mõju maal talupoegade ja mõisamajandusele. Orjastavad maarendi vormid (teorent, pooleterarent). Talupoegade kihistumise tugevnemine ja massiline laostumine.

Kapitalismi arenemine tööstuses; tööstuslik pöörre. Vabrikutööstuse kasv. Uute tööstuskeskuste tekkimine. Raudteede ehitamine. Siseturu laienemine. Venemaa tehnilis-majanduslik mahajäämus. Väliskapitali sissetung Venemaale.

Kodanluse ja tööstusproletariaadi kujunemine.

K e s k - A a s i a ü h e n d a m i n e V e n e m a a g a. Kesk-Aasia rahvad XIX sajandi keskel. Tsarismi koloniaalpoliitika. Lõuna-Kasahstani, Kirgiisia, Usbekistani, Tadžikistani ja Turkmeenia ühendamine Venemaaga. Rõhutud rahvaste lähenemine vene rahvale. Kesk-Aasia ja Kasahstani rahvaste liitumine vene rahva revolutsioonilise võitlusega. Kasahstani ja Kesk-Aasia rahvaste Venemaaga ühendamise progressiivne tähtsus.

V e n e - T ü r g i s õ d a 1877.-1878.a. Vene ühiskonna eesrindlike ringkondade abi lõunaslaavlaste vabadusliikumisele. Sõja põhjused, käik ja tulemused. Venemaa osa Bulgaaria, Rumeenia ja teiste Balkani maade vabastamisel Türgi ikkest. Balkani rahvaste ja Venemaa rahvaste vaheliste sõbralike sidemete tugevnemine.

R e v o l u t s i o o n i l i n e n a r o d n i k l u s 70-n d a t e l a a s t a t e l ja 80-n d a te aastate alguses. "Rahva sekka minek". "Maa ja Vabadus", "Rahva Tahe". Revolutsiooniliste narodnikute kangelaslikkus ja mehisus võitluses isevalitsusega (A.Zeljabov, S.L. Perovskaja, N.I. Kibaltšitš). Revolutsioonilise narodnikluse põhiideed, tema side varasema revolutsioonilise liikumisega riigis. Narodnikluse vead. Revolutsioonilise narodnikluse lüüasaamine; tema teened Vene vabadusliikumises.V. I.Lenin revolutsioonilistest narodnikutest.

T ö ö l i s l i i k u m i n e 70-80-ndatel aastatel ja marksismi levimine Venemaal. Tööliskiassi olukord Venemaal. Töölisringid ja esimesed töölisorganisatsioonid; "Lõuna-Venemaa Töölisühing", "Põhja-Venemaa Töölisühing". Esimesed vene revolutsionäärid - P.Aleksejev, S.Halturin, V.Gerassimov, P.Moissejenko, V.Obnorski, nende kangelaslikkus ja mehisus. 70-80-ndate aastate streigid. 1885.a. streik Orehhovo-Zujevos, selle tähtsus.

80-ndate aastate poliitiline reaktsioon.

Marksismi ideede tungimine Venemaale. Marxi ja Engelsi side vene revolutsionääridega. I Iternatsionaali Vene sektsioon. Esimene vene marksistlik rühm "Töö Vabastus". G.V.Plehhanov - silmapaistev marksismi propagandist Venemaal. Esimesed marksistlikud ringid Venemaal.

3. Vabadusliikumise proletaarse etapi algus Venemaal.

Töölisliikumise kasv 90-ndatel aastatel. V.I.Lenini revolutsioonilise tegevuse algus. Narodnikluse ideeline purustamine V.I.Lenini poolt. Tööliskiassi ja talurahva liidu leninlik idee. V.I.Lenini võitlus sotsialismi ühendamise eest töölisliikumisega. Peterouri "Tööliskiassi Vabastusvõitluse Liit", selle ajalooline tähtsus. V.I. Lenini kaasvõitlejad. V.I.Lenin - K.Marxi ja Fr. Engelsi revolutsioonilise õpetuse geniaalne jätkaja.VSDTP I kongress, selle ajalooline tähtsus.

4. Venemaa kultuur XIX sajandi 60-90-ndatel aastatel ja selle tähtsus

Kultuuri arenemise ajaloolised tingimused pärast pärisorjuse kaotamist. Revolutsioonilis-demokraatliku liikumise tõus Venemaal - eesrindliku vene kultuuri õitsengu alus XIX sajandi teisel poolel. Vene kirjanduse ühiskondlik tähtsus. Demokraatliku ja reaktsioonilise suuna võitlus vene kultuuris. Vene teaduse ja tehnika saavutused (D.I. Mendelejev, I.M. Setšenov, P.N. Jablotškov, A.S. Popov). Peredviižnikud (I.N. Kramskoi, V.G. Perov, V.I.Surikov, I. J. Repin). Muusika("Võimas rühm", P.I. Tšaikovski).

Töörahva ja valitsevate klasside eluolu reformijärgsel Venemaal.

Venemaa rahvaste kultuuri arenemine (I.Franko,I. Tšavtšavadze, Janis Rainis, Abai Kunanbajev). Eesrindliku vene kultuuri tähtsus Venemaa rahvaste kultuuri arenemisele. Tsarism ja kirik - eesrindliku kultuuri lämmatajad. Eesrindliku vene kultuuri maailmaajalooline tähtsus.

VI. IMPERIALISMIPERIOOD - KAPITALISMI KÕRGEIM JA VIIMANE STAADIUM. PROLETAARNE ETAPP VABASTUSLIIKUMISES JA ÜLEMAAILMSE REVOLUTSIOONILISE LIIKUMISE KESKUSE KANDUMINE VENEMAALE

1. Venemaa astumine imperialismiperioodi. Venemaa - leninismi kodumaa

V e n e m a a s o t s i a a l - m a j a n d u s l i k a r e n e m i n e s a j a n d i v a h e t u s e l. 90-ndate aastate majandusliku tõusu tulemused. 1900-ndate aastate majandusliku tõusu tulemused. 1900-ndate aastate majanduskriis Venemaal. Üleminek imperialismile. Venemaa majanduse iseärasused.

Venemaa klassistruktuur ja poliitiline kord XX sajandi alguseks.

Sotsiaal-majanduslike ja poliitiliste vastuolude

teravnemine riigis.

R e v o l u t s i o o n i l i s e k r i i s i küpsemine riigis XX sajandi alguses. Marksistlik-proletaarse partei loomine Venemaal. Töölisklassi olukord ja töölisliikumise tõus. Töölisliikumise üleminek majanduslikelt streikidelt poliitilistele streikidele ja demonstratsioonidele. Obuhoovi kaitsmine. Üldstreik Lõuna-Venemaal.

Talurahva olukord ja talurahvaliikumine.

Proletariaadi revolutsioonilise partei loomise leninlik plaan. Leninliku "Iskra" võitlus oportunismi vastu, proletariaadi hegemoonia eest revolutsioonilises liikumises; ajalehe "Iskra" osa uut tüüpi proletaarse partei loomisel. "Iskra" agendid.

VSDTP II kongress. Töölisklassi partei revolutsioonilise programmi vastuvõtmine kongressi poolt. V.I. Lenini võitlus revolutsioonilise sotsiaaldemokraatia organisatsiooniliste printsiipide eest. Leninliku enamuse võit oportunistliku vähemuse üle. Bolševismi tekkimine. Bolševike partei - uut tüüpi partei. VSDTP II kongressi maailmaajalooline tähtsus.

Revolutsioonilise kriisi küpsemine riigis.

2. 1905.-1907.aasta revolutsioon Venemaal - imperialismiajastu esimene rahvarevolutsioon

V e n e - J a a p a n i s õ d a. Vene-Jaapani sõja põhjused, iseloom ja käik. Port-Arturi kaitsmine. Venemaa erinevate klasside suhtumine sõjasse. Portsmouth'i rahu. Tsaari-Venemaa lüüasaamine.

E s i m e s e V e n e r e v o l u t s i o o n i a l g u s. Revolutsiooni põhjused. Tööliste rahuliku demonstratsiooni tulistamine 9.jaanuaril 1905.a. Protestistreigid riigis.

Kodanlik-opositsiooniline liikumine. Tsarism võitluses revolutsiooniga.

VSDTP III k o n g r e s s Vene revolutsiooni iseloomust, liikumapanevatest jõududest ja perspektiivi-

dest; VSDTP III kongress relvastatud ülestõusust.

Bolševike ja menševike printsipiaalsed lahkhelid revolutsiooni põhiküsimustes. Bolševikud - järjekindlad ja kartmatud võitlejad rahva huvide eest, revolutsiooni võidu eest.

Revolutsioonilise võitluse kasvamine 1905.a. suvel. Ivanovo-Voznessenski kangrute streik, talurahvaliikumine: ülestõus soomuslaeval "Potjomkin". Tööllisklassi ja talurahva liidu kujunemine.

T ö ö l i s t e s a a d i k u t e n õ u k o g u d. R e v o l u t s i o o n i k õ r g p u n k t. Oktoobrikuu poliitiline üldstreik. Tööliste saadikute nõukogud kui relvastatud ülestõusu organid, uue revolutsioonilise võimu võrsed. Tsaari 17.oktoobri manifest. Kodanlike parteide asutamine. Talurahva ülestõusud 1905.a. sügisel.

Relvastatud ülestõusu ettevalmistamine bolševike poolt. Relvastatud ülestõus Moskvas ja teistes linnades. Ülestõusu ajalooline tähtsus ja õppetunnid.

V e n e m a a r õ h u t u d r a h v a s t e r a h v u s l i k v a b a d u s l i i k u m i n e 1905-1907.a. Rahvuslik rõhumine tsaari-Venemaal ja revolutsioonilise vabadusliikumise tõus vene proletariaadi juhtimisel. Vene ja teiste meie maa rahvaste töötavate hulkade ühine võitlus ühise vaenlase - tsarismi vastu.

R e v o l u t s i o o n i t a a n d u m i n e. Revolutsiooniline võitlus 1906.-1907.a., I ja II Riigiduuma klassikoosseis ja poliitika. 3. juuni riigipööre.

E s i m e s e V e n e r e v o l u t s i o o n i l ü ü a s a a m i s e p õ h j u s e d j a m a a i l m a a j a l o o l i n e t ä h t s u s.

3. Venemaa kahe kodanlik-demokraatliku revolutsiooni vahelisel perioodil (1907.a.-veebruar 1917.a.)

3. J u u n i m o n a r h i a. Poliitiline reaktsioon riigis. Mõisnike ja kodanluse kontrevolutsiooniline

blokk. Stolõpini agraarreform ja selle tagajärjed. Imperialismi edasine arenemine Venemaal. Venemaa suhteline tehnilis-majanduslik mahajäämus ja tema sõltuvuse suurenemine arenenud kapitalistlikest riikidest. Venemaa majandusliku arenemise tulemused Esimese maailmasõja eelõhtuks.

T ö ö l i s l i i k u m i n e r e a k t s i o o n i a a s t a t e l. Kapitalistide pealetung töölisklassile. Bolševikud reaktsiooniaastatel; bolševike võitlus likvidaatorite, otzovistide, trotskistide vastu, partei säilitamise ja kindlustamise eest.

R e v o l u t s i o o n i l i s e l i i k u m i s e u u s t õ u s. Streigivõitluse kasv. Leena veresaun. Tööliste ja talurahva massiline revolutsiooniline liikumine ja selle põhjused. Bolševikud rahvahulkade revolutsioonilise võitluse eesotsas. Partei Praha konverentsi tähtsus. Bolševistlik ajaleht "Pravda". Bolševikud IV Riigiduumas.

Bolsevike võitlus tsarismi suurriikliku poliitika ja kodanliku natsionalismi vastu, võitleva töölisklassi internatsionaalse ühtsuse eest. Rahvusküsimuse leninlik programm.

V e n e m a a k u l t u u r i m p e r i a l i s m i a j a s t u l. Võitluse teravnemine kahe kultuuri - rahvahulkade huve ja püüdlusi kajastava eesrindliku demokraatliku kultuurin ja valitsevate klasside reaktsioonilise kultuuri vahel. Demokraatliku suuna arenemine seoses revolutsioonilise liikumise kasvuga. Proletaarse kirjanduse tekkimine ja arenemine, selle ühiskondlik tähtsus. Vene teatrikunst XIX sajandi lõpul ja XX sajandi alguses; Moskva Kunstiteater. Eesrindliku vene kultuuri mõju Venemaa rahvaste kultuuri arenemisele. Tsarismi rahvavaenulik poliitika hariduse alal. Reaktsiooni pealetung ideoloogia valdkonnas pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist. Võitlus progressiivse maailmavaate võidulepääsu eest vene teaduses (K.A.Timirjazev, I.I. Metšnikov, N.E. Žukovski, K.E. Tsiolkovski, I.P. Pavlov), kirjanduses ja kunstis.

Leninism - vene ja maailma kultuuri kõrgeim saavutus.

V e n e m a a o s a v õ t t E s i m e s e s t m a a i l m a s õ j a s t. Tsaari-Venemaa imperialistlikust sõjast osavõtu põhjused. Sõjategevuse käik Ida-(Vene) rindel; Idarinde osa Saksa sõjaplaanide nurjaajamises.

Erinevate klasside ja parteide suhtumine sõjasse. Bolševike võitlus sotsiaalšovinismi vastu, imperialistliku sõja kodusõjaks muutmise eest. Sõja mõju Venemaa majanduslikule ja poliitilisele olukorrale. Riiklik-monopolistlik kapitalism Venemaal. Tsaariarmee lüüasaamine ja selle põhjused.

V.I. Lenini sotsialistliku revolutsiooni teooria tähtsus. Revolutsioonilise situatsiooni kasv riigis.

4. Kodanlik-demokraatlik Veebruarirevolutsioon

T s a r i s m i k u k u t a m i n e. Klassijõudude paigutus Veebruarirevolutsiooni eelõhtul. Ülestõus Petrogradis ja tsarismi kukutamine. Veebruarirevolutsiooni põhjused, iseloom ja liikumapanevad jõud, tema kiire võidu põhjused.

K a k s i k v õ i m. Tööliste ja soldatite saadikute nõukogude tekkimine. Kodanliku Ajutise Valitsuse loomine. Menševike ja esseeride kokkuleplik poliitika. Kaksikvõimu klassiolemus ja tema tekkimise põhjused.

Vene teise kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ajalooline tähtsus.

VII. SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI VÕIT JA SOTSIALISMI ÜLESEHITAMINE NSV LIIDUS

1. Venemaa üleminekuperioodil kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile

K o d a n l i k - d e m o k r a a t l i k u r e v o l u t s i o o n i ü l e k a s v a m i n e s o t s i a l i s t l i k u k s r e v o l u t s i o o n i k s k a k s i k v õ i m u t i n g i m u s t e s. Olukord

riigis pärast Veebruarirevolutsiooni. Sotsialistliku revolutsiooni ajalooline seaduspärasus ja möödapääsmatus riigis, tema majanduslikud ja poliitilised eeldused. Venemaa - nõrk lüli ja vastuolude sõlmpunkt maailma imperialismi süsteemis.

V.I.Lenini Aprilliteesid - konkreetne plaan üleminekuks kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile. V.I.Lenin revolutsiooni rahuliku arenemise võimalustest.

Bolševike partei võitlus rahvahulkade eest, mensevike ja esseeride isoleerimise eest revolutsiooni rahuliku arenemise tingimustes. Ajutise Valitsuse rahvavastane poliitika. I ülevenemaaline nõukogude kongress.

R e v o l u t s i o o n i e d a s i a r e n e m i n e. K o m m u n i s t l i k u p a r t e i k u r s s r e l v a s t a t u d ü l e s t õ u s u l e. 3.-5. juuli demonstratsioon. Kontrevolutsiooni ajutine võit. Kaksikvõimu lõpp. Partei VI kongress ja tema ajaloolised otsused. Kornilovi vandenõu ja selle purustamine. Nõukogude bolševiseerimine.

Majandusliku katastroofi oht ja töötavate hulkade olukorra halvenemine. Tööliisklass - sotsialistliku revolutsiooni peajõud. Streigiliikumine. Talupoegade võitlus maa eest. Revolutsioonilise liikumise kasv armees. Rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusliikumine. Üldrahvaliku revolutsioonilise kriisi teravnemine. Tööliste ja talupoegade liit - otsustav ühiskondlik jõud nõukogude võimu kehtestamisel.

2. Sotsialistliku revolutsiooni võit ja proletariaadi diktatuuri kehtestamine Venemaal. Kapitalismilt sotsialismile ülemineku algus

R e l v a s t a t u d o k t o o b r i ü l e s t õ u s. Relvastatud ülestõusu leninlik plaan. Partei Keskkomitee ajaloolised istungid 10. ja 16. oktoobril. Bolševike partei Keskkomitee eesotsas V.I.Leniniga - relvastatud ülestõusu juht. Partei Keskkomitee Poliitbüroo

valimine. Sõja-revolutsioonikomitee ja Keskkomitee Sõja-revolutsioonikeskuse moodustamine ülestõusu juhtimiseks. (A.S.Bubnov, F.E.Dzerźinski, J.M. Sverdlov, J.V.Stalin, M.S.Uritski). Partei võitlus Zinovjevi ja Kamenevi kapitulantliku ja streigimurdliku joone ja Trotski parteivastase positsiooni vastu.

Ülestõusu võit Petrogradis. Ajutise Valitsuse kukutamine. II nõukogude kongress. Venemaa kuulutamine Nõukogude vabariigiks. Rahu-ja maadekreet. Nõukogude valitsuse moodustamine eesotsas V.I.Leniniga. J.M. Sverdlov - Ülevenemaalise Keskkäitevkomitee esimees.

N õ u k o g u d e v õ i m u v õ i d u k ä i k Sotsialistliku revolutsiooni võit rindel, Moskvas ja teistes tähtsamates keskustes ja rahvuspiirkondades."Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon". Ukraina, Valgevene, Eesti, Leedu ja Läti Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide loomine.

S o t s i a l i s t l i k u r e v o l u t s i o o n i a r e n e m i n e ja N õ u k o g u d e r i i g i k i n d l u s t a m i n e. Proletariaadi diktatuuri olemusà Nõukogude võim kui proletariaadi diktatuuri vorm. Vana riigiaparaadi purustamine ja uue nõukogude riigiaparaadi loomine. Seisuslik-feodaalsete igandite likvideerimine. Nõukogude võimu esimesed sammud sotsialistliku majanduse ja kultuuri rajamisel. Võitlus kontrevolutsiooniga.

III ülevenemaaline nõukogude kongress. "Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsioon". VNFSV väljakuulutamine.

Nõukogude riigi võitlus üldise demokraatliku rahu eest. Antandi riikide keeldumine rahuläbirääkimistest. Saksa imperialistide röövellikud rahutingimused. Partei võitlus "pahempoolsete kommunistide" ja trotskistide vastu rahu küsimustes. Vaherahukokkuleppe reeturlik murdmine saksa imperialistide poolt. Leninlik üleskutse rahvamasdele:"Sotsialistlik isamaa on hädaohus"! Punaarmee organiseerimine ja tema esimesed lahingud saksa vallutajatega. Bresti rahu sõlmimine.

Sotsialistlikule ülesehitustööle asumise leninlik plaan. Sotsialistliku revolutsiooni arendamine külas. Kehvikute komiteed. Esimene Nõukogude Konstitutsioon.

S u u r e s o t s i a l i s t l i k u O k t o o b r i r e v o l u t s i o o n i m a a i l m a a j a l o o l i n e t ä h t s u s. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni iseloom, liikumapanevad jõud ja võidu põhjused. Bolševike partei eesotsas V.I.Leniniga - sotsialistliku revolutsiooni võidu organiseerija. Sotsialistliku revolutdiooni põhiline erinevus kodanlikest revolutsioonidest. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni osa meie maa päästmisel tükeldamisest ja orjastamisest imperialistlike kiskjate poolt.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon - uue ajastu algus inimkonna ajaloos, kapitalismi hukkumise, sotsialismi ja kommunismi võidu ajastu.

3. Nõukogudemaa välismaise sõjalise interventsiooni ja kodusõja perioodil (1918-1920)

V ä l i s m a i s e s õ j a l i s e i n t e r v e n t s i o o n i j a k o d u s õ j a a l g u s. Interventsiooni ja kodusõja põhjused. Rahvusvahelise imperialismi osa interventsiooni ja kodusõja organiseerimisel. Välismaine interventsioon Põhjas ja Kaug-Idas. Valgetšehhide Nõukogude-vastane mäss. Intervendid Kesk-Aasias ja Taga-Kaukaasias. Bakuu Kommuuni langemine ja 26 Bakuu komissari mahalaskmine.

Sisemiste ja väliste nõukogudevastaste jõudude ühinemine. Kiriku kontrevolutsiooniline osa. Nõukogudemaa tööliste ja talupoegade isamaasõda välismaiste vallutajate ning kodanlik-mõisniklike valgekaartlaste vastu. Nõukogude riigi kaitse organiseerimine. Punaarmee ülesehitamine.

Võitlus idarindel. Tsaritsõni kaitsmine. Kontrevolutsioonilised vandenõud nõukogude võimu vastu. Kuritegelik atentaat V.I.Leninile. Ukraina ja Baltimaade

töörahva võitlus saksa okupantide ja sisemise kontrrevolutsiooni vastu, nõukogude võimu taastamise eest. Bresti rahu tühistamine.

Nõukogude-vastase interventsiooni tugevnemine pärast maailmasõja lõppu.

N õ u k o g u d e m a a - ü h t n e s õ j a l e e r. Tööliste ja talupoegade kaitsenõukogu moodustamine V.I.Lenini juhtimisel.

Tööstuse natsionaliseerimise kiirendamine. Toiduainete andmise kohustus. Tarbimise reguleerimine riigi poolt. Üldine töökohustus. "Sõjakommunismi" poliitika.

VK(b)P VIII kongress;partei teise programmi - sotsialismi ülesehitamise programmi vastuvõtmine. Töölisklassi sõjalis-poliitiline liit talurahva põhihulkadega. Nõukogude riigi tugevnemine.

Nõukogude rahva töökangelaslikkus. Kommunistlikud laupäevakud ja nende tähtsus. Kultuuriline ülesehitustöö; A.V.Lunatšarski, N.K.Krupskaja jt.

I n t e r v e n t i d e j a v a l g e k a a r t l a s t e p u r u s t a m i n e 1919.-1920.a. Valgekaartlike armeede sõjakäigud nõukogude võimu vastu. Välismaiste imperialistide osa valgekaartlike armeede sõjakäikude organiseerimisel. Nõukogude töölis te ja töötavate talupoegade massiline kangelaslikkus.

1919.a. - Punaarmee otsustavate võitude aasta kodusõja rinnetel. Koltšaki ja Denikini armee purustamine. Kodanlik-mõisnikliku Poola vägede purustamine ja Wrangeli likvideerimine.

Kodusõja silmapaistvad väejuhid ja kangelased. (M.V.Frunze,K.J.Vorošilov,S.M.Budjonnoi,V.K.Blücher, V.I.Tšapajev,N.A.Štšors, G.I.Kotovski,A.J.Parhomenko, S.G.Lazo,I.E.Jakir, S.S.Kamenev,M.N.Tuhhatševski,A.I.Jegorov jt.).

N õ u k o g u d e v a b a r i i k i d e s õ j a l i s - p o l i i t i l i n e l i i t. Kogu Venemaa töörahva ühine võitlus interventide ja valge-

kaartlaste vastu. Vene rahva osa rahvusrajoonide vabastamisel välismaistest okupantidest.

Nõukogude võimu kehtestamine Kesk-Aasias. Nõukogude võimu võit Taga-Kaukaasias ning Aserbaidžaani, Armeenia ja Gruusia Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide moodustamine. Välismaise intervent.purustamine Kaug-Idas.

K o m m u n i s t l i k N o o r s o o ü h i n g - K o m m u s n i s t l i k u P a r t e i v õ i t l u s a b i l i n e. VKNÜ moodustamine. Kommunistlikud noored kodusõja rinnetel.V.I.Lenini kõne Kommunistliku Noorsooühingu III kongressil - noorte sotsialismi- ja kommunismiehitajate kasvatamise programm.

N õ u k o g u d e r a h v a p o o l t i n t e r v e n t i d e j a v a l g e k a a r t l a s t e a r m e e d e ü l e s a a v u t a t u d v õ i d u p õ h j u s e d n i n g m a a i l m a a j a l o o l i n e t ä h t s u s. Tööliskassi otsustav osa interventide ja valgekaartlaste purustamisel. Tööliste ja talupoegade liidu tähtsus. Nõukogude sotsialistlike vabariikide sõjalis-poliitilise liidu tähtsus. Kapitalistlike maade töötajate võitluse tähtsus Nõukogude-vastase interventsiooni vastu. Internatsionaalsete väeosadeo osa Nõukogude vabariigi kaitsmisel.

Kommunistlik Partei eesotsas V.I.Leniniga - võitude organiseerija. Kodusõjas saavutatud võidu maailmaajalooline tähtsus.

4. Nõukogude Liit sotsialismi majandusliku alusmüüri rajamise aastail(1921 - 1932)

Ü l e m i n e k u u e l e m a j a n d u s p o l i i t i k a l e. Rahvamajanduse taastamise algus. Nõukogudemaa pärast välismaise interventsiooni ja kodusõja lõppu. Kulaklikud mässud. Kroonlinna kontrrevolutsiooniline mäss. Venemaa elektrifitseerimise leninlik plaan. Partei X kongress. Uue majanduspoliitika olemus ja seaduspärasus; tema ajalooline tähtsus.

Tööliste ja talurahva liidu tugevnemine. Taastamisperioodi raskused ja rahvamajanduse taastamise esimesed edusammud. Kommunistlik Noorsooühing võitluses rahvamajanduse taastamise eest.

N õ u k o g u d e S o t s i a l i s t l i k e V a b a r i i k i d e L i i d u m o o d u s t a m i n e. Nõukogude vabariigid VNFSV, UNSV, VNSV ja Taga-Kaukaasia NSV - ühinemise eel. Nõukogude vabariikide ühtseks riikide liiduks ühinemise poliitiline ja majanduslik vajadus. Kommunistliku Partei ja tema juhi V.I.Lenini suunav osa NSV Liidu moodustamisel. Nõukogude rahvaste ühinemisliikumine. I üleliiduline nõukogude kongress. NSV Liidu moodustamise ajalooline tähtsus. NSV Liidu esimene konstitutsioon. M.I.Kalinin - Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee esimees.

Rahvusriikide piiride korrastamine. Kesk-Aasias. Usbeki, Turkmeeni(1924) ja Tadžiki(1929) NSV moodustamine; nende astumine NSV Liidu koosseisu.

NSV L i i d u r a h v u s v a h e l i s e o l u k o r r a k i n d l u s t a m i n e. NSV Liidu võitlus suhete normaliseerimise eest kapitalistlike riikidega. Nõukogude Venemaa osavõtt Genua ja Haagi konverentsist. Diplomaatiliste suhete sisseseadmine Afganistani, Iraani, Türgi ja Mongooliaga. Uue Nõukogude-vastase interventsiooni katsete läbikukkumine. NSV Liidu diplomaatiline tunnustamine tähtsamate riikide poolt.

V.I.L e n i n i õ p e t u s e d j ä r g l a s t e l e. V.I.Lenini viimased esinemised ja tööd - NSV Liidus sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise leninliku plaani väljatöötamise lõppetapp.

NSV Liidus sotsialismi ülesehitamise leninliku plaani põhilülid: maa industrialiseerimine, põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine, kultuurirevolutsioon. V.I.Lenin sotsialismi ülesehitamise põhitingimustest: proletariaadi diktatuuri tugevnemine, tööliskassi ja talurahva liidu kindlustumine tööliklassi juhtiva osa säilimisel, NSV Liidu rahvaste sõpruse ja koostöö arendamine,

võitlus rahu säilitamise ja maa kaitsevõime tugevdamise eest, partei juhtiva osa kasv sotsialismi ehitamisel, partei ühtsuse ja tema sidemete tugevdamine rahvahulkadega.

V.I.Lenini surm. V.I.Lenin - inimkonna suurim geenius, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei looja, Nõukogude sotsialistliku riigi rajaja, kogu maailma töötajate juht ja õpetaja. Leninlik kutse parteisse. Lenini nime andmine Kommunistlikule Noorsooühingule. Majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö edusammud.

Rahvamajanduse taastamise tulemused.

Üleminek rahvamajanduse sotsialistlikule rekonstrueerimisele. Industrialiseerimise esimesed edusammud. Kommunistlik Partei sotsialismi ülesehitamise võimalustest NSV Liidus. Võitlus sotsialismi ülesehitamise leninliku plaani elluviimise eest - Kommunistliku Partei ja nõukogude rahva peamine ülesanne. ÜK(b)P XIV kongress - sotsialistliku industrialiseerimise kongress. Sotsialistliku industrialiseerimise ajalooline hädavajalikkus. Industrialiseerimine - partei pealiin võitluses sotsialismi ülesehitamise eest. Sotsialistliku industrialiseerimise raskused ja esimesed edusammud. Sotsialistliku industrialiseerimise põhimõtteline erinevus kapitalistlikust industrialiseerimisest. Klassivõitluse teravnemine linnas.

Trotskistlik-zinovjevliku parteivastase bloki purustamine.

Kurss põllumajanduse kollektiviseerimisele. Tööstuse edusammud ja põllumajanduse mahajäämus. Kollektiviseerimise eluline vajalikkus. ÜK(b)P XV kongress - põllumajanduse kollektiviseerimise kongress. Tingimuste ettevalmistamine talumajapidamiste massiliseks kollektiviseerimiseks. MTJ- ide loomine. Sovhooside rajamine. Kooperatsiooni arenemine külas. Kulakluse piiramise ja väljatõrjumise tugevnemine. Klassivõitluse teravnemine külas. Võitlus parempoolse

kallaku vastu Kommunistliku Partei ridades.

N S V L i i d u v ä l i s p o l i i t i k a 1926–1932. Uue NSV Liidu vastase sõja ohu suurenemine, Nõukogudevastase avantüüri likvideerimine Kaug-Idas. NSV Liidu võitlus desarmeerimise eest.

S o t s i a l i s m i p e a l e t u n g k o g u r i n d e l. S o t s i a l i s m i m a j a n d u s l i k u a l u s m ü ü r i r a j a m i n e. V üleliiduline nõukogude kongress NSV Liidu rahvamajanduse arendamise esimese viie aasta plaani põhiülesannetest. Tööstuse ehitamine kogu riigis. Massilise sotsialistliku võitluse algus ja võitlus eesrindliku tehnika valdamise eest.

Üldise kollektiviseerimise poliitika ja selle alusel kulakluse kui klassi likvideerimine. Nõukogude küla üleminek sotsialistlikule suurmajapidamisele – suur revolutsioon majanduslikes suhetes ja talupoegade eluviisis. Kolhooside rajamise raskused. Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi võitlus parteijoone moonutamise vastu kollektiviseerimisliikumises. Kolhooside kindlustamine. Töölisklassi osa põllumajanduse sotsialistliku ümberkujundamisel. Töölisklassi ja talurahva liidu edasine tugevnemine.

Esimese viisaastaku ennetähtaegne täitmine; oma eesrindliku tehnilise baasi loomine riigis kogu rahvamajanduse sotsialistlikuks rekonstrueerimiseks. Töölisklassi arvuline suurenemine ja kvalitatiivne muutumine; tööpuuduse täielik ja lõplik likvideerimine NSV Liidus. Põllumajanduse arenemine; talurahva olukorra muutumine. Töötajate kultuurilise taseme tõus. Sotsialismi majandusliku alusmüüri rajamine NSV Liidus.

Võitlus NSV Liidu rahvaste majandusliku ebavõrdsuse likvideerimise eest. Sotsialistliku ülesehitustöö edusammud rahvusvabariikides.

Sotsialistliku ülesehitustöö silmapaistvad organiseerijad NSV Liidus (S.M.Kirov, V.V.Kuibõšev, A.I.

Mikojan, G.K. Ordźonikidze, J.V.Stalin jt.).

5. Rahvamajanduse sotsialistliku rekonstrueerimise lõpuleviimine.Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus (1933-1937)

N S V L i i d u v ä l i s p o l i i t i k a. NSV Liidu võitlus rahu ja kollektiivse julgeoleku eest fašistliku agressiooni vastu. NSV Liidu astumine Rahvasteliitu. Vastastikuse abistamise lepingud NSV Liidu ja Prantsusmaa ning Tšehhoslovakkia vahel.

T e i n e v i i s a a s t a k. Partei NSV Liidu rahvamajanduse arendamise teise viie aasta plaani ennetähtaegse täitmise eest toimuva üldrahvaliku liikumise eesotsas. Stahhaanovlik liikumine ja selle tähtsus. Kommunistlik Noorsooühing esimeste viisaastakute ajal.Talumajapidamiste sotsialistliku ümberkorraldamise lõpuleviimine. Kolhooside organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine. Põllumajanduse tehniline rekonstrueerimine. Teise viisaastaku tulemused NSV Liidu majandusliku sõltumatuse ja kaitsevõime tugevdamine. Töötajate heaolu tõus.

K u l t u u r i r e v o l u t s i o o n i v õ i t N S V L i i d u s.Kommunistliku Partei juhtiv ja suunav osa sotsialistliku kultuuri arenemises. Üldise koolikohustuse elluviimine. NSV Liidu muutumine üldise kirjaoskusega maaks. Nõukogude intelligentsi kujunemine.

Nõukogude teaduse silmapaistvad saavutused, nende tähtsus sotsialistliku ülesehitustöö plaanide elluviimisel. Sotsialistliku kirjanduse ja kunsti õitseng.

NSV Liidu rahvaste vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri arenemine. NSV Liidu rahvaste kultuuriline koostöö, rahvuslike kultuuride vastastikune rikastamine.

Kultuurirevolutsiooni arenemise põhilised tulemused NSV Liidus.

N S V L i i d u s 1936.a. K o n s t i t u t s i o o n. Uue konstitutsiooni vastuvõtmise eeldused. Kapitalistlike elementide ja ühe inimese teise poolt

ekspluateerimise täielik likvideerimine. Sotsialistlik ühiskond on NSV Liidus põhiliselt üles ehitatud.

Nõukogude sotsialistlike vabariikide õitseng. Kasahhi ja Kirgiisi NSV moodustamine. Sotsialistlike rahvuste vennaliku koostöö edasine tugevnemine.

Konstitutsiooni projekti üldrahvalik arutelu. Nõukogude erakorraline VIII kongress.

NSV Liidu uus konstitutsioon - võitnud sotsialismi konstitutsioon.

K a p i t a l i s m i l t s o t s i a l i s m i l e ü l e m i n e k u p e r i o o d i l õ p p. Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus - V.I.Lenini õpetuste elluviimise, Kommunistliku Partei juhtiva ja suunava tegevuse, nõukogude rahva kangelasliku töö tulemus. Sotsialismi võidu maailmaajalooline tähtsus NSV Liidus.

VIII. NSV LIIT SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA ÜLESEHITAMISE LÕPULEVIIMISE PERIOODIL (1938-1958)

1. NSV Liit sõjaeelseil aastail (1938- juuni 1941).

R a h v a m a j a n d u s e a r e n e m i n e. Partei XVIII kongress NSV Liidu põhilisest majanduslikust ülesandest. Töörahva võitlus NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda viie aasta plaani täitmise eest, tööviljakuse tõstmise eest.

Riigi ühiskondlik-poliitiline elu.

N S V L i i d u n v õ i t l u s r a h u j a j u l g e o l e k u e e s t S u u r e I s a m a a s õ j a e e l õ h t u l. Imperialistide ettevalmistused sõjaks NSV Liidu vastu. Jaapani imperialistide purustamine Hassani järve juures ja Halin-Goli rajoonis. Inglise-Prantsuse-Nõukogude läbirääkimised 1939.a. ja nende nurjaajamine inglise-prantsuse imperialistide poolt. Mittekallaletungilepingu sõlmimine Saksamaaga. Ühtse imperialistliku Nõukogude-vastase rinde loomise läbikukkumine. NSV Liidu

abinõud oma piiride kindlustamiseks. Relvastatud konflikt Soomega ja selle reguleerimine.

N õ u k o g u d e r a h v a s t e v e n n a l i k u p e r e l a i e n e m i n e. Nõukogude paljurahvuselise riigi edasine tugevnemine. Lääne-Ukraina taasühinemine. Ukraina NSV-ga ja Lääne-Valgevenemaa taasühinemine Valgevene NSV-ga. Bessaraabia taasühendamine NSV Liiduga ja Moldaavia NSV moodustamine.Nõukogude võimu taaskehtestamine Leedus, Lätis ja Eestis. Esimesed sotsialistliku ümberkorraldused uutes liiduvabariikides.

NSV Liidu majandus ja relvastatud jõud Suure Isamaasõja eelõhtul.

2. Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda (1941-1945)

S u u r e I s a m a a s õ j a e s i m e n e p e r i o o d. Fašistliku Saksamaa sõnamurdlik kallaletung NSV Liidule. Suur Isamaasõda - üldrahvalik õiglane vabadussõda. Nõukogude-Saksa rinne, peamine rinne võitluses fašistliku agressiooniga. Partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse abinõud kaitse organiseerimiseks. Riikliku Kaitsekomitee moodustamine eesotsas J.V. Staliniga. Nõukogude rahva jõudude koondamine võitluseks vaenlasega.

Sõja esimese perioodi raskused. Nõukogude vägede rasked kaitselahingud ja sunnitud taandumine. Bresti kindluse, Leningradi, Odessa, Sevastoopoli ja Kiievi kangelaslik kaitsmine. Nõukogude võitlejate kangelaslikkus võitluses saksa fašistlike röövvallutajatega. Fašistlik "uus kord" ajutiselt okupeeritud NSV Liidu territooriumil. Rahvaliku partisanisõja algus.

Tööstuse ümberkorraldamine sõja vajaduseks. Tööstuse ümberpaigutamine läänest NSV Liidu idarajoonidesse. Uute tööstusettevõtete ehitamine. Nõukogude inimeste ennastsalgav töö tagalas. Nõukogude inimeste elu-olu. Sotsialistlik võistlus sõja-aastatel.

Ühiseks võitluseks fašistlike vallutajate vastu

ühinenud rahvaste ja riikide Hitleri-vastase koalitsiooni loomine.

Moskva kangelaslik kaitsmine. Saksa fašistlike vägede purustamine Moskva all. Fašistliku Saksamaa poolt NSV Liidu vastu plaanitsetud "välksõja" läbikukkumine.

Saksa fašistlike vägede pealetung 1942.a.suvel. Stalingradi kangelaslik kaitsmine.

P õ h j a l i k m u r r a n g S u u r e I s a m a a s õ j a k ä i g u s. Suure Saksa fašistliku väegrupeeringu purustamine Stalingradi rajoonis. Volgal saavutatud võidu ajalooline tähtsus. Lahing Kurski kaarel ning Punaarmee pealetung 1943.a. suvel ja sügisel. Lahing Dnepri pärast. Partisanivõitluse hoogustumine: S.A. Kovpak, V.I. Kozlov, A.F. Fjodorov jt. 1943.aasta - otsustava murrangu aasta Suure Isamaasõja ja kogu Teise maailmasõja käigus. Nõukogude rahva kangelaslik töö.Nõukogude naiste ja noorte osa vaenlase purustamiseks vajalike tingimuste loomisel. Sõjatööstuse kasv. Nõukogude teadus võidu teenistuses. Nõukogude inimeste kangelaslikkus - kirjanduse ja kunsti peateema. NSV Liidu osa antifašistliku koalitsiooni tugevdamiseks.

N õ u k o g u d e a r m e e s u u r pealetung 1944.-1945.a. Nõukogudemaa täielik puhastamine saksa fašistlikest vallutajatest. Nõukogude armee vabastusretk Euroopa riikidesse. Teise rinde avamine Lääne-Euroopas. Nõukogude rahva otsustav osa fašismi poolt orjastatud Euroopa rahvaste vabastamisel. Berliini vallutamine. Nõukogude armee poolt. Nõukogude rahva otsustav osa saksa rahva vabastamisel fašistlikust türanniast.

I m p e r i a l i s t l i k u J a a p a n i p u r u s t a m i n e. Jaapani imperialistide vallutusplaan. NSV Liidu sõttaastumine Jaapani vastu. Guangdoni armee purustamine. Jaapani tingimusteta kapituleerumine. Punaarmee osa imperialistliku Jaapani purustamisel.

NSV L i i d u p o o l t S u u r e s I s a m a a s õ j a s s a a v u t a t u d v õ i d u p õ h j u s e d

ja t ä h t s u s. Sotsialismi majanduse, ühiskondlik-poliitilise korra ja ideoloogia üleolek. Nõukogude rahva piiritu kangelaslikkus. Nõukogude relvastatud jõudude võimsus. Rinde ja tagala ühtsus. Nõukogude patriotism ja proletaarne internatsionalism. Nõukogu Liidu rahvaste sõprus ja vendlus. Keskkomitee poolt juhitud Kommunistlik Partei - nõukogude rahva võitude innustaja ja organiseerija Suures Isamaasõjas. Suure Isamaasõja silmapaistvad väejuhid (A.M.Vassilevski, N.F.Vatutin, G.K.Žukov, I.S.Konev, R.J. Malinovski, K.K. Rokossovski, F.I.Tolbuhhin, I.D. Tšernjahhovski, B.M. Šapošnikov jt.). Kommumistlike noorte ning noorsoo sõjalised ja töökangelasteod. NSV Liidu poolt Suures Isamaasõjas saavutatud võidu maailmaajalooline tähtsus.

3. NSV Liidu rahvamajanduse sõjajärgse taastamine ja edasiarendamine. Sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus (1945-1958)

N S V L i i d u r a h v u s v a h e l i n e o l u k o r d. Põhjalikud muudatused jõudude vahekorras kapitalismi ja sotsialismi vahelsotsialismi kasuks. Sotsialismi maailmasüsteemi moodustumine, NSV Liidu võitlus rahu ja rahvaste julgeoleku eest, relvastuse vähendamise ja aatomirelva keelamise eest. Rahuliku kooseksisteerimise, rahvusvahelise võrdsuse ja sõpruse poliitika järjekindel teostamine Nõukogude Liidu poolt.

N õ u k o g u d e r a h v a v õ i t l u s r a h v a m a j a n d u s e t a a s t a m i s e j a e d a s i a r e n d a m i s e e e s t. Rahvamajanduse taastamise raskused sõjajärgseil aastail ja nende ületamine. Purustatud linnade ja külade, tehaste ja vabrikute, sovhooside ja kolhooside, transpordi , kultuurielu ja tervishoiuasutuste taastamine - nõukogude rahva suur kangeastegu. Abinõud põllumajanduse mahajäämuse

likvideerimiseks. Uudis-ja jäätmaade ülesharimine. Nõukogude tööstuse arenemine; võitlus tehnilise progressi eest. NLKP võitlus töötajate materiaalse heaolu tõstmise eest.

Sotsialistliku seaduslikkuse kindlustamine. Nõukogude demokraatia edasiarendamine. Nõukogude liiduvabariikide õiguste laienemine.

NLKP XX kongress ja selle ajalooline tähtsus. XX kongress rahvusvahelisest olukorrast ja mõnedest rahvusvaheliste suhete arenemise printsipiaalsetest küsimustest. NLKP XX kongress maa sisemise arenemise põhiülesannetest.

J.V. Stalini isiku kultuse hukkamõistmine NLKP XX kongressi poolt. NLKP Keskkomitee määrus 30.VI 1956.a. "Isikukultuse ja selle tagajärgede ületamisest".

Nõukogude rahvas võitluses NLKP XX kongressi otsuste täitmise eest. Rahvahulkade loomingulise aktiivsuse kasv. Majanduse edasine tõus. Rahva elatustaseme tõstmine.

Kultuuri tõus NSV Liidus. Rahvahariduse arenemine. Üldise 8-klassilise koolikohustuse kehtestamine. NSV Liidu esikoht maailmas aatomienergia rahuotstarbelises kasutamises, Maa kunstlike kaaslaste väljalaskmises. NLKP võitlus nõukogude kirjanduse ja kunsti kõrge ideelisuse ja kunstimeisterlikkuse eest. Nõukogude kultuuri üleolek kodanlikust kultuurist. NSV Liidu sotsialistliku kultuuri ülemaailmne tähtsus.

Sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus - nõukogude rahva suurim saavutus NLKP juhtimisel. NLKP erakorraline XXI kongress; rahvamajanduse arendamise kontrollarvude vastuvõtmine kongressi poolt aastaiks 1959-1965.

IX. NSVL KOMMUNISMI LAIAHAARDELISE ÜLESEHITAMISE PERIOODIL

Nõukogude rahva võitlus rahvamajanduse arendamise seits-

me aasta plaani täitmise eest.

Partei uue programmi - Nõukogu Liidus kommunismi ülesehitamise programmi vastuvõtmine NLKP XXII kongressi poolt.

NLKP ja nõukogude rahva võitlus rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani täitmise eest - tähtis samm kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel. Kommunistliku töö liikumine. Seitsme aasta plaani täitmise põhilised tulemused. Sotsialistliku tööstuse arenemine. Abinõud põllumajanduse arendamise kiirendamiseks. Nõukogude rahva elatustaseme tõus; töötasude reguleerimine; elamuehitus; tööpäeva lühenemine; pensionilise kindlustatuse parandamine. Kolmas üleliiduline kolhoosnike kongress, selle tähtsus. Nõukogude teaduse ja tehnika saavutused. NSV Liidu silmapaistvad saavutused kosmose vallutamisel. Hariduse arenemine.

NSV Liidu välispoliitika sotsialismileeri igakülgse tugevnemise, rahvaste rahvusliku ja sotsiaalse vabadusvõitluse teostamine, kõigi imperialismivastaste jõudude koondamise, erineva ühiskondliku korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise printsiibist kinnipidamise poliitika. Nõukogude Liidu ettepanekud üldise desarmeerimise ja tuumarelva katsetuste keelamise kohta. NSV Liidu võitlus Ameerika Ühendriikide agressiooni lõpetamiseks Vietnamis. NSV Liidu rahumeelne initsiatiiv India-Pakistani konflikti reguleerimisel.

NLKP XXIII kongress ja tema tähtsus. Kongress NSV Liidu rahvusvahelisest olukorrast ja NLKP välispoliitilisest tegevusest. Uus viisaastak (1966.-1970.) - uus etapp NLKP ja nõukogude rahva võitluses kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel, riigi majandusliku võimsuse ja kaitsevõime edasisel tugevdamisel. NLKP XXIII kongressi ajalooline tähtsus. Nõukogude rahva võitlus Kommunistliku partei juhtimisel NLKP XXIII kongressi otsuste täitmise eest.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni

50.aastapäev - kommunismi,marksismi-leninismi võitude pidupäev.Nõukogude ühiskonna arengu põhikokkuvõtted (1917-1967). NLKP KK otsus "Ettevalmistustest V.I.Lenini 100.sünnipäevaks", NLKP KK otsus "ÜLKNÜ 50.aastapäevast ja noorsoo kommunistliku kasvatamise ülesannetest".Nõukogude noorsoo ja tema eesrindliku väesalga - leninliku komsomoli osa kommunismi ehitamisel.

Kommunistlike ja töölisparteide rahvusvaheline nõupidamine (1969.a.) - tähtis etapp rahvusvahelise kommunistliku liikumise teel marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipidel. NLKP Keskkomitee juunipleenum (1969.a.) kommunistlike ja töölisparteide rahvusvahelise nõupidamise tulemustest.

Vladimir Iljitš Lenini 100. sünniaastapäevale pühendatud NLKP Keskkomitee, NSVL Ülemnõukogu ja VNFSV Ülemnõukogu ühine pidulik istung. NLKP Keskkomitee peasekretäri L.I.Brežnevi ettekanne "Lenini üritus elab ja võidab".

NLKP XXIV k o n g r e s s. XXIV kongress NSV Liidu rahvusvahelisest olukorrast ja NLKP välispoliitilisest tegevusest. Kaheksanda viisaastaku peamised tulemused. Maa majandusliku ja sotsiaalse arengu omapära arenenud sotsialismi tingimustes. Uue viisaastaku põhiülesanded ja nende lahendamise teed. Uue viisaastaku peaülesanne.

Nõukogude ühiskonna sotsiaalpoliitiline areng. Muudatused ühiskonna sostiaalses struktuuris. Tööliste, kolhoosnikute, intelligentsi, kõigi nõukogude inimeste edasine koondumine marksistlik-leninliku ideoloogia alusel. Töölisklassi juhtiv osa kommunismi ülesehitamisel. Nõukogude riigi tugevnemine, sotsialistliku demokraatia areng, Nõukogude ja ühiskondlike organisatsioonide osa suurenemine. Relvajõudude ja maa kaitsevõime igakülgse tugevdamise vajalikkus, nõukogude inimeste kasvatamine kõrge valvsuse ja valmiduse vaimus sotsialismi kaitsmiseks. Kongress nõukogude inimeste kommunistliku kasvatuse

ülesannetest.

Partei juhtiva osa kasv. NLKP XXIV kongressi ajalooline tähtsus. NLKP XXIV kongressi tähtsus rahvusvahelise kommunistliku liikumise, kõigi imperialismivastaste jõudude tugevdamisel. Partei tegevus NLKP XXIV kongressi otsuste täitmisel.

G E O G R A A F I A

Üldjuhendid

Geograafia eksamil peab kõrgemasse kooli astuja:

a) orienteeruma vabalt füüsilistes, majanduslikes ja poliitilis-administratiivsetes kaartides;

b) oskama ladusalt iseloomustada loodulikku keskkonda (reljeef, kliima, vesi, pinnas, taimestik, loomastik) ja näidata loodusliku keskkonna üksikelementide vastastikust mõju;

c) oskama anda looduslikele tingimustele majanduslikku hinnangut ning näidata loodusliku keskkonna ja elanikkonna majandusliku tegevuse seost;

d) teadma tööstuse sotsialistliku paigutuse põhiprintsiipe ja oskama näidata nende elluviimist sotsialistliku süsteemi ehitustegevuses mõne NSV Liidu rahvamajandusharu näite abil;

e) osata näidata looduslike tingimuste ja ressursside kasutamise erinevusi tööstuse paigutuses kapitalistlikus ja sotsialistlikus süsteemis, tuua esile sotsialistliku süsteemi eelised;

f) omama vajalikke oskusi tööks plaani, kaardi, gloobuse, arvude ja graafiliste materjalidega, käsitseda mõningaid maastiku-, ilma jne. vaatluse seadmeid.

1. Maakera üldine geograafiline ülevaade

P l a a n j a k a a r t. Horisondi mõiste. Ilmakaared. Maastikul orienteerumise vahendid. Kompassi kasutamise oskus. Mõõtkava. Punktidevahelise kõige lühema vahemaa määramise oskus gloobusel. Plaan ja kaart. Geograafilise kaardi põhilised erinevused maakoha plaanist. Kauguse mõõtmine kaardil kaardimõõdu abil. Oskus mõõta kaardil jõgede pikkust, määrata mägede kõrgust, ookeanide ja merede sügavust. Kaardi tähtsus inimese elus ja majanduslikus tegevuses.

M a a k e r a k u j u j a l i i k u m i n e. K a a r d i v õ r k. Maakera kuju. Maa kerakujulisuse tõendid. Magalhaes'i reis. Maakera suurus. Maakera ööpäevane pöörlemine.

Kaardivõrk ja selle elemendid. Geograafiline laius ja pikkus (oskus määrata neid kaardil). Maakera aastane liikumine. Aastaaegade vahetus. Pöörijooned ja polaarjooned. Nõukogude Maa tehiskaaslased. Kosmilised raketid ja nende tähtsus maailmaruumi uurimisel.

I l m j a k l i i m a. Atmosfääri mõiste. Atmosfääri soojenemine. Õhu temperatuuri muutumine olenevalt geograafilisest laiusest ja kõrgusest merepinnast. Õhurõhk ja selle mõõtmine. Baromeetri kasutamise oskus. Tuuled ja nende tekkimine. Briisid, mussoonid ja passaadid. Veeaur atmosfääris. Atmosfääri sademed ja nende tekkimine. Sademete jaotumine maakera pinnal. Sademete hulga mõõtmine. Ilm ja kliima. Ilmavaatlused. Ilmastiku tundmise tähtsus rahvamajanduse seisukohalt. Kliima sõltuvus koha geograafilisest laiusest, mere lähedusest, merehoovustest, reljeefist ja koha kõrgusest üle merepinna. Kliimavööndid ja põhilised kliimatüübid. Kodukoha kliima. Kliima tähtsus inimese majanduslikus tegevuses.

S i s e v e e d. Põhjaveed. Allikad. Põhjavete ja allikate kasutamine.

J õ e d. Jõgi ja selle osad. Jõeoru mõiste. Jõgede toitumine. Jõgikonnad ja veelahkmed, oskus näidata neid kaardil. Maailmajagude tähtsamaid jõgesid. Jõgede kasutamine inimese majanduslikus tegevuses. NSV Liidu jõgede rekonstrueerimine. Kanalid ja veehoidlad. Järved ja sood ning nende majanduslik tähtsus.

O o k e a n i d j a m e r e d. Maailmameri ja selle osad. Vee sügavus ja soolsus. Vee sügavuse määramine kaardi järgi. Rannajoone liigestatus. Tähtsamad mered, lahed,

väinad, saared ja poolsaared. Merehoovused. Meredc majanduslik tähtsus.

Maakoor. Maakera pinda muutvad välis- ja sisejõud. Murenemine. Tuule, vooluvete ja jää toime. Vulkaanid ja maavärinad, nende levikualad.

Maakera pinnavormid. Tasandikud, madalikud, kõrgustikud ja kiltmaad. Maailmajagude peamised madalikud ja kiltmaad. Maapinna absoluutne ja suhteline kõrgus. Kõrgendikud ja mäed. Kurd- ja pangasmäestikud. Noored ja vanad mäestikud. Maailmajagude tähtsamad mäestikud. Reljeefi tähtsus inimese majanduslikus tegevuses.

Looduslikud vöötmed. Taimkatte levik sõltuvalt kliimast. Looduslike vöötmete lühike iseloomustus kliima, taimestiku ja loomastiku alusel. Maastiku muutumine inimese tegevuse mõjul kapitalistlikus ja sotsialistlikus ühiskonnas.

Maailmajagude füüsilis-geograafiline ülevaade. Maailmajagude ja mandrite mõiste. Euroopa, Aasia, Aafrika, Põhja- ja Lõuna-Ameerika, Austraalia ja Antarktise piirid, suurus ja randjoon, reljeef, maavarad, kliima, jõed, järved, taimkate ja loomastik.

Vene maadeavastajad — Aasia uurijad: S. I. Dežnjov, V. Bering, N. M. Prževalski, V. A. Obrutšev. Ameerika avastamine. Ameerika looderanniku avastamine vene reisijate poolt.

Antarktise avastamine vene ekspeditsiooni poolt Faddei Bellingshauseni ja Mihhail Lazarevi juhtimisel. Antarktise uurimine.

Rahvastik. Maakera rahvaarv.

Rahvastiku jaotumine mandrite viisi. Rassi mõiste.

Väljapaistva vene teadlase N. N. Mikluhho-Maklai uurimised Uus-Gineas.

Maailma poliitiline kaart. Euroopa, Aasia, Aafrika ja Ameerika poliitiliste kaartide iseloomustus.

Maailma jagunemine kaheks sotsiaalmajanduslikuks süsteemiks: sotsialistlikuks ja kapitalistlikuks.

Sotsialistlike maade majanduse ühised jooned. Ühe sotsialistliku maa lühike majanduslik-geograafiline iseloomustus (eksamineeritava valikul).

Sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse ja rahvusvahelise mõju hoogne kasv.

Koloniaalsüsteemi lagunemine rahvusliku vabastusliikumise löökide all.

Ühe areneva maa lühike majanduslik-geograafiline iseloomustus (eksamineeritava valikul).

Ühe kapitalistliku maa lühike majanduslik-geograafiline iseloomustus (eksamineeritava valikul)

II. Nõukogude Liit

NSV LIIDU ÜLDINE ÜLEVAADE

1. NSV Liidu poliitilis-administratiivne kaart. Nõukogude Liit — viieteistkümne nõukogude sotsialistliku vabariigi liit.

Liiduvabariikide asend kaardil ja nende pealinnad.

2. NSV Liidu looduslikud tingimused. NSV Liidu geograafiline asend. NSV Liidu territooriumi suurus. Maismaa- ja merepiirid.

Mered. Rannajoon. Merede tähtsus tööndluse ja transpordi seisukohalt. Põhja-meretee vallutamine ja selle tähtsus NSV Liidule.

Reljeef. NSV Liidu pinnamoe üldine iseloomustus. NSV Liidu madalikud, kõrgustikud ja mäestikud.

NSV Liidu maavarad. Tähtsamad nafta, kivisõe, raua ja värviliste metallide maakide leiukohad. Maavarade seos pinnaehitusega.

Kliima. NSV Liidu kliima üldine iseloomustus. Mitmesuguste õhumasside osa NSV Liidu kliima kujunemises. Atlandi ookeani mõju; läänetuulte ülekaal. Tsüklonid. Arktika ja Aasia mandri mõju. Antitsüklonid. Kliima kontinentaalsuse tugevnemine läänest itta, selle põhjused. Jaanuari ja juuli isotermide kulgemise iseärasused. Sademete jaotus. NSV Liidu kliima mitmekesisus ja selle tähtsus majanduselus.

Siseveed. Reljeefi ja kliima mõju jõgedele. Jõgede toitumise allikad. Jõe äravool ja vooluhulk. Jõe langus. Järved, nende tekkimine ja tähtsus. NSV Liidu suurimad jõed ja järved. Jõgede ja järvede tähtsus ja nende kasutamine sotsialistlikus majanduses.

Mullastiku- ja taimkattevöötmed. NSV Liidu maa ja metsa ressursid. Tundra-, taiga-, segametsade, steppide, poolkõrbete, kõrbete ja lähistroopikavööde. Iga vöötme

mullastiku, taimkatte ja loomastiku iseloomustus. Muldade ja taimkatte muutuvus kõrgmägede aladel.Looduslike ressursside taastamise ja kaitsmise küsimused NSV Liidus. Looduslike võõtmete majanduslik kasutamine.

3. N S V L i i d u r a h v a s t i k j a t ö ö j õ u r e s s u r s s i d. Rahvaarv. Rahvastiku juurdekasv. Rahvastiku tihedus. Erinevused rahvastiku tiheduses NSV Liidu territooriumil. Muudatused rahvastiku paiknemises. Maa-ja linnarahvastik. Tööjõuressurssid. Linnade kasv. Rahvuslik koostis. Nõukogude Liitu asustavad rahvad. NSV Liidu rahvaste materiaalse taseme tõus. NSV Liidu moraalne ja poliitiline ühtsus.

4. N S V L i i d u r a h v a m a j a n d u s e ü l d i n e iseloomustus. NSV Liidu rahvamajanduse struktuur ja arenemine. Sotsialistliku majandussüsteemi eelised kapitalistliku majandussüsteemiga võrreldes.

Industrialiseerimine. NSV Liit - suur industriaalmaa kõrgelt arenenud sotsialistliku põllumajandusega.

Põhilised muutused NSV Liidu tootmise paiknemises viisaastakute ja seitseaastaku vältel.

NSV Liidu rahvamajanduse põhilised ülesanded NLKP programmi valgusel.

5. N S V L i i d u t ö ö s t u s e g e o g r a a f i a. NSVLiidu tööstuse üldine iseloomustus.Tema kiire arenemine.Uute tootmisalade loomine.

Raskетööstuse eriline tähtsus kogu NSV Liidu rahvamajanduses. Tootmisvahendeid tootva tööstuse eelisarendamine.

Energeetika ja selle tähtsus rahvamajanduses. NSV Liidu peamiste energiaallikate hinnang: kivisüsi ja peamised kivisöebasseinid; nafta ja selle tootmise rajoonid;põlevgaasid ja gaasi tootmise rajoonid; turvas ja turba tootmise rajoonid; "valge süsi", selle eelised, ressursid ja levik.

Elektrifitseerimine ja selle tähtsus sotsialistliku majanduse arendamisel. Elektrijaamade liigid: kivisöe-, turbaküttel ja põlevgaasil töötavad; aatomi-

elektrijaamad; hüdroelektrijaamad; elektrijaamad-kaugküttekeskused. Tähtsamad energiasüsteemid. Energeetika arenguperspektiivid NSV Liidus.

Mustmetallurgia ja selle tähtsus. Suur ja väike metallurgia. Metallurgiakombinaadi mõiste. Mustmetallurgia põhirajoonid, nende rajoonide toor-ja kütteainebaasid.

Värviline metallurgia, selle tähtsus ja paiknemise peamised rajoonid. Metallurgia arenguperspektiivid NSV Liidus.

Masinaehitus, selle eriline tähtsus kõigile rahvamajandusharudele.

Masinaehitustehase mõiste. Masinaehituse põhiarud. Tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine. Masinaehituse paiknemise rajoonid ja keskused, nende seosed tooraine-ja energiaallikatega.

Masinaehituse arenguperspektiivid.

Keemiatööstus, selle tähtsus ja kasv. Tooraine ressursid. Keemiatööstuse seos metallurgiaga.

Metsa-ja puidutööstus. NSV Liidu metsarikkused ja nende paiknemine. Metsavarumise ja mitmesuguste puitu töötlevate tööstusharude areng ning paiknemine.

Kergetööstus NSV Liidus, tähtsamad harud.

Tekstiilitööstus. Tekstiilikombinaadi mõiste. Selle peamised harud ja nende paiknemise rajoonid.

Toiduainetetööstus. Selle tihe seos põllumajandusega. Toiduainetetööstuse tähtsamad harud ja nende paiknemine.

6. N S V L i i d u p õ l l u m a j a n d u s e g e o g r a a f i a. Põllumajanduse struktuur. Põllumajanduse tähtsus NSV Liidu rahvamajanduses. Põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine.

Maaviljelus. Peamised kultuurid; teravili ja tehnilised kultuurid ning nende paiknemine.

Loomakasvatus ja selle tähtsus. Põhiliste loomakasvatusharude paiknemine. Loomakasvatuse seos maaviljе-

lusega. NSV Liidu põllumajanduse arenguperspektiivid. Uute rajoonide kasutusele võtmine.

7. N S V L i i d u t r a n s p o r d i g e o g r a a f i a. Transpordi tähtsus NSV Liidus, peamised transpordiliigid. Raudteevõrk ja selle paiknemine.

Moskva raudteesõlm ja peamisedmmagistraalid, mis ühendavad Moskvat meie maa teiste rajoonidega. Raudteede elektrifitseerimine. Uute raudteede ehitamine.

Peamised siseveeteed ja veoste voolud. Kanalid. Siberi jõgede transpordialane tähtsus. Meretransport. NSV Liidu tähtsamad sadamad. Põhja-meretee. Autotransport. Õhutransport. Transpordi arenguperspektiivid NSV Liidus.

NSV LIIDU LIIDUVABARIIKIDE ÜLEVAADE

VENE NFSV

Vene NFSV - võrdõiguslike rahvaste föderatsioon. Territooriumi mõõtmed ja looduslike tingimuste mitmekesisus. Maavarade ja vee-energia rikkus. Vene NFSV rahvastik. Vene NFSV rahvastiku rahvuslik koostis. Vene rahvas, selle paiknemine ja juhtiv osa sotsialistlikus ülesehitustöös ning maa kaitsmisel.

Vene NFSV erikaal ja juhtiv osa NSV Liidu majanduses. Vene NFSV majanduse arenguperspektiivid.

Vene NFSV jagunemine suurteks majanduslikeks rajoonideks.

Ukraina NSV, Valgevene NSV, Moldaavia NSV, Leedu NSV, Läti NSV, Eesti NSV, Aserbaidžaani NSV, Gruusia NSV, Armeenia NSV, Kasahhi NSV, Usbeki NSV, Turkmeeni NSV, Tadžiki NSV ja Kirgiisi NSV iseloomustused järgmise plaani kohaselt.

1. Geograafiline asend.

2. Looduslikud tingimused ja ressursid.

3. Rahvastik; majanduslik tegevus (tööstus ja põllumajandus).

4. Suuremad linnad.

VÕÕRKEELED

Kõrgemasse õppeasutusse astujal peab olema võõrkeeles ettevalmistus järgmises ulatuses.

S u u l i n e k õ n e. Mõista võõrkeelset kõnet keskkoolis läbivõetud temaatika piirides, õigesti vastata küsimustele loetud teksti ulatuses ning vestelda temaatika piirides, mis vastab keskkooli programmile.

L u g e m i n e j a l o e t u d t e k s t i m õ i s t m i n e. Tunda lugemise reegleid ning õpitava võõrkeele grammatika aluseid; tunda sõnavara niisuguses ulatuses, et seevõimaldaks aru saada keskmise raskusega võõrkeelsest tekstist (suuline tõlge arvestusega 11000 täheühikut akadeemilises tunnis; tõlkimisel lubatakse kasutada sõnastikku).

Hääldamise vilumust, sõnavara miinimumi valdamist, grammatika ja lugemise reeglite tundmist kontrollitakse teksti lugemise protsessis ja vestlustes eksamineeritavaga.

Ühe või teise grammatikareegli tundmist kontrollitakse loetava teksti valikanalüüsi või suuliselt formuleeritud reegli teel ainult sel juhul , kui eksamineeritav tegi vastuses vea.

Loetud teksti mõistmist kontrollitakse vastuste teel esitatud küsimustele ja valiktõlke teel.

INGLISE KEEL

MORFOLOOGIA

1. A r t i k k e l. Üldreeglid artikli tarvitamise kohta.

2. N i m i s õ n a. Mitmuse moodustamine. Omastava käände vorm. Eessõna ja nimisõna ühendeid, mis väljendavad mõnede eesti keele käänete tähendust,

3. O m a d u s s õ n a. Võrdlusastme moodustamine (üldreeglid ja erijuhud).

4. A s e s õ n a d. Asesõnade liigid.

5. A r v s õ n a. Põhi-ja järgarvud.

6. P ö ö r d s õ n a. Pöördsõna isikulised vormid. Pöördsõnade do,be ja have tarvitamine; would, should kui iseseisvadja abiverbid. Verbi be tarvitamine köitmena (koopulana). Pöördsõnade be ja have modaalne tähendus. Abiverbid shall, will.

Modaalverbid can, may,must. Reeglipärased verbid, millede Past Indefinite ja Past Participle moodustatakse ed-sufiksi abil. Järgmisi ebareeglipäraste verbide tüüpe: go-went-gone; write-wrote-written.

Aegade süsteem Indefinite, Continuous, Perfect aktiivis. Passiivi moodustamine. Verbide tarvitamine vormides; Present, Past Future Indefinite Tense Passive Voice; Present, Past Perfect Tense Passive Voice.

Käskiv kõneviis.

Verbi Verbi umbisikulised vormid: Infinitive, Present ja Past Particiles, Gerund (lihtsad vormid). Nende funktsioon lauses.

7. M ä ä r s õ n a . Tähtsamad määrsõnad. Võrdlusastmed.

8. E e s s õ n a d. **Tähtsamad eessõnad.**

9. S i d e s õ n a. Tähtsaimad rinnastavad ja alistavad sidesõnad.

10. S õ n a d e t u l e t a m i n e. Tähtsaimad nimi-, omadus-,pöörd- ja määrsõnade tuletamise viisid. Tähtsaimad sufiksid ja prefiksid.

SÜNTAKS

L i h t l a u s e. Laiendamata ja laiendatud lause. Lause pealiikmed. Aluse väljendamise viisid. Öeldise tüübid (pöördsõnaline ja nominaalne). Lause kõrvalliikmed. Sõnajärjestus jaatavas, küsi-ja eitavas

lauses.

R i n d- j a p õ i m l a u s e. Tähtsaimad kõrvallausete tüübid.

Prantsuse keel

MORFOLOOGIA

1. A r t i k k e l. Määramata ja määratud artikkel. Üldreeglid nende tarvitamise kohta. Osalise artikli vormid ja tarvitamine.

2. N i m i s õ n a. Mitmuse ja naissoo moodustamine.

3. O m a d u s s õ n a. Mitmuse ja naissoo moodustamine. Võrdlusastmete moodustamine. Asesõnalised omadussõnad.

4. A r v s õ n a. Põhi- ja järgarvud.

5. A s e s õ n a. Isikulised asesõnad - iseseisvad ja sõltuvad; näitavad, omastavad, suhtelised ja umbmäärased.

6. P ö ö r d s õ n a. Pöördsõnade avoir ja etre tarvitamine iseseisvate ja abiverbidena. Pöördsõna etre köitmena (koopulana). Pöördsõnade rühmitamine (kolm rühma); III rühma tähtsamad pöördsõnad: lire, ecrire, pouvoir, vouloir, faire, devoir, aller.

Asesõnalised verbid. Indikatiivi põhilised ajad: Present, Imparfait, Passe compose, Plus-que-parfait, Passe simple, Futur simple, Futur immediat, Passe immediat.

Pöördsõna Passif'i vorm järgmistes aegades: Present, Passe compose, Passe, Imperatif, Conditionnel present.

7. M ä ä r s õ n a. Tähtsamate määrsõnade tarvitamine. Määrsõnade võrdlusastmed.

8. E e s s õ n a d. Tähtsamad eessõnad.

9. S i d e s õ n a. Tähtsamad rinnastavad ja alistavad sidesõnad.

10. S õ n a d e t u l e t a m i n e. Tähtsaimad nimi-, omadus-, pöörd-ja määrsõnade tuletamise viisid. Tähtsaimad sufiksid ja prefiksid.

SÜNTAKS

L i h t l a u s e. Laiendamata ja laiendatud lause. Aluse väljendamise viisid. Öeldise tüübid (pöördsõnaline ja nominaalne). Lause kõrvalliikmed. Õige ja pööratud sõnade järjekord lauses.

L a u s e r i n d j a l a u s e p õ i m. Kõige tarvitatavamad kõrvallause tüübid.

Saksa keel

MORFOLOOGIA

1. A r t i k k e l. Artikli tarvitamise üldreegel.

2. N i m i s õ n a. Nimisõnade mitmuse moodustamine; nimisõnade käänamine.

3. O m a d u s s õ n a. Omadussõnade käänamine. Võrdlusastmete moodustamine (üldreeglid ja erijuhud).

4. A r v s õ n a. Põhi-ja järgarvud.

5. A s e s õ n a. Isikulised, omastavad, küsivad, siduvad ja näitavad asesõnad ning nende käänamine. Umbmäärased asesõnad man ja es.

6. P ö ö r d s õ n a. Abiverbide haben, sein, werden pööramine ja tarvitamine. Pöördsõna koopulana. Nõrga, tugeva ja ebareeglipärase pöördkonna põhivormid. Pöördsõnad lahutamata ning lahutatavate eesliidetega. Modaalverbid. Reflektiivsed verbid.

Verbide pööramine indikatiivi aktiivis ja passiivis: Präsens, Imperfekt, Perfekt, Futurum I, Plusquamperfekt. Imperativ.

7. M ä ä r s õ n a d. Kõige tarvitatavamad määrsõnad, nende võrdlusastmed.

8. E e s s õ n a. Eessõnad, mis nõuavad daativi, akusatiivi, daativi ja akusatiivi, genitiivi.

9. S i d e s õ n a. Kõige tarvitatavamad alistavad ja rinnastavad sidesõnad.

10. S õ n a d e t u l e t a m i n e. Tähtsamad nimi-, omadus-, pöörd- ja määrsõnade tuletamise viisid. Tähtsamad sufiksid ja prefiksid. Liitsõnad.

SÜNTAKS

L i h t l a u s e. Laiendamata ja laiendatud lause. Küsivad laused. Aluse väljendamise viisid. Öeldise tüübid: pöördsõnaline ja nominaalne. Lause kõrvalliikmed. Sõnade järjekord lauses.

L a u s e r i n d j a l a u s e p õ i m. Kõige tarvitatavamad kõrvallause tüübid. Umbisikulised tegusõna vormid: Infinitiv, Infinitiv zu-ga ja ilma. Partizip I ja Partizip II (lühike ja täielik vorm).

Vastutav toimetaja R. Tani

TRÜ rotaprint 1972. Paljundamisele antud 18. V 1972. Trükipoognaid 9,5. Tingtrükipoognaid 8,8. Arvestuspoognaid 6,9. Trükiarv 1200 + + 1000. Paber 30 x 42. 1/4. MB 12267.

Tell. nr. 598.

Hind 40 kop.

Hind 40 kop.